

Exempli Gratia

2 (4)

2007

IV SESJA METODYCZNA

*Diagnostująca, terapeutyczna
i wychowawcza rola
bibliotek szkolnych i pedagogicznych*

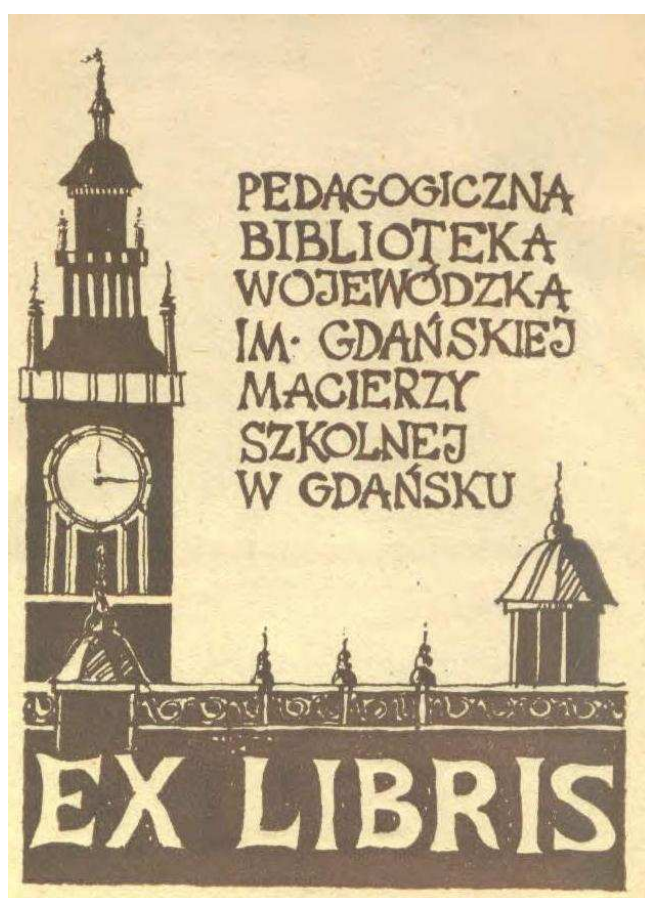
Materiały sesyjne

PEDAGOGICZNA BIBLIOTEKA WOJEWÓDZKA W GDAŃSKU

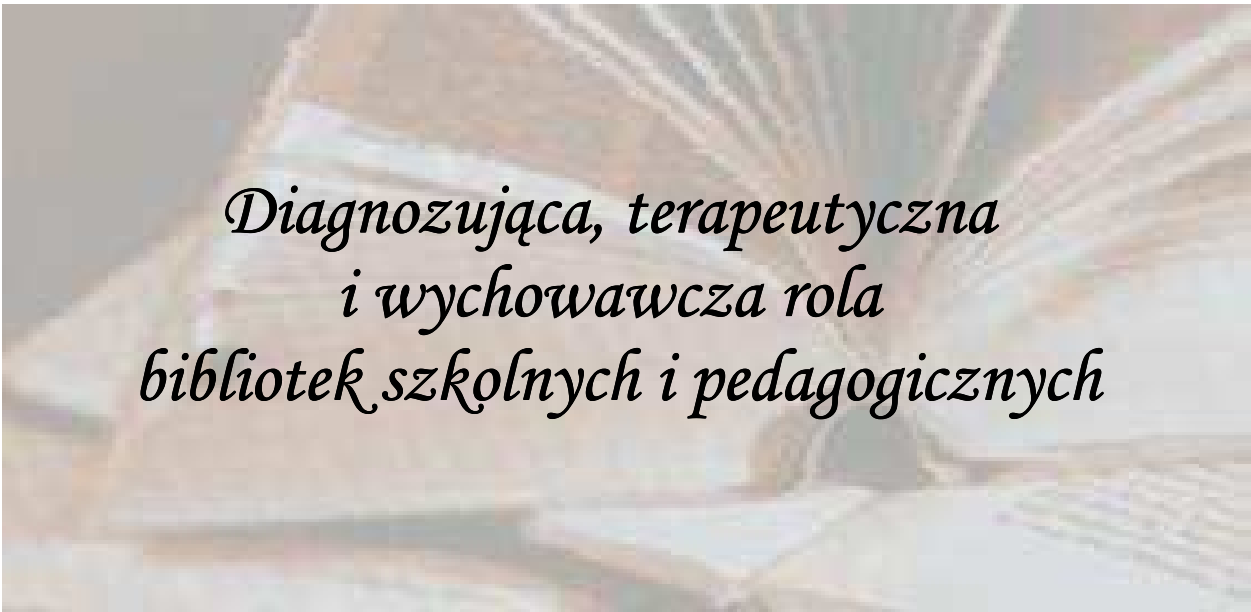
im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej

80-401 Gdańsk, Al. Gen. J. Hallera 14, tel./fax: (0-58) 344-01-68

MATERIAŁY SESYJNE

IV SESJA METODYCZNA

*Diagnostująca, terapeutyczna
i wychowawcza rola
bibliotek szkolnych i pedagogicznych*

Gdańsk, 8 listopada 2006 r.

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku
im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej

Organizator sesji

mgr Halina Menegon-Kozel
(Wydział Promocji i Współpracy ze Środowiskiem, PBW w Gdańsku)

Współpraca

mgr Aleksandra Kirczuk
(Wypożyczalnia, PBW w Gdańsku)

ISSN 1897-5348

Redakcja

Halina Menegon-Kozel
Katarzyna Podobińska
Beata Symbor
Małgorzata Zienkiewicz

Skład

Halina Menegon-Kozel

Wydawca

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku
80-401 Gdańsk, Al. Gen. J. Hallera 14, tel./fax 344-01-68
www.pbw.gda.pl

SPIS TREŚCI

MATERIAŁY SESYJNE

<i>Diagnostująca, terapeutyczna i wychowawcza rola bibliotek szkolnych i pedagogicznych – słowo wstępne</i> mgr Małgorzata Kłos , PBW w Gdańsku.....	5
<i>Profesjonalista w bibliotece – bibliotekarz czy terapeuta</i> dr Tomasz Kruszewski , Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii	7
<i>Przygotowanie bibliotekarzy do działań terapeutycznych</i> dr Iwona Zachciał , Uniwersytet Gdański, Zakład Nauki o Książce	19
<i>Wspierająca rola biblioteki pedagogicznej w działaniach wychowawczych i terapeutycznych</i> mgr Jolanta Kąkol , PBW w Gdańsku.....	27
<i>Wychowawcze, profilaktyczne i terapeutyczne formy pracy z uczniem w bibliotece szkolnej</i> mgr Marta Franaszczuk-Truszkowska , Szkoła Podstawowa Nr 80 w Gdańsku.....	33
<i>Fan Klub, Drewniane Kołki i szkolni globtroterzy</i> mgr Gizela Turska , Gimnazjum Nr 19 w Gdańsku.....	43
<i>Nie samą książką bibliotekarz żyje: o formach pracy wychowawczej i profilaktycznej w bibliotece szkolnej</i> mgr Gabriela Skoracka , Liceum Ogólnokształcące Nr 20 w Gdańsku.....	49
<i>Biblioteka jako strefa terapeutyczna</i> mgr Hanna Oleksowicz, mgr Joanna Tomczak , Technikum Transportowe w Gdyni.....	55

MATERIAŁY TOWARZYSZĄCE

<i>Biblioterapia – zestawienie bibliograficzne</i> mgr Anna Zawistowska, mgr Małgorzata Zienkiewicz , PBW w Gdańsku	59
<i>Terapeutyczna, wychowawcza i diagnostyczna funkcja bibliotek – zestawienie bibliograficzne / w wyborze/</i> mgr Aleksandra Kirczuk, mgr Jolanta Kąkol , PBW w Gdańsku	73
Wystawa publikacji ze zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku związanych z tematem sesji mgr Aleksandra Kirczuk, mgr Jolanta Kąkol , PBW w Gdańsku	85

MATERIAŁY POSUMOWUJĄCE

<i>Opracowanie ankiety ewaluacyjnej sesji metodycznej pt.: Diagnostująca, terapeutyczna i wychowawcza rola bibliotek szkolnych i pedagogicznych</i> mgr Halina Menegon-Kozel , PBW w Gdańsku	93
--	----

MATERIAŁY SESYJNE

*mgr Małgorzata Kłos
Dyrektor
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
w Gdańsku*

Diagnostująca, terapeutyczna i wychowawcza rola bibliotek szkolnych i pedagogicznych – słowo wstępne

Obserwujemy ostatnio bardzo niepokojące zjawiska w polskiej szkole, widzimy bezradnych nauczycieli, rodziców i uczniów. Trudno nam być obojętnym wobec wydarzeń z udziałem uczniów, niezależnie od tego, czy mają one miejsce na terenie szkół czy też poza nimi. Trwa głośna debata nad problemem przemocy, mówi się o tym, jakie powinno być wychowanie. To temat, który zajmuje nie tylko polskich pedagogów. W dzisiejszych czasach na całym świecie wychowanie staje się problemem bardzo złożonym, dlatego też warto myśleć o kompleksowych działaniach, w których środowisko oświatowe pełniłoby rolę wspierającą środowisko rodzinne. Biblioteka szkolna i biblioteka pedagogiczna są bardzo ważną częścią środowiska oświatowego, czasami niedocenioną, ale przecież mającą tak istotną rolę w procesie wychowawczym.

Napis w bibliotece w Tebach głosi ***Biblioteka to skarbnica lekarstw duszy***. Ten napis przypomina o roli, jaką może pełnić tego typu placówka. Dzisiejsza sesja ma na celu zwrócenie uwagi na funkcje biblioteki szkolnej i pedagogicznej. Sesję zatytułowaliśmy ***Diagnostująca, terapeutyczna i wychowawcza rola bibliotek szkolnych i pedagogicznych***. Poza przedstawieniem zagadnień od strony teoretycznej, będzie służyła również wymianie doświadczeń i interesujących propozycji, które - jako sprawdzone - pragniemy, by były upowszechniane w jak największej liczbie placówek oświatowych.

*dr Tomasz Kruszewski
Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu*

Bibliotekarz jako terapeuta – wybrane zagadnienia z warsztatu metodycznego

Bibliotekarz XXI wieku nie może już ograniczać się do klasycznych oddziaływań prowadzonych w szkole czy bibliotece publicznej. Starzenie się społeczeństw, duży odsetek osób niepełnosprawnych¹, nasilenie zachowań dysfunkcyjnych, globalizacja i informatyzacja życia należą do podstawowych problemów, z którymi coraz częściej spotykają się profesjonaliści pracujący w obszarach usług pomocowych. Do grona pedagogów, pracowników socjalnych, psychologów, działaczy stowarzyszeń i organizacji pozarządowych pożytku publicznego muszą dołączać bibliotekarze. To oni bowiem często stanowią pomost między klientem (czytelnikiem) a specjalistą. Właśnie bibliotekarze jako pierwsi spotykają się z sytuacją problemową ich czytelnika i wówczas muszą zarzucić standardowe działania związane z doradztwem czytelniczym na rzecz nowoczesnych form pracy quasi-terapeutycznej. Powinni więc posiadać podstawowe umiejętności typowe dla zawodowych terapeutów, jak zdolność do właściwej komunikacji interpersonalnej, prowadzenia doradztwa personalnego², doboru technik i narzędzi przydatnych podczas quasi-terapii. Wszystko po to, aby przygotować klienta do decyzji o skontaktowaniu się z określonym specjalistą (np. pedagogiem) lub wyposażyć go w umiejętności, które pozwolą sprawniej funkcjonować w środowisku społecznym. Stąd lansowane ostatnio koncepcje przekształcania bibliotek w szkolne lub lokalne centra informacji, warto byłoby rozszerzyć o centra doradztwa i wstępnej pomocy. Może nią być umiejętnie poprowadzona rozmowa, a niekiedy jedynie uważne i aktywne wysłuchanie rozmówcy. W sporej części niniejszego artykułu skupiłem się na ostatnim zagadnieniu, przy czym potraktowane zostało ono czysto praktycznie. Pisząc o pragmatyce nie można jednakże zapominać o podstawowych zasadach podnoszących tę skuteczność. Aby ukazać, przykładowe realizacje wytycznych sprawnej komunikacji, na dalszych kartach artykułu podałem nieco rad przydatnych w pracy z osobami o określonych niepełnosprawnościach, sporo miejsca poświęcając kwestiom profilaktyki uzależnień – problemu niezwykle palącego w wychowaniu na przełomie tysiącleci.

1. Aktywne i skuteczne słuchanie

¹ W przybliżeniu 10% populacji światowej, tj. ponad 600 milionów ludzi dotkniętych jest jedną z form niepełnosprawności. Zob. QUINN, G., DEGENER, T. *Human Rights and Disability : the current use and future potential of United Nations human rights instruments in the context of disability*. New York ; Geneva 2002, s. 1.

² Nie piszę tu o doradztwie psychologicznym, mimo wszystko zastrzeżonym dla psychoterapeutów, choć oczywiście jest ono mocno powiązane z doradztwem personalnym.

Niezbędnym warunkiem udzielenia pomocy klientowi (ale też osobie bliskiej) jest jego uważne wysłuchanie. Nasza skuteczność, z jednej strony, zależna będzie od zdolności empatycznych, tj. wczucia się w sytuację trudną. Z drugiej natomiast, poprzez słuchanie okazuje się życzliwość oraz pozwala nadawcy na lepsze samorozumienie sytuacji, która go spotkała³. By zobrazować wspomniane wytyczne warto odwołać się do koncepcji Carla Rogersa. Udowodnił on, że ludzie mówiący o swoim problemie spotykają się z odpowiedziami, które w 80% przypadków można zaliczyć do jednej z 5 kategorii, tj.: wypowiedzi oceniających, interpretujących, wspierających, badających i rozumiejących⁴. Przyjrzyjmy się przykładowej wypowiedzi klienta i naszym możliwym na nią reakcjom.

Tabela nr 1. Formy odpowiedzi na informację o problemie wg koncepcji Carla Rogersa

	Treść komunikatu	Kategoria odpowiedzi
Klient (chłopak, gimnazjalista)	„Rodzice uważają, że jestem uzależniony od narkotyków, bo raz lub dwa przyszedłem do domu trochę na haju, a w doniczce posadziłem trochę ziół. Wszyscy znajomi robią tak od dawna i jakoś nie widzę, żeby wpadli w nałóg. Moi starzy zawsze przesadzają i traktują mnie jak dziecko”.	Charakterystyka problemu
Profesjonalista:	„Powiedz proszę, a oprócz tego razu czy dwóch kiedy zauważyli to rodzice, ile razy byłeś na haju?”	Odpowiedź badająca
	„Spróbujmy wspólnie coś zaradzić, jak rozwiązać twoje trudne relacje z rodzicami i zastanowić się, z czego one wynikają, dobrze?”	Odpowiedź wspierająca
	„Źle robisz, że bierzesz narkotyki. One będą ciebie powoli niszczyć i wreszcie zabiją”.	Odpowiedź oceniająca
	„Jesteś zły, że rodzice nie mają do ciebie zaufania, chociaż uważasz, że w twoim zachowaniu nie ma nic nietypowego i niewłaściwego”.	Odpowiedź rozumiejąca
	„A może ich obawy wynikają z troski o ciebie i z tego, że cię kochają i nie ma to żadnego związku z traktowaniem ciebie, jak dziecka”.	Odpowiedź interpretująca

Jakie głębsze znaczenie mają przedstawione w tabeli przykładowe formy wypowiedzi? Stosując odpowiedź badającą staramy się dowiedzieć więcej o trudnej sytuacji rozmówcy (np.: „Powiedz, co rozumiesz pod słowami: *już nie mogę wytrzymać z nim i dam mu popalić*. Co chcesz zrobić ?).

Wsparcie ma za zadanie pomóc nadawcy stłumić intensywność uczuć, czyli spowodować obniżenie napięcia emocjonalnego (np.: „Widzę, że twój problem jest

³ JEDLIŃSKI, K. *Jak rozmawiać z tymi, co stracili nadzieję*. Warszawa : Wydawnictwo „Intra” : W.A.B., 1997, s. 17, 21.

⁴ Za: JOHNSON, DW. *Umiejętności interpersonalne i samorealizacja*. Warszawa : Polskie Towarzystwo Psychologiczne, 1985, s. 123.

rzeczywiście poważny, ale jestem przekonany, że spokojne zastanowienie się nad nim przyniesie dobre rozwiązanie"). Z kolei poprzez odpowiedź oceniającą pokazujemy klientowi, że osądziliśmy jego sytuację pod kątem jej prawdziwości i ważności (np.: „Przesadzasz! To, że rzuciła cię dziewczyna, to jeszcze nic wielkiego. Inni mają gorzej!"). Interpretując wypowiedź, dajemy informację zwrotną wskazującą na istotę problemu (np.: „Właściwie to twoje kłopoty wynikają z tego, że nie potrafisz szczerze rozmawiać z synem. Myślę też, że sam nie miałeś zbyt zażyłych relacji ze swoim ojcem"). Oceny i interpretacje powinno się ograniczać do minimum i artykułować je przede wszystkim na wyraźną prośbę rozmówcy. Z drugiej strony interpretacja, ale z okazaniem empatii rozmówcy, może stać się dla niego silnym bodźcem rozwoju, warunkującym poprawę psychologicznych aspektów życia⁵. Wreszcie w wypowiedzi rozumiejącej tzw. parafrazy dajemy nadawcy informację, że słuchamy go uważnie, a jednocześnie upewniamy się, czy dobrze go zrozumieliśmy (np. „Chciałbyś, by twoje życie wyglądało dokładnie tak samo, jak w tej książce, prawda?").

W trakcie trwania dłuższej rozmowy występować będą wszystkie rodzaje odpowiedzi profesjonalisty, co nie jest błędem. Istotne jednak będzie umiejętne wyważenie proporcji i skupienie się na kwestiach, które odnieść mogą pozytywny skutek nie tylko w dalszej perspektywie, lecz również podczas trwania spotkania. Taki efekt z pewnością dają parafrazy. Są one stosowane najrzadziej z pięciu wymienionych kategorii i dlatego wymagają pewnego treningu. Pozostałe typy reakcji można wprowadzać dopiero po dłuższym przebywaniu ze sobą i zwiększeniu zażyłości⁶.

Dzięki parafrazy możemy zminimalizować liczbę powstałych nieporozumień, ponieważ staramy się osiągnąć jak najwyższą jednoznaczność poprzez skłonienie nadawcy do modyfikacji swojej wypowiedzi. Warto w tej technice posługiwać się utartymi zwrotami typu: „O ile dobrze zrozumiałem, to...", „Chcesz powiedzieć, że...", „Innymi słowy uważasz, że...". Mogą tu być stosowane również pytania. Jak widać, profesjonalista nie przekazuje własnych opinii, ocen, rad czy analiz⁷. Unikanie oznak oceny, zarówno pochwał, jak i nagan, używanie neutralnego tonu, bezstronność są fundamentem działalności pomocowej (sic!). Głównym zadaniem zawodowca, o czym już wspomniałem na wstępie, jest aktywne słuchanie. Jeśli rozmowa trwa np. godzinę, profesjonalista powinien mówić maksymalnie 10 minut, resztę czasu słuchać, co mówi klient⁸.

W kilku zdaniach należałoby także wspomnieć o najważniejszych – pominiętych dotąd w artykule – zasadach aktywnego słuchania. Pierwszą jest koncentracja na nadawcy. Zgodnie z nią powinniśmy minimalizować zewnętrzne ingerencje w tok

⁵ JOHNSON, *Umiejętności interpersonalne i samorealizacja*, s. 125.

⁶ JARCO, J., LEWANDOWSKA, B., STASIUK, J. *Socjologia i komunikacja społeczna* : wykłady. Wrocław : Wydawnictwo WSZ „Edukacja", 2000, s. 185.

⁷ Zob. szerzej STANKIEWICZ, J. *Komunikowanie się w organizacji*. Wrocław : „Astrum", 1999, s. 81-82.

⁸ JEDLIŃSKI, *Jak rozmawiać z tymi, co stracili nadzieję*, s. 21; zob. też GRIFFIN, E. *Podstawy komunikacji społecznej*. Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2003, s. 479-480.

rozmowy (włączanie się osób trzecich, telefony, hałas itp.), a więc należałoby właściwie przygotować miejsce i czas spotkania. Ważne jest też to, abyśmy starali się utrzymywać z nadawcą kontakt wzrokowy oraz pamiętali o otwartej pozycji ciała⁹. Po drugie, winniśmy okazywać stonowane emocje, ale jednocześnie odzwierciedlające prawdziwe uczucia wzbudzone wypowiedzią klienta (np.: „Bardzo mi przykro, że ciebie to spotkało”). Nie wolno też zapominać o stanie emocjonalnym rozmówcy. Ważne jest, aby okazywać że dostrzegamy silne emocje rozmówcy (np. „Jak widzę, to Pana bardzo zasmuca”)¹⁰.

W tym miejscu warto odesłać czytelnika do niezastąpionej książki Davida Johnsona (bibl. poz. nr 10), w której autor podał liczne przykłady ćwiczeń wyrabiających i sprawdzających nasze umiejętności jako odbiorcy.

Osobnego potraktowania wymaga kwestia skuteczności komunikowania, jednak ramy opracowania ograniczają tę możliwość. Dlatego tutaj tylko zasygnalizuję najważniejsze zasady. Otóż, na interesującym nas poziomie psychologicznym jakości komunikacji, bierze się pod uwagę przede wszystkim rolę komunikacji w budowaniu relacji interpersonalnej (m.in. budowanie więzi emocjonalnej), a po drugie stopień zrozumienia odbieranych przez odbiorcę treści. Abyśmy osiągnęli sukces, niezbędne jest zrealizowanie następujących warunków. Konieczne jest wzajemne poznanie i zaufanie. Jako profesjonaliści musimy wykształcić takie umiejętności, jak m.in. zdolność do inicjowania kontaktów, otwartość, czyli gotowość do ujawniania prawdziwych emocji. Dalej, powinniśmy dążyć do jednoznacznego wzajemnego zrozumienia. Po trzecie, winniśmy okazywać wsparcie, a zatem niezbędne będą umiejętność aktywnego słuchania, werbalnego i niewerbalnego okazywania emocji, jawnego akceptowania siebie i innych. Wreszcie ostatnim podstawowym warunkiem będzie zdolność racjonalnego rozwiązywania problemów dzięki twórczemu myśleniu i umiejętności konstruktywnej krytyki¹¹.

Musimy jednak pamiętać, że jeśli nawet będziemy stosowali we właściwy sposób wszystkie zaproponowane wcześniej zalecenia, nasza skuteczność będzie różna, bo zależna od osobistych predyspozycji nadawcy, stopnia jego wrażliwości, możliwości poznawczych, zdolności do samorozumienia itd. Poza tym klient musi być gotowy, żeby umiał przyjąć oferowaną przez nas pomoc. Nie możemy jej udzielić na siłę.

2. Postępowanie z klientami o określonych formach niepełnosprawności

Zatrzymując się jeszcze chwilę przy kwestiach werbalnej komunikacji interpersonalnej przytoczę kilka zestawów rad dla bibliotekarzy dotyczących ich postępowania, gdy zetkną się z użytkownikiem niepełnosprawnym.

⁹ Więcej informacji nt. zagadnienia otwartych i zamkniętych pozycji ciała czytelnik odnajdzie w propozycjach bibliograficznych na końcu artykułu.

¹⁰ JARCO, LEWANDOWSKA, STASIUK, *Socjologia i komunikacja społeczna*, s. 183-184.

¹¹ JARCO, LEWANDOWSKA, STASIUK, *Socjologia i komunikacja społeczna*, s. 202-203 ; zob. też STANKIEWICZ, *Komunikowanie się w organizacji*, s. 137-163.

a) Rady dla osób obsługujących osoby niesłyszące i słabo słyszące:

- podejdź do klienta, tak żebyś był widzialny,
- spytaj w jaki sposób chce się komunikować? Jeśli użytkownik chce porozumiewać się językiem migowym poszukaj takiej osoby w bibliotece (w wielu miastach środowiska osób głuchych organizują bezpłatne kursy języka migowego – przyp. TK),
- jeśli możesz, zredukuj panujące w pomieszczeniu hałasy, w przeciwnym razie przenieś się do cichszego pomieszczenia,
- zawsze bądź zwrócony twarzą do użytkownika i utrzymuj z nim kontakt wzrokowy,
- jeżeli korzystasz z usług tłumacza języka migowego, mów do klienta, a nie do tłumacza,
- mów w normalnym tempie, dokładnie wymawiaj słowa, nie przesadzaj z nadmiernym ruchem warg ani nie mamrocz, gdyż utrudni to odczytywanie mowy z ust,
- usta muszą być widoczne, więc nie zasłaniaj ich rękoma, nie jedz, nie żuj gumy itp.,
- zwróć uwagę na oświetlenie,
- jeśli użytkownik z uszkodzonym słuchem używa urządzeń wspomagających słyszenie, daj mu możliwość skorzystania z nich,
- jeśli użytkownik nie rozumie cię napisz treść twojego komunikatu.

b) Obsługa osób niewidomych i słabo widzących:

Sposoby komunikowania się:

GŁOS – wielu niewidomych korzysta z usług innych, którzy czytają im czarnodrukowe materiały. Inni posługują się syntetyzatorami mowy, które pozwalają na odczytanie tradycyjnego tekstu. Z powodzeniem używane są też tzw. tyflofilmy (filmy z dodatkową ścieżką dźwiękową opisującą to, co dzieje się na ekranie).

BRAILLE – profesjonalista tutaj winien zwrócić uwagę na fakt, że nie wszystkie osoby niewidzące – przede wszystkim te, które utraciły wzrok w późniejszym okresie życia – posiadają umiejętność czytania punktowego zapisu tekstu. Natomiast osoby posługujące się brajlem używają notatników brajlowskich lub linijek brajlowskich. Umożliwiają one dotykowe odczytanie wcześniej przekonwertowanego tekstu czarnodrukowego, a także książek brajlowskich.

POWIĘKSZENIE – wiele osób z uszkodzonym wzrokiem może czytać teksty czarnodrukowe, ale wydrukowane powiększoną czcionką. Ponieważ nie wszystkie materiały są dostępne w tej formie, użyteczne stają się urządzenia powiększające, jak: lupy, powiększalniki telewizyjne lub elektroniczne oraz komputerowe programy powiększające znaki.

Rady dla profesjonalistów:

- nie krzycz i nie mów głośniejsz niż zwykle, większość z nich nie ma kłopotów ze słuchem,
- przedstaw się. Jeśli jest to większa grupa ludzi zawsze mów w kierunku, do kogo się zwracasz,

- postaraj się, aby twój głos brzmiał przyjaźnie,
- zwracaj się bezpośrednio do osoby niewidomej, a nie do jej widzących towarzyszy,
- nie dotykaj i nie głaszcz psa przewodnika,
- aby dać wskazówkę dotyczącą tego gdzie się dana rzecz czy miejsce znajduje używaj określeń typu „stacja obsługi usytuowana jest na godzinie 3 od miejsca, w którym Pan/Pani stoi”,
- jeśli masz być przewodnikiem osoby niewidomej pozwól uchwycić jej swój łokieć, uprzednio pytając się czy sobie tego życzy. Idąc odrobinę ją wyprzedzaj. Nie ciągnij jej za rękę,
- spytaj w czym możesz pomóc i która forma komunikacji jest przez użytkownika preferowana.

c) Rady dla osób obsługujących użytkowników z niepełnosprawnością ruchową:

- zwróć uwagę na to, by drogi, po których mogą przemieszczać się użytkownicy na wózkach inwalidzkich czy o kulach nie były niczym zastawione,
- pamiętaj, że wózek inwalidzki lub chodzik stanowi część prywatnej przestrzeni osoby poruszającej się za jego pomocą, więc bez pozwolenia nie dotykaj ani nie popychaj urządzenia,
- nie przenoś użytkowników, jeśli nie zachodzi konieczność ewakuacji budynku czy nie zostanie sformułowana wyraźna prośba,
- rozmawiając, staraj się abyś był na poziomie oczu klienta, więc usiądź lub przykucnij,
- mów bezpośrednio do użytkownika, a nie do osób mu towarzyszących,
- nie zakładaj, że klient posiada inne niepełnosprawności np. nie może mówić,
- nie zakładaj, że potrzebuje informacji na temat niepełnosprawności,
- spytaj w czym możesz pomóc.

d) Rady dla osób obsługujących użytkowników z trudnościami w nauce (np. dyslektyków):

- dawaj jasne wskazówki. Sprawdź czy są zrozumiałe. Jeśli zachodzi potrzeba powtórz,
- bądź cierpliwy. Osoby z trudnościami w nauce potrzebują więcej czasu na zrozumienie informacji przez ciebie przekazywanej i na wykonanie danego polecenia,
- bądź dosłowny. Nie wszyscy rozumieją zwroty metaforyczne,
- jeśli to konieczne zaproponuj pomoc przy pisaniu np. wypełnianiu deklaracji czytelnika,
- zaoferuj informacje w różnych formatach i o zróżnicowanym stopniu trudności,
- traktuj użytkownika z szacunkiem, gdyż często zdarza się, że są oni postrzegani jako osoby niedorozwinięte albo leniwe.

e) Rady dla osób obsługujących użytkowników z trudnościami w mówieniu
(np. niesłyszące, z chorobą Parkinsona):

- jeśli nie jesteś pewny co dana osoba mówi, powtórz to i poproś o potwierdzenie, czy dobrze zrozumiałeś,
- jeśli zupełnie nie rozumiesz co mówi do ciebie, powiedz jej to i spytaj w jaki inny sposób możecie się łatwiej porozumieć,
- zaproponuj pisanie jako alternatywną drogę komunikowania. Pamiętaj jednak, że niektóre niepełnosprawności, których pochodną są kłopoty w mówieniu, powodują również problemy z pisanem,
- weź pod rozwagę przeniesienie się do mniej publicznego i bardziej zaciszego miejsca, gdyż niejednokrotnie stresująca sytuacja wywołuje kłopoty z mówieniem,
- nie kończ zdań za swojego rozmówcę. Jest to obraźliwe,
- traktuj użytkownika z szacunkiem. Często osoby z trudnościami w mówieniu są postrzegane jako pijane, z niesprawnością intelektualną lub chore psychicznie¹².

3. Profilaktyka uzależnień prowadzona przez bibliotekarza

Jednym z najczęstszych zastosowań biblioterapii (bibliodoradztwa¹³) jest praca w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom, tak w rehabilitacji, prewencji, jak profilaktyce. Najbardziej istotną dla pracowników instytucji kulturalnych i oświatowych jest forma ostatnia z wymienionych. Z jednej strony zadaniem profilaktyki jest promocja zdrowego stylu życia, z drugiej informowanie o konsekwencjach zażywania środków toksycznych (nikotyny, alkoholu, szerokiej gamy innych środków zmieniających nastrój występujących pod potoczną nazwą narkotyków oraz przemysłowych substancji chemicznych np. klejów, rozpuszczalników).

Poza umiejętnościami właściwej komunikacji z klientem (potencjalnym biorcą substancji narkotycznej), o których wspomniałem wcześniej, nieocenioną pomoc stanowią różnorodne narzędzia, w tym materiały czytelnicze zarówno czarnodrukowe jak alternatywne. Mowa tu o książkach mówionych, grach i programach audiowizualnych, w tym komputerowych, filmach edukacyjnych itp. Można je wykorzystać na dwa sposoby:

- biernie, tj. jako narzędzia w tradycyjnym przekazywaniu wiedzy poprzez udostępnianie materiałów klientom drogą wypożyczeń bibliotecznych, celem samodzielnego zapoznania się przez nich z zagadnieniem,
- aktywnie, czyli jako narzędzie podczas zajęć grupowych (niekiedy indywidualnych) z dziećmi i młodzieżą. Tekst pisany lub jego formy zastępcze będą wówczas pełniły

¹² RUBIN, R.J. *Planning for library services to people with disabilities*. Chicago 2001, s. 75-80 ; FEDOROWICZ, M. *Człowiek niepełnosprawny w bibliotece publicznej* : polskie realia wobec międzynarodowych wytycznych, (w przygotowaniu).

¹³ Różnice między biblioterapią a bibliodoradztwem szerzej omówiono w: KRUSZEWSKI, T. *Biblioterapia w działaniach placówek opiekuńczo-wychowawczych*. Toruń : Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”, 2006, s. 62-64.

funkcję przewodnika, jak należy zachowywać się w określonych sytuacjach trudnych bądź też funkcję ewaluacyjną. Poprzez nią uczestnicy sesji quasi-terapeutycznych skupiać się będą na odnajdywaniu optymalnych rozwiązań problemu.

Choć oczywiście o skuteczności obu form oddziaływania za pomocą literatury możemy mówić indywidualnie w odniesieniu do poszczególnych osób, to znacznie częściej efektywniejsze będzie zdobywanie nowej wiedzy teoretycznej i praktycznej poprzez współuczestniczenie w zajęciach grupowych. Wymiana własnych doświadczeń, opinii, możliwość przećwiczenia właściwych zachowań powoduje, że członkowie tych małych społeczności potrafią dostrzec problem z innej niż wcześniej perspektywy.

Wśród materiałów o treści edukacyjnej bardzo ważne miejsce zajmują filmy poglądowe, przedstawiające podstawowe informacje związane z uzależnieniami. Całą serię takich obrazów opublikowało w naszym kraju Wydawnictwo Naukowe PWN. Są to przeważnie około dwudziestominutowe prelekcje zagranicznych specjalistów przeciwdziałania uzależnieniom. O sile oddziaływania tych obrazów decyduje m.in. ukazywanie w nich fotografii narządów ludzkich zniszczonych przez zażywanie substancji toksycznych. W utrwaleniu wiadomości pozwalają ponadto załączane wkładki z propozycjami wykorzystania programów podczas zajęć. Zawierają one słowniczek podstawowych pojęć, streszczenie filmu, ewentualne tematy do dyskusji. Przykładowy problem: „czemu sięgamy po środki uzależniające?” rozbudowany jest o krótki plan prowadzenia pogadanki skupionej na przyczynach „brania” lub opiniach dealerów o ich potencjalnych klientach¹⁴.

Z innych programów edukacyjnych warto zwrócić uwagę na zestaw do prowadzenia zajęć profilaktycznych pt. *Opiekun. O dawaniu i braniu*. Film dotyczy problemu zażywania narkotyków, jego przyczyn i skutków, a z drugiej strony prozdrowotnych postaw. Tutaj bardzo interesująco przedstawiają się makiety lub animacje programu uzupełnione wkładką metodyczną, dzięki którym na podstawie charakterystycznych cech zachowania się organizmu, stwierdzić można poziom uzależnienia. Audiowizualne propozycje zapoznają odbiorców równocześnie z funkcjami pełnionymi przez instytucje pomocowe. Ich szeroka gama rozciąga się od szkolnych pedagogów, przez telefony zaufania, aż po interwencje pracowników socjalnych Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, kluby AA, AL-ATEEN i ośrodki wspomagająco-leczące¹⁵.

Na ogólnokrajową skalę oddziaływania profilaktyczne prowadzi Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Wydaje ono szereg broszur, książek, biuletynów przeznaczonych dla profesjonalistów, rodziców, dzieci i młodzieży – co warte uwagi – zwykle udostępnianych bezpłatnie, czy to w formie tradycyjnej czy elektronicznej.

¹⁴ *Marihuana a organizm człowieka* : materiały pomocnicze dla nauczycieli, psychologów i rodziców. Warszawa : PWN, 1997. ISBN 83-01-12473-3.

¹⁵ *Epitafium dla narkomana* : materiały pomocnicze dla nauczycieli. Warszawa : PWN, 1995. ISBN 83-01-12024-X

Wspomniana witryna zamieszcza także kilkadziesiąt linków do innych instytucji i organizacji, które mogą pomóc tak osobom narażonym na uzależnienie, jak i profesjonalistom, borykającym z trudnym przypadkiem¹⁶.

Zagadnienia profilaktyki poruszane są także w licznych fachowych czasopismach. Dobrym ich przykładem jest „Remedium”, miesięcznik wydawany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Fundację ETOH (Fundacja Rozwoju Profilaktyki, Edukacji i Terapii Problemów Alkoholowych)¹⁷. Pozostałe czasopisma dotyczą kwestii zarówno profilaktyki, jak i leczenia uzależnień, a ich wybór czytelnik może znaleźć na końcu artykułu.

Pokaźna liczba tytułów książkowych pojawiła się w naszym kraju za sprawą organizacji przeciwdziałającym uzależnieniom jak Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, ale też wydawnictw o charakterze komercyjnym (np. kielecka Jedność, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne). Dla przykładu PAPRA jest wydawcą m.in.: *Drugiego Elementarza, czyli Programu Siedmiu Kroków, Noe. Programu profilaktycznego dla młodzieży* (do zastosowania w szkołach podstawowych i średnich), *Przygotowań do profilaktyki domowej. Zajęć opracowanych jako projekt uniwersalnego programu profilaktyki dla rodziców, dostosowanych do "Programu Siedmiu Kroków"*¹⁸. Od kilkunastu lat są one realizowane w różnych miejscach na terenie całego kraju, co zapewne świadczy o ich skuteczności. Warto więc polecić je także bibliotekarzom.

Problematyka uzależnień została przedstawiona w ogromnej liczbie materiałów czytelniczych, tak książkach z literatury pięknej, reportażach, filmach fabularnych, jak i poradnikach i czasopismach fachowych. Niektóre przykładowe tytuły, które warto wykorzystać podczas działań profilaktycznych wymieniam poniżej.

Beletrystyka

1. BURGESS, M. *Ćpun*. Warszawa : „Amber”, 2004. 174, [2] s. ISBN 83-241-1724-5.
2. CHRISTIANE, F. *My, dzieci z dworca ZOO*. Warszawa : „Iskry”, [2002]. 221, [3] s., [32] s. tabl. ISBN 83-207-0801-X.
3. GRZESIUŁ, S. *Boso ale w ostrogach*. Warszawa : „Książka i Wiedza”, 2000. 262, [2] s. ISBN 83-05-13164-5.
4. HŁASKO, M. *Pierwszy krok w chmurach*. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1999, (np. *Pijany o dwunastej w południe, Pętla*). LXXVI, 464 s. ISBN 83-04044609.
5. LOEBL, B. *Meta nasza pijana*. Rzeszów : „Presstrust”, 1990. 117 s. ISBN 83-85105-01-8.
6. MASŁOWSKA, D. *Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną*. Warszawa : „Lampa i Iskra Boża”, 2002. 158 s. ISBN 83-86735-77-5.
7. McLIAM, WR. *Zaulek łgarza*. Katowice : „Książnica”, 2003. 281, [1] s. ISBN 83-7132-613-0.
8. O`FAOLAIN, S. *O świętości i whiskey*. Izabelin : „Świat Literacki”, cop. 2000. 172, [2] s. ISBN 83-86646225.

¹⁶ Zob. Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomani [online]. [dostęp: 27 października 2006]. Dostępny w Internecie: <http://www.narkomania.gov.pl/>

¹⁷ Zob. „Remedium. Profilaktyka uzależnień i innych zachowań problemowych” [online]. [dostęp: 28 października 2006]. Dostępny w Internecie: <http://www.remedium-psychologia.pl/>

¹⁸ Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych [online]. [dostęp: 27 października 2006]. Dostępny w Internecie: <http://www.parpa.pl/>

9. PILCH, J. *Pod mocnym aniołem*. Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2000. 263 s. ISBN 83-08-03072-6.
10. PRZECŁAWSKI, P. *Uciec śmierci*. Warszawa : „W.A.B.”, 1995. 110, [2] s. ISBN 83-85554-73-4.
11. ROSIEK, B. *Pamiętnik narkomanki*. Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 2001. 302, [2] s. ISBN 83-88072-43-9.
12. ZAJĄCÓWNA, J. *Kochankowie mojej mamy*. Katowice : „Akapit”, 1991. 180 s.

Czasopisma

- specjalistyczne: *Remedium, Świat Problemów, Problemy Alkoholizmu, Trzeźwymi bądźcie, Alkoholizm i Narkomania*,
- pedagogiczne poruszające m.in. kwestie profilaktyki uzależnień: *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze, Wychowanie na co Dzień, Niepełnosprawność i Rehabilitacja*.

Filmy fabularne

1. *Leaving Las Vegas (Zostawić Las Vegas)*. Reż. Mike Figgis. USA 1995.
2. *Under the influence (Pod wpływem)*. Reż. Thomas Carter. USA 1986.
3. *When a Man Loves a Woman (Kiedy mężczyzna kocha kobietę)*. Reż. Luis Mandoki. USA 1994.

Filmy edukacyjne

Epitafium dla narkomana, Jak leki i narkotyki wpływają na nasz organizm. Kokaina i amfetamina a organizm człowieka, Marihuana a organizm człowieka; Palenie tytoniu a fizjologia człowieka. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 1995-1997.

Bibliografia – wybór:

1. BIRKENBIHL, VF. *Sygnały ciała : podstawy komunikacji niewerbalnej dla trenerów i ludzi sukcesu*. Wrocław „Astrum”, 1998. 266, [1] s. ISBN 83-87197-63-7. ISBN 83-87197-61-0 (opr. twarda)
2. BROWN, SW. *Jak mówić aby ludzie słuchali*. Warszawa : „Logos”, 1996. 189, [1] s. ISBN 83-901347-9-9.
3. COOPER, PJ. *Sprawne porozumiewanie się : 114 scenariuszy z mówienia i słuchania*. Warszawa : Wydawnictwa CODN. Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, 2002. 185 s. ISBN 83-86367-09-1.
4. FABER, A., MAZLISH, E. *Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały, jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły*. Poznań : „Media Rodzina”, cop. 2001. 284, [1] s. ISBN 83-7278-023-4.
5. GRIFFIN, E. *Podstawy komunikacji społecznej*. Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2003. 565 s. ISBN 83-89120-14-3.
6. HAMER, H. *Rozwój umiejętności społecznych : jak skuteczniej dyskutować i współpracować : przewodnik dla nauczycieli*. Warszawa : Wydawnictwo „Veda”, 1999. 262 s. ISBN 83-85584-65-X.
7. HEATON, JA. *Podstawy umiejętności terapeutycznych*. Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2003. 221 s. ISBN 83-89120-43-7.
8. JARCO, J., LEWANDOWSKA, B., STASIUK, J. *Socjologia i komunikacja społeczna : wykłady*. Wrocław : Wydawnictwo WSZ „Edukacja”, 2000. 269 s. ISBN 83-87708-45-3.
9. JEDLIŃSKI, K. *Jak rozmawiać z tymi, co stracili nadzieję*. Warszawa : „Intra” : W.A.B., 1997. 75, [3] s. ISBN 83-85554-96-3 (W.A.B.).
10. JOHNSON, DW. *Umiejętności interpersonalne i samorealizacja*. Warszawa : Polskie Towarzystwo Psychologiczne, 1985. [4] IV, 202, A-T, [1] s.
11. KRUSZEWSKI, T. *Biblioterapia w działaniach placówek opiekuńczo-wychowawczych*. Toruń : Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”, 2006. 188 s. ISBN 83-89163-17-9.
12. NĘCKI, Z. *Komunikowanie interpersonalne*. Wrocław, [etc.] : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1992. 187 s. ISBN 83-04-03878-1.

13. NIERENBERG, GI., CALERO, HH. *Czytając w człowieku jak w otwartej książce*. Poznań : Dom Wydawniczy „Rebis”, 2002. 202, [1] s. ISBN 83-7120-791-3.
14. NOCUŃ, AW., SZMAGALSKI, J. *Podstawowe umiejętności w pracy socjalnej i ich kształcenie* : porozumiewanie się, rozwiązywanie problemów i konfliktów. Warszawa: Interart, 1996. 259, [2] s. ISBN 83-7060-423-4.
15. PEASE, A. *Mowa ciała : jak czytać myśli innych ludzi z ich gestów*. Kielce : „Jedność”, 2001. 163 s. ISBN 83-7224-270-4.
16. RUBIN, RJ. *Planning for library services to people with disabilities*. Chicago 2001.
17. *Nowe strategie i techniki pomocy psychologicznej*. Wybór i red. J. Santorski. Warszawa : PTHP [Polskie Towarzystwo Higieny Psychicznej], 1985. 126 s.
18. STANKIEWICZ, J. *Komunikowanie się w organizacji*. Wrocław : „Astrum”, 1999. 195, [1] s. ISBN 83-87197-71-8.
19. SZTEJNBERG, A. *Komunikacja między nauczycielem a uczniem w procesie edukacyjnym*. Opole : Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 1997. 51 s. ISBN 83-85678-77-8.
20. WARNER, T. *Umiejętności w komunikowaniu się*. Wrocław : Wydawnictwo „Astrum”, 1999. 329 s. ISBN 83-87197-907-4.

*dr Iwona Zachciał
Zakład Nauki o Książce
Uniwersytet Gdański*

Przygotowanie bibliotekarzy do działań biblioterapeutycznych

Czy biblioteka może stać się pracownią biblioterapeutyczną? Na to pytanie wielu bibliotekarzy odpowiada twierdząco, bowiem widzą konieczność rozwoju tego typu działalności. Musimy zdać sobie sprawę, że zmienia się koncepcja biblioteki także szkolnej. Obecnie biblioteka to więcej niż tylko kolekcja książek i innych materiałów bibliotecznych. Obok tej tradycyjnej instytucji, rządzonej regulaminami, statystyką pojawia się obraz placówki, która jest oparciem dla szerokich grup społecznych szukających pomocy w rozwiązywaniu trudnych sytuacji, w zaspakajaniu swoich potrzeb życiowych, oczekujących wsparcia. Franciszek Czajkowski mówiąc o takiej bibliotece nazywa ją biblioteką przyjazną i społecznie akceptowaną. Zwrócił uwagę m.in. na kadre biblioteczną o właściwym przygotowaniu fachowym i odpowiednich predyspozycjach osobowościowych, rozumiejącą funkcje czytania i materiałów bibliotecznych. W wychowaniu, dydaktyce, a przede wszystkim w biblioterapii, pragnącą podnosić wiedzę i umiejętność współpracy z różnymi grupami osób.¹

Działalność bibliotekarza zaczyna mieć wymiar terapeutyczny. Badania wykazały, że do bibliotek przychodzą grupy czytelników nie tylko po to by, wypożyczać do domu, ale przede wszystkim po to, by spotykać się w bibliotece, czytać wspólnie z udziałem bibliotekarza, uczestniczyć w różnego rodzaju zajęciach. Pogląd ten uzasadniają wypowiedzi osób, które zetknęły się z biblioterapią.

Irena Borecka w jednej ze swych publikacji podkreśla, że edukację biblioterapeutyczną należy prowadzić od najmłodszych lat, by kształtować zainteresowania i zamiłowania oraz gotowość niesienia pomocy innym ludziom.² Dlatego też bibliotekarzy powinni wspomagać nauczyciele, wychowawcy, pedagodzy.

Przypomnę, czym jest biblioterapia. Z definicji wynika, że jest to dłuższy proces do którego wykorzystuje się książki i inne materiały alternatywne; jest to ukierunkowane działanie terapeutyczne; jest to rodzaj psychicznego wsparcia; jest to pomoc

¹ CZAJKOWSKI, F. Wybrane problemy z metodologii bibliotekarstwa specjalistycznego. In *Biblioterapeuta w poszukiwaniu tożsamości zawodowej* : materiały z konferencji 18 kwietnia 1997. Wrocław : Silesia, 1997, s. 95-104.

² BORECKA, I. *Biblioterapia w edukacji czytelniczej i medialnej w szkole podstawowej i gimnazjum* : materiały dydaktyczne dla nauczycieli i bibliotekarzy. Wałbrzych : Wydawnictwo UNUS, 2002. Biblioterapia jako ścieżka edukacyjna, s. 38.

w rozwiązywaniu osobistych problemów danej osoby. Koniecznym elementem biblioterapii jest kontakt biblioterapeuty z jedną osobą lub grupą.

Biblioterapię według Wity Szulc powinny prowadzić osoby, które dobrze znają i książki, i ludzi.³ Skuteczność działań biblioterapeutycznych będzie zależała od przygotowania biblioterapeuty, jego wiedzy, inwencji twórczej, a też walorów osobistych.

Biblioterapeuta powinien:

- umieć rozpoznawać problemy uczestników biblioterapii,
- umieć formułować programy biblioterapeutyczne,
- posiadać umiejętność dyskretnego prowadzenia rozmów, kierowania dyskusją bez narzucania własnych poglądów i rozwiązań, ale tak prowadzić rozmowę, by osiągnąć pożądaną cel,
- opanować sztukę słuchania, powstrzymywania się od szybkiej reakcji na to co słyszy,
- orientować się w materiałach bibliotecznych, aby dobierać teksty zgodnie z celami biblioterapeutycznymi,
- a też poznać różne formy i metody pracy.

Wymagania osobowościowe:

- powinien wzbudzać zaufanie i sympatię,
- rozumieć troski i kłopoty uczestników,
- musi być to osoba tolerancyjna i cierpliwa,
- powinna akceptować członków grupy takimi jakimi są, nie może ich oceniać,
- powinna być wrażliwa na dzieło literackie i mieć przekonanie o terapeutycznym znaczeniu literatury,
- powinna być to osoba pomysłowa, z inicjatywą i wyobraźnią.

Od wielu lat na łamach czasopism bibliotekarskich i metodycznych toczą się dyskusje kto ma pełnić funkcję biblioterapeuty, ale niewiele osób zwróciło uwagę na potrzebę kształcenia zawodowych biblioterapeutów. W Polsce właściwie nie ma uczelni kształcącej w tym zakresie. Biblioterapia funkcjonuje m.in. na uniwersytetach toruńskim, warszawskim, wrocławskim, w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Przedmiot ten realizuje się jako fakultet, czy w ramach godzin przeznaczonych na czytelnictwo, specjalność : biblioteki szkolne i inne. Nie są to zajęcia obowiązkowe, ale do wyboru.

Biblioterapeutów kształci Państwowe Pomaturalne Studium Kształcenia Animatorów Kultury i Bibliotekarzy we Wrocławiu.

Jak wygląda przygotowanie zainteresowanych do prowadzenia warsztatów biblioterapeutycznych w naszym środowisku?

³ SZULC, W. Człowiek chory i książka. *Bibliotekarz*. 1984, R. 51, nr 9/10, s. 228-233.

Na Uniwersytecie Gdańskim w siatce studiów zaocznych: Filologia polska ze specjalnością Bibliotekoznawstwo i Informacja Naukowa na IV roku realizowany jest przedmiot **Podstawy biblioterapii**. Na **Podyplomowych Studiach Bibliotekoznawstwa** w ramach specjalizacji: Biblioteki szkolne wprowadzono elementy biblioterapii jako pomoc w pracy bibliotekarza szkolnego. Na V roku studiów zaocznych Filologii Polskiej prowadzony jest fakultet: *Wykorzystanie terapeutycznej funkcji literatury w pracy z dziećmi i młodzieżą*.

Na studiach dziennych Filologii Polskiej realizowany jest fakultet: *Baśń pomocą w rozwiązywaniu problemów dzieci i młodzieży*. Zajęcia te cieszą się dużą popularnością. W tym roku uczestniczą w nich m.in. studentka pedagogiki oraz studentka z Niemiec z Uniwersytetu w Bremen.

Od tego roku wprowadzony też został przedmiot: *Podstawy biblioterapii* na specjalności zawodowej : Informacja Naukowa i Bibliologia na studiach stacjonarnych. Realizowałam też fakultet na IV roku pedagogiki pt. *Biblioterapia pomocą w rozwiązywaniu problemów dzieci, młodzieży i osób dorosłych*. W ramach zajęć studenci odwiedzali ośrodki opiekujące się osobami niepełnosprawnymi. Były to: Ośrodek Czytelnictwa Osób Niepełnosprawnych - Filia Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdańsku, szpitale (Akademia Medyczna, Specjalistyczny Zespół Opieki Zdrowotnej nad Matką i Dzieckiem przy ul. Polanki, Szpital Wojewódzki w Gdańsku, Szpital Specjalistyczny na Zaspie), sanatoria w Sopocie i Oliwie, warsztaty terapii zajęciowej, świetlice terapeutyczne, Ośrodek dla Dzieci Głuchych w Wejherowie, Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie (Oddział Pogotowia Opiekuńczego), Ośrodek Wczesnej Interwencji, Domy Pomocy Społecznej, Młodzieżowy Ośrodek Terapeutyczny „Mrowisko” (uzależnieni od narkotyków) i Katolickie Centrum Trzeźwości.

Jedna studentka prowadziła biblioterapię indywidualną z dzieckiem autystycznym, jedna rozmawiała z matką, która urodziła dziecko z Zespołem Downa.

Studenci obserwowali zajęcia z książką i przeprowadzali rozmowy na temat zainteresowań czytelniczych. Zastanawiali się nad możliwością prowadzenia biblioterapii i opracowywali programy biblioterapeutyczne dla tych grup osób z którymi mieli kontakt. Do programów dołączyli zestawy lektur, które można wykorzystywać w pracy z badanymi grupami.

Na seminariach magisterskich na studiach zaocznych powstały prace na temat biblioterapii, których autorami byli:

- Małgorzata Zamośna: Rzeczywista funkcja książki w życiu chorych (na podstawie badań przeprowadzonych w elbląskich szpitalach w 1994 roku). 1995 (promotor dr Teresa Radwan-Wińska),
- Maja Pawłowska: Zainteresowania czytelnicze pacjentów szpitala Akademii Medycznej w Gdańsku (na podstawie badań empirycznych przeprowadzonych w 1999 roku). 2000 (promotor dr Iwona Zachciał),

- Joanna Wysocka: Książka w życiu ucznia upośledzonego w stopniu lekkim w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Kwidzynie. 1997 (promotor dr Teresa Radwan-Wińska),
- Elżbieta Komosińska: Bajka terapeutyczna pomocą w rozwiązywaniu problemów emocjonalnych dzieci. 2005 (promotor dr Iwona Zachciał),
- Iza Bobkowska: Książka w życiu człowieka „sprawnego inaczej” (na podstawie badań przeprowadzonych w Ośrodku Czytelnictwa Osób Niepełnosprawnych w Elblągu w 1998 roku). 1999 (promotor dr Iwona Zachciał),
- Mirosława Nadratowska: Ośrodek Czytelnictwa Osób Niepełnosprawnych (Gdańsk-Przymorze ul. Czerwony Dwór). 2004 (promotor dr Iwona Zachciał),
- Katarzyna Dettlaff: Wpływ programu biblioterapeutycznego na aktywizację osób starszych (na podstawie badań przeprowadzonych w 1999 roku w Domach Pomocy Społecznej w Gdańsku ul. Hynka 14 i ul. Polanki 121). 2000 (promotor dr Iwona Zachciał).

Obecnie przygotowywane są prace magisterskie (tytuły robocze) na seminariach prowadzonych przeze mnie na studiach stacjonarnych:

- Terapeutyczne właściwości baśni J.Ch. Andersena (na podstawie badań przeprowadzonych w grupie dzieci w wieku przedszkolnym);
- Biblioterapia w pracy z dziećmi przebywającymi w domu dziecka (w porównaniu z rodzinnym domem dziecka);
- Wpływ biblioterapii na rozwój emocjonalny dzieci klas młodszych (na podstawie badań przeprowadzonych w SP w Gdyni);
- Wartości terapeutyczne w powieściach dla dziewcząt (na podstawie cyklu *Jeżycjada* M. Musierowicz);
- Wartości terapeutyczne Harry Pottera (na podstawie badań przeprowadzonych z uczniem zdolnym w SP w Gdańsku);
- Biblioterapia pomocą w pracy z dzieckiem dysfunkcyjnym w wieku 7-8 lat (na podstawie badań przeprowadzonych w SP w Gdańsku);
- Utwory literackie pomocą w rozwiązywaniu problemów dzieci i młodzieży;
- Wykorzystanie wartości religijnych w programach biblioterapeutycznych realizowanych z osobami starszymi przebywającymi w domach pomocy społecznej;
- Biblioterapia – terapią nadziei dla bezdomnych (na podstawie badań przeprowadzonych w noclegowni w Gdańsku).

oraz na studiach zaocznych:

- Biblioterapia w pracy z dziećmi przebywającymi w domu dziecka;
- Biblioterapia w pracy z matkami przebywającymi w Domu Samotnej Matki w Matemblewie;
- Uzależnienia młodzieży w utworach literackich i w publikacjach popularnonaukowych;

- Serie wydawnicze: Pamiętnik księżniczki i Bezsennik – pomocą w pracy biblioterapeuty (na podstawie badań przeprowadzonych w kl. I gimnazjum);
- Terapeutyczna funkcja baśni (na podstawie badań przeprowadzonych w kl. I-III);
- Biblioterapeutyczny wpływ książki polskiej na Polaków mieszkających w Anglii.

W 2001 roku w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Gdańsku, z mojej inicjatywy i dzięki przychylności Dyrekcji, powstał Ośrodek Biblioterapeutyczny powołany w ramach działalności Towarzystwa Przyjaciół Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej. Od października 2001 r. do lutego 2006 r. zorganizowano 14 kursów: **Biblioterapia nie tylko w bibliotece**, w których wzięło udział 279 osób. Celem kursu jest przygotowanie do prowadzenia zajęć z zakresu biblioterapii w bibliotekach szkolnych, publicznych i innych placówkach świadczących *usługi osobom będącym w „niekorzystnej sytuacji życiowej”*. Jest to kurs 60-godzinny, podczas których realizuje się 14 przedmiotów, mianowicie:

- Teoretyczne podstawy biblioterapii.
- Terapeutyczna funkcja literatury.
- Biblioteka – pracownią biblioterapeutyczną.
- Literatura dziecięca i młodzieżowa.
- Tworzenie programów biblioterapeutycznych.
- Bajka terapeutyczna.
- Elementy pedagogiki zabawy w biblioterapii.
- Drama w biblioterapii.
- Muzykoterapia i arteterapia w pracy biblioterapeuty.
- Warsztaty Twórczego Myślenia.
- Biblioterapia pomocą w profilaktyce uzależnień i przeciwdziałaniu agresji.
- Biblioterapia jako metoda wspomagająca pracę z dzieckiem dyslektycznym.
- Biblioterapia w pracy z osobami niepełnosprawnymi.
- Biblioterapia jako metoda aktywizująca człowieka starszego.
- Komputerowe wspomaganie procesu biblioterapeutycznego.

Zajęcia teoretyczne obejmują 10 godzin, natomiast 50 (obecnie 54 godziny) to warsztaty.

Zajęcia prowadzą bibliotekarze bibliotek szkolnych (mgr Marta Franaszczuk-Truszkowska, mgr Gabriela Skoracka, mgr Mirosława Wójtowicz, mgr Katarzyna Zajączkowska), Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej (mgr Zdzisława Woźniak-Lipińska, mgr Ewa Podumis), Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej (mgr Dorota Domeracka, mgr Katarzyna Lubiejewska, mgr Violetta Trella) oraz wykładowcy Uniwersytetu Gdańskiego (dr Monika Pomirska, dr Iwona Zachciał).

Największą grupę osób, które ukończyły kurs stanowią bibliotekarze bibliotek szkolnych, następnie bibliotek publicznych i bibliotek pedagogicznych. Dwie osoby to pracownicy biblioteki naukowej przygotowujący się do pracy w hospicjum jako

wolontariusze. Poza tym w kursach uczestniczyli:

- nauczyciele języka polskiego, historii, języka angielskiego, religii, rytmiki,
- wychowawcy świetlicy oraz internatu,
- nauczyciel terapii pedagogicznej,
- pedagog szkolny i pedagog z poradni psychologiczno-pedagogicznej,
- psycholog szkolny,
- nauczyciel wspomagający (w klasie integracyjnej),
- nauczyciele pracujący w szpitalu dla dzieci,
- wychowawcy z Domu Dziecka,
- instruktor ds. kulturalno-oświatowych z Klubu Osiedlowego,
- terapeuta ze świetlicy socjoterapeutycznej,
- matematyk pracujący z ludźmi starszymi,
- studenci Filologii Polskiej i Historii Uniwersytetu Gdańskiego.

W celu doskonalenia zdobytej wiedzy raz w miesiącu (w każdą drugą środę) spotykamy się na warsztatach biblioterapeutycznych.

Chciałabym też wspomnieć, że w ramach dwóch kursów kwalifikacyjnych organizowanych przez Centrum Edukacji Nauczycieli realizowany był przez nas (czyli wykładowców współpracujących z Ośrodkiem Biblioterapeutycznym) przedmiot: *Biblioterapia*.

Prowadziliśmy też zajęcia na kursach biblioterapeutycznych organizowanych przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną w Gdańsku oraz Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej w Warszawie w ramach realizowanego projektu *Rozwijanie umiejętności technologicznych i komunikacyjnych inwestycją w rozwój zasobów ludzkich w województwie pomorskim*. Projekt współfinansowany był ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz budżetu państwa.

Uczestniczymy też w sesjach, konferencjach i różnego rodzaju spotkaniach na temat biblioterapii organizowanych przez biblioteki Gdańska, Gdyni i spoza Trójmiasta.

Przedstawiłam nasze dotychczasowe działania, ale to wciąż za mało. Należałoby pomyśleć nad takim kształceniem biblioterapeutów, by zdobyta przez nich wiedza pozwalała na prowadzenie nie tylko zajęć w szkołach, bibliotekach ale też na zakładanie ośrodków, świetlic, w których prowadzone byłyby zajęcia biblioterapeutyczne.

Coraz więcej osób, przede wszystkim bibliotekarzy szkolnych i pracowników bibliotek publicznych, prowadzi warsztaty biblioterapeutyczne. Coraz chętniej studenci studiów stacjonarnych i zaocznych podejmują badania i piszą prace magisterskie z biblioterapii. Dzięki nim możemy odpowiedzieć na pytanie: – Czy właściwie prowadzona biblioterapia przynosi oczekiwane rezultaty, czy pomaga w rozwiązywaniu wielu trudnych problemów?

Biblioterapia wychowawczo – rozwojowa jest metodą prostą i jasną, bardzo atrakcyjną dla uczestników i dla biblioterapeuty. Najważniejszy w tej metodzie jest osobisty kontakt, tak bardzo potrzebny szczególnie tym, którzy nie mogą nawiązać

kontakty z najbliższymi. Metoda ta uczy samodzielnego myślenia, dociekania prawdy, uczestnicy cieszą się, że są źródłem zainteresowania. Jest metodą tanią i skuteczną.

Pamiętać należy, że tak jak bibliotekarzem nie może być każda osoba, tak też nie może być każdy biblioterapeuta. Maria Grzegorzewska mówiła, (...) że *aby coś zdziałać wartościowego trzeba być kimś, trzeba mieć swoje własne życie, swój własny świat, trzeba mieć mocny fundament przekonań – w coś gorąco wierzyć, czemuś gorąco służyć – trzeba być sobą.*⁴

Muszę na koniec powiedzieć, że w działalność biblioterapii mocno wierzą osoby, które współpracują ze mną i za to chciałabym im gorąco podziękować. Już pięć lat prowadzimy zajęcia na kursach i spotykamy się w środy. Mam nadzieję, że dalej będziemy skutecznie prowadzić naszą działalność. Cztery osoby z naszego grona podjęły się napisania prac doktorskich na tematy związane z biblioterapią. Życzę im, by szybko zrealizowały swoje zamierzenia. Dziękuję też gorąco Pani Dyrektor za wspieranie naszych poczyną.

⁴ GRZEGORZEWSKA, M. *Listy do Młodego Nauczyciela*. Warszawa : Wyższa Szkoła Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, 1996, s. 54.

mgr Jolanta Kąkol
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
w Gdańsku

Wspierająca rola biblioteki pedagogicznej w działaniach wychowawczych i terapeutycznych

Biblioteki pedagogiczne w Polsce mają na celu, zgodnie ze swoim statutem, zaspokajać potrzeby czytelnicze i informacyjne kształcących się i doskonalących swe kwalifikacje zawodowe nauczycieli, studentów przygotowujących się do zawodu nauczycielskiego, słuchaczy zakładów kształcenia nauczycieli oraz innych osób zainteresowanych sprawami szeroko pojętej edukacji. To właśnie edukacja wyznacza kierunki działań w bibliotekach, a zmiany w edukacji prowadzą do zmian w zadaniach bibliotek.

Reforma systemu edukacji rozpoczęta w 1999 roku, postawiła przed oświatą wiele zadań, takich jak poprawę jakości edukacji, czy też lepsze przygotowanie absolwenta do dorosłego życia. Rozwój cywilizacji, globalizacja, tworzenie społeczeństwa informacyjnego to zagadnienia, które towarzyszą i wpływają na tworzenie nowego systemu edukacji, w którym wychowuje się człowiek XXI wieku. Edukacji nie tylko typowo szkolnej, ale też równoległej, świadomej lub nieświadomej, która trwa permanentnie, towarzyszy człowiekowi przez całe życie. Również edukacji prowadzonej w bibliotekach pedagogicznych. Zdaniem Zofii Mierzwińskiej-Szybkiej, „rozszerzona funkcja społeczna współczesnej biblioteki wymaga od niej stałego pogłębiania funkcji pedagogicznej”¹. Czy biblioteka pedagogiczna pomaga, wspiera procesy edukacyjne? Jaką rolę pełni, czy może przyszłościowo pełnić, by towarzyszyć nauczycielowi, uczniowi w jego rozwoju umysłowym, kulturalnym i duchowym i nie tylko? Czy faktycznie zadania bibliotek ewoluują, by sprostać wytyczonym zmianom w oświacie?

W dzisiejszym wystąpieniu chciałabym krótko przedstawić tylko jedno zagadnienie, które może być jedną z odpowiedzi na wyżej postawione pytania, a mianowicie rolę biblioteki pedagogicznej jako tej, która wspiera procesy wychowania i terapii. Chciałabym przez to wykazać, iż w tego rodzaju bibliotekach doskonale potrafią

¹ MIERZWIŃSKA-SZYBKĄ, Z. *Praca pedagogiczna bibliotekarza*. Warszawa : Instytut Badań Edukacyjnych, 1995. Wędrówka po bibliotece, s. 31.

być realizowane funkcje edukacyjne, tak ważne dla rozwoju społeczeństwa. Poprę to przykładami z działalności naszej pedagogicznej biblioteki w Gdańsku.

Siła oddziaływania wychowawczego przez bibliotekę niewątpliwie tkwi głównie w książce oraz w tym, „iż, w porównaniu z innymi kanałami wychowania, biblioteka ma przywilej bezpośredniego kontaktu z czytelnikami”². Zgadząc się ze słowami Katarzyny Materskiej, możemy powiedzieć, że nauczyciele bibliotekarze zatrudnieni w omawianych bibliotekach, mają w swoich placówkach szerokie pole do działań, gdyż użytkownikami bibliotek pedagogicznych są zarówno studenci, czyli ci, którzy dopiero kształcą swoje umiejętności pedagogiczne, jak też nauczyciele, którzy oczekują na wsparcie. Dotarcie bezpośrednie do jednej grupy powoduje następstwa: student może zaprezentować zdobyte informacje innym studentom, nauczyciel uczniom, czy też innym nauczycielom. Ważną rolę odgrywają nauczyciele bibliotekarze, którzy stanowią pomost między nauczycielem a biblioteką pedagogiczną. To od Państwa wiemy, chociażby z ankiet wypełnianych podczas naszych sesji, jakie problemy nurtują środowisko bibliotekarskie i oświatowe. Dotychczas organizowane sesje np. na temat ucznia zdolnego czy trudności w nauce, to efekt państwa próśb i zapytań. Sesjom towarzyszą wystawy, na których prezentowane są materiały będące doskonałą pomocą w rozwiązywaniu problemów występujących w edukacji i wychowaniu. Tak, jednym z głównych zadań biblioteki jest gromadzenie materiałów, ale czy bez konkretnych wskazówek, rozeznania, co do wartości pedagogicznych tych materiałów pomagaliibyśmy środowisku pedagogicznemu? Na pewno nie, dlatego księgozbiór nasz jest starannie uzupełniany, tak, by dokumenty piśmiennicze i niepiśmiennicze były często wykorzystywane do różnych działań edukacyjnych. Wykazy nabytków, sporządzanie bibliografii, zestawienia bibliograficzne również są sporządzane pod kątem zapotrzebowań naszych czytelników. Przykładem mogą tu być przygotowywane przez pracowników PBW tematyczne zestawienia bibliograficzne: **Kaszuby, Uzależnienia**, czy też **Matura 2005**.

Nauczyciel, który stara się rozwiązać dany problem wychowawczy, może liczyć na odpowiednią literaturę, książkę lub czasopismo. I nie tylko. Myślę, że warto tu przedstawić przykład utworzenia w 2005 roku w PBW w Gdańsku „**Biblioteki Ortofrajdy**”, która proponuje:

- materiały audiowizualne na różnych nośnikach przeznaczone dla nauczycieli pracujących z dziećmi z deficytami rozwojowymi (np. dysleksją),

² MATERSKA, K. *Edukacyjna funkcja biblioteki publicznej w życiu młodzieży*. Warszawa : Wydawnictwo SBP, 1993. Funkcja wychowawcza biblioteki, s. 33.

- programy komputerowe przeznaczone dla dzieci i młodzieży, które pozwalają opanować umiejętności bezbłędnego pisania,
- płyty DVD i kasety wideo z ekranizacjami dzieł literatury polskiej i światowej,
- tzw. „książki mówione” – teksty literackie nagrane na kasetach magnetofonowych i płytach kompaktowych.

Możemy wychowywać młodego człowieka do poszanowania przyrody, chociażby poprzez organizowanie wystaw. W 2004 roku była organizowana wystawa pod tytułem **Edukacja ekologiczna**. Możemy wpływać również na wychowanie patriotyczne i obywatelskie, co jest zgodne z jednym z priorytetów Ministra Edukacji Narodowej. Wystawa związana z 25-leciem powstania Solidarności, eksponowana w bibliotece w Gdańsku cieszyła się dużym zainteresowaniem, planowana jest wystawa na rocznicę wprowadzenia stanu wojennego. To tylko przykłady tego, jak nauczyciel, np. historii może przygotować uczniów do poszerzania wiedzy o ważnych faktach historycznych. Dzięki istniejącemu w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Gdańsku **Muzeum Oświaty Pomorskiej** uczniowie mogą dowiadywać się o polskiej historii, poznawać dzieje oświaty. Przykładowe tematy lekcji: *Szkolnictwo pomorskie w okresie międzywojennym*, *Tradycje oświaty na Pomorzu* cieszą się co roku zainteresowaniem nauczycieli, którzy przyprowadzają swoich podopiecznych. Ponadto „ważne miejsce w modelu edukacji historycznej i obywatelskiej zajmuje regionalizm”³. Utworzenie w naszej bibliotece **Regionalnej Izby Edukacyjnej** pozwala wprowadzać dzieci i młodzież w świat polskiej tradycji, pokazywać pamiątki przeszłości i życie ludzi w dawnej wsi kaszubskiej. Uczniowie odwiedzając nas wielokrotnie, pamiętają i posiadają wiedzę zdobytą na poprzednich lekcjach regionalnych, co tylko świadczy o celowości prowadzenia takich zajęć.

Także lekcje z zakresu edukacji czytelniczo – medialnej, prowadzone przez nauczycieli bibliotekarzy PBW pozwalają realizować cele edukacyjne, np. kształtowanie postawy szacunku dla polskiego dziedzictwa kulturowego w związku z globalizacją kultury masowej czy też przygotowanie do samodzielnego poszukiwania potrzebnych informacji i materiałów. Biblioteka spełnia więc zadania postawione szkołom, są to np.: nauka kształcenia i utrwalania nawyków kulturalnego obcowania z książką i innymi nośnikami informacji oraz przygotowanie ucznia do odróżniania fikcji od rzeczywistości w przekazach medialnych. Prowadzone dotąd lekcje, np. **Wizyta w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Gdańsku**, czy też **Historia pisma czyli tajemnica**

³ MATERSKA, *Edukacyjna funkcja biblioteki publicznej w życiu młodzieży*, s. 39.

dziwnych znaków lub temat lekcji **Historia książki** na pewno wpisują się w ścieżkę edukacji czytelniczo – medialnej.

Nie sposób tu nie przedstawić też lekcji z zakresu edukacji europejskiej, które są także przedstawione w naszej ofercie dydaktycznej. Nauczyciele szkół podstawowych, którzy nas odwiedzili, szczególnie w tygodniu Unii Europejskiej w 2004 roku, po lekcjach pod tematami:

- **Co to jest Unia Europejska?**
- **Jestem Polakiem, mieszkam w Europie**
- **Jestem Polakiem, więc jestem Europejczykiem**

przyznali, że warto organizować takie zajęcia wychowujące ucznia, obywatela Unii Europejskiej, uświadamiając go, dlaczego Polska stała się członkiem tej organizacji.

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku ma wytyczoną misję. Ta misja to aktywne wspieranie środowiska oświatowego, świadome przejmowanie odpowiedzialności za jakość swojej pracy, a także kreatywne reagowanie na zachodzące przemiany cywilizacyjne, by stać się nowoczesnym ośrodkiem informacji edukacyjnej.

Marcin Drzewiecki mówi o niewykorzystanym potencjale informacyjnym sieci bibliotek pedagogicznych. „Nauczyciel bez fachowej, naukowej, bieżącej informacji będzie zawsze opóźniony, a jego praca będzie mimo najlepszych chęci będzie miała charakter manufakturalny”⁴. Ważne jest więc dla spełnienia naszej misji dążenie do tego, by biblioteka pedagogiczna była postrzegana jako centrum informacji edukacyjnej, które ułatwi pracę środowisku pedagogicznemu. Czynnikiem, które sprzyjają wysokiemu poziomowi satysfakcji zawodowej wśród nauczycieli, jak podkreślają znawcy tematu są np. częste czytanie literatury fachowej i pogłębianie wiedzy o nauczonym przedmiocie czy częsta zachęta do eksperymentowania i warunki do wdrażania nowych programów i metod⁵. Myślę, iż w bibliotekach pedagogicznych nauczyciel może znaleźć drogę do realizacji tych czynników.

Jakimi drogami biblioteka wspiera w działaniach terapeutycznych swoich użytkowników? Otóż przykładem mogą być tu Bałtyckie Festiwale Nauki, w których od 4 lat uczestniczymy. Włączając się w ich organizację Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku promuje wszelkie formy terapii. Na II Festiwalu organizowane były warsztaty **Bajki pomagają dzieciom**, gdzie wykorzystywana była metoda

⁴ DRZEWIECKI, M. Informacyjne i pedagogiczne funkcje bibliotek systemu oświaty w Polsce : możliwość czy konieczność? *Bibliotekarz*. 2001, nr 7/8, s. 8-12.

⁵ WIŁKOMIRSKA, A. Postawy nauczycieli wobec swojego zawodu. In *Nauczyciele wobec reformy edukacji* : raport z badań. Warszawa : Instytut Spraw Publicznych : Wydawnictwo Akademickie „Żak”, 1999, s. 44.

biblioterapii, natomiast na kolejnym warsztaty **Rysunki zamiast słów**, z wykorzystaniem arteterapii. Duże grono naszych nauczycieli bibliotekarzy ukończyła kurs z zakresu biblioterapii, więc zawsze służą poradą i pomocą, nie tylko udostępniając materiały na ten temat.

Na terenie biblioteki powstała **Akademia Czytania Bajek**, która działa pod patronatem Fundacji Cała Polska Czyta Dzieciom, a której głównym celem jest propagowanie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży. W Akademii można posłuchać legend o Bałtyku, wyruszyć na wycieczkę z Kubusiem Puchatkiem, czy też posłuchać o cudakach rupakach. W czasie zajęć nauczyciele wykorzystują elementy pedagogiki zabawy, które wpływają na twórczą postawę uczniów, którzy podczas zajęć malują, rysują i śpiewają. Prace plastyczne wykonane podczas zajęć można podziwiać w naszej bibliotece.

Terapia – lekarstwo bez recepty to temat spotkania organizowanego w PBW w Gdańsku, gdzie zastanawiano się nad rolą terapii w pracy z człowiekiem niepełnosprawnym. Spotkaniu towarzyszyła wystawa, pod takim samym tytułem, gdzie prezentowano prace uczniów Społecznego Ośrodka Terapii Zajęciowej w Malborku i uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej Fundacji „Sprawni Inaczej” z Gdańska.

Na naszym terenie odbyło się też spotkanie na temat **Wychowanie przez sztukę**, podczas którego uczennica Gimnazjum nr 1 w Gdańsku Anna Kierbedź prezentowała swoje prace plastyczne i wiersze własnego autorstwa.

Zasadnym byłoby wspomnieć o kadrze nauczycielskiej w PBW, która, wykształcona w zakresie pedagogiki i bibliotekoznawstwa, pomocna jest w realizowaniu działań wychowawczych. Nasi pracownicy sami doksztalcają się i pomagają w samokształceniu, nie tylko, wbrew pozorom, dla uzyskania kolejnych szczebli awansu zawodowego. Wśród nas mamy już nauczycieli dyplomowanych, którzy swoim doświadczeniem służą młodszemu kolegom, a także tym wszystkim, którzy chcą skorzystać z pomocy nauczycieli PBW w Gdańsku.

Bibliografia:

1. *Diagnostyczna i terapeutyczna rola biblioteki szkolnej* : materiały z konferencji Wrocław 25-26 września 2003 r. Red. S. Kubów. Wrocław : Dolnośląska Szkoła Wyższa Edukacji Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, 2003. 121 s. ISBN 85-89518-05-8 (błędny) ISBN 83-89518-05-8 (popr.).
2. DRZEWIECKI, M. Informacyjne i pedagogiczne funkcje bibliotek systemu oświaty w Polsce : możliwość czy konieczność? *Bibliotekarz*. 2001, nr 7/8, s. 8-12.

3. MATERSKA, K. *Edukacyjna funkcja biblioteki publicznej w życiu młodzieży*. Warszawa : Wydawnictwo SBP, 1993. 154, [2] s. ISBN 83-85778-00-4.
4. MIERZWIŃSKA-SZYBKA, Z. *Praca pedagogiczna bibliotekarza*. Warszawa : Instytut Badań Edukacyjnych, 1995. 128 s. ISBN 83-85295-36-4.
5. *Ministerstwo Edukacji Narodowej o bibliotekach*. Oprac. W. Książek. Warszawa : MEN, 2000. 80 s. ISBN 83-88035-32-0.
6. WIŁKOMIRSKA, A. Postawy nauczycieli wobec swojego zawodu. In *Nauczyciele wobec reformy edukacji : raport z badań*. Warszawa : Instytut Spraw Publicznych : Wydawnictwo Akademickie „Żak”, 1999, s. [34]-55.

*mgr Marta Franaszczuk-Truszkowska
Szkoła Podstawowa Nr 80 w Gdańsku*

Wychowawcze, profilaktyczne i terapeutyczne formy pracy z uczniem w bibliotece szkolnej na przykładzie biblioteki Szkoły Podstawowej Nr 80 w Gdańsku

Przed dzisiejszą szkołą stawia się wymaganie, by pełniła ona nie tylko funkcję dydaktyczną, ale też wychowawczą i opiekuńczą. Szkoła stanowi bowiem miejsce, w którym powinien dokonywać się wszechstronny rozwój dziecka: nabywanie przez niego wiedzy, umiejętności praktycznych, a także kształtowanie zachowań prospołecznych oraz odpowiedzialności za siebie i swoje postępowanie.

Nauczyciel bibliotekarz, z uwagi na specyfikę wykonywanych obowiązków, ma wiele możliwości i dlatego powinien systematycznie włączać się w realizację tych zadań tym bardziej, że biblioteka szkolna może pełnić ważną funkcję w procesie dydaktyczno – wychowawczo - opiekuńczym. Przy planowaniu pracy bibliotekarz musi jednak stale pamiętać o tym, by dostosować formy podejmowanych przez siebie działań do potrzeb i oczekiwań użytkowników biblioteki.

Bibliotekarz szkolny może się okazać osobą niezwykle pomocną w procesie wychowania dzieci i młodzieży przede wszystkim dlatego, że z racji pełnionej przez siebie funkcji, niezwiązanej ze szkolnym systemem oceniającym, bywa postrzegany przez uczniów nieco bardziej przychylnie niż inni nauczyciele. Charakter jego pracy pozwala mu zatem na bliższe i dokładniejsze poznanie zachowań i motywów postępowania uczniów w sytuacjach nie zawsze dotyczących bezpośrednio procesu dydaktycznego. Dzięki temu może podjąć szereg efektywnych działań wspierających tak samo proces kształcenia, jak i wychowania.

Aby zatem aktywnie włączyć się w nurt działań edukacyjno-wychowawczych opracowuję i systematycznie realizuję **lekcje edukacji czytelniczej i medialnej** w klasach VI (w klasach IV i V prowadzi je inny nauczyciel bibliotekarz).

Podjmując m.in. jedno z zagadnień wchodzących w zakres tej ścieżki, na lekcji na temat książki skupiam się na uświadamianiu uczniom znaczenia lektury w życiu każdego człowieka. Wykonując przygotowane dla nich zadania, uczniowie dochodzą do wniosku, że egzystencja bez książki jest niepełna i pozbawiona wyższych wartości. Przemyślenia te odwołują się do ich własnych doświadczeń i posiadanej już wiedzy. Zasadniczym celem tej lekcji jest też propagowanie licznych zalet książki, a uczniowie, w ramach zaplanowanych ćwiczeń, wyliczają korzyści wynikające z częstego z nią

kontakty, zachęcając rówieśników do sięgania po nią. Podkreślają również konieczność dbania o książki jako o wspólne dobro.

Na innych zajęciach tej ścieżki kształcę u podopiecznych umiejętność korzystania z telewizji w sposób racjonalny i celowy. Uczą się oni dokonywania rozróżnienia rodzajów emitowanych programów ze wskazaniem swoich ulubionych audycji. Analizują ilość czasu spędzanego codziennie przed telewizorem. Wysznuwają odpowiednie wnioski i układają hasła antyreklamowe, których zadaniem jest krytyka zbyt częstego oglądania wszystkich programów emitowanych w telewizji bez dokonywania jakiegokolwiek selekcji.

Na przygotowanych przeze mnie lekcjach dominują aktywizujące metody i techniki pracy, co pozwala skutecznie podtrzymywać zainteresowanie i motywację uczniów do wykonywania zadań. Często stosuję też trening twórczego myślenia oraz pedagogikę zabawy. Dokładnie planuję każde ogniwo zajęć, toteż mogę efektywnie i ekonomicznie wykorzystywać czas na lekcji. Podczas tych spotkań kształcę u naszych wychowanków zarówno umiejętność pracy indywidualnej, jak i zespołowej. Uczniowie dokonują również samodzielnie oceny pracy na zajęciach.

Lekcje te podobają się młodzieży i dlatego chętnie w nich uczestniczy. Ich odpowiednio dobrana tematyka pozwala mi wychowywać uczniów na krytycznych użytkowników telewizji i jednocześnie skutecznie zachęcać do sięgania po książkę w wolnych chwilach. Dla mnie jako pedagoga i wychowawcy ważne jest jednak również to, że nasza wspólna twórcza praca na zajęciach edukacji czytelniczej i medialnej pozwala mi lepiej poznać potencjał i możliwości naszych uczniów. Dzięki temu mogę podejmować inne cenne inicjatywy o charakterze wychowawczym z ich udziałem.

Niemal każda biblioteka szkolna dysponuje odpowiednimi warunkami na to, by stać się miejscem, w którym dzieci mogą nie tylko poznawać sposoby racjonalnego spędzania czasu wolnego od zajęć lekcyjnych, ale też rozwijać swoje zdolności i zainteresowania. Zadanie to udaje mi się od kilku lat realizować poprzez zaangażowanie wszystkich chętnych uczniów klas IV-VI do **współtworzenia gazety „Czarodziejska Szkoła”**. Gromadzeniu, selekcjonowaniu i opracowaniu materiału do naszego dwumiesięcznika służą cotygodniowe spotkania członków koła redakcyjnego, w tym także przedstawicieli sekcji literackiej Samorządu Uczniowskiego. Dzięki udziałowi w tym ważnym szkolnym przedsięwzięciu nasi wychowankowie mają szansę dokonać sprawdzenia swoich możliwości jako młodzi pisarze, znajdując pole dla własnej ekspresji twórczej. Uczniowie uczestniczący w zajęciach odnajdują tu więc miejsce, w którym mogą się realizować poprzez rozwijanie uzdolnień literackich lub poznawać podstawy zasad tworzenia poprawnego pod względem budowy, stylu i ortografii tekstu poetyckiego czy prozatorskiego.

Uważam bowiem, że jeśli zajęcia **prowadzone w bibliotece szkolnej mają inspirować i zachęcać do podejmowania twórczości literackiej, to należy stworzyć szansę wypowiedzi wszystkim chętnym uczniom, a nie tylko tym**

szczególnie uzdolnionym w tym zakresie. Dlatego od samego początku nie dokonuję żadnej ich selekcji. O przyjęciu do koła redakcyjnego decyduje zatem jedynie akces samych zainteresowanych.

Podstawowym celem naszego pisma od czasu jego powstania jest przede wszystkim promowanie szkoły jako placówki, gdzie niemal każdego dnia mają miejsce jakieś ważne i ciekawe wydarzenia, w których warto uczestniczyć. Stwarza to uczniom możliwość prezentowania swojej twórczości prozatorskiej oraz poetyckiej i jednocześnie mobilizuje ich do dalszej aktywności twórczej.

Pozwala im również osiągać sukcesy w tej dziedzinie poprzez udział w konkursach literackich organizowanych na terenie szkoły. Uczniowie aktywnie uczestniczą w tworzeniu swojego organu prasowego, planując pracę na każdy kolejny rok i ustalając układ tematyczny poszczególnych wydań pismka. Uczą się w ten sposób systematyczności i odpowiedzialności za podejmowane działania. Podczas zajęć nie tylko rozwijają swój język i wzbogacają słownictwo, ale też doskonalą różne formy wypowiedzi. Kształcą przy tym umiejętność doboru i przekazywania treści w taki sposób, aby sprostać oczekiwaniom czytelniczym swoich rówieśników.

Praca ta pozwala im zarówno rozwijać własne zdolności i zainteresowania, jak też zdobywać nowe doświadczenia. Stawia przed nimi trudne i pracochłonne zadania do wypełnienia, ale też daje, jak sądzę, wiele satysfakcji i zadowolenia z osiągniętych rezultatów. Kiedy pismo jest gotowe, uczniowie angażują się w jego składanie oraz rozprowadzanie na terenie szkoły. Cały dochód ze sprzedaży gazetki przekazujemy opiekunce Samorządu Uczniowskiego na bieżące wydatki, w tym też na nagrody dla najbardziej aktywnych twórczo uczniów.

Specyfika organizacji pracy w bibliotece szkolnej pozwala kreatywnemu nauczycielowi tak zaplanować działania wychowawcze, by mógł on także podejmować inne inicjatywy, równie ważne i cenne z punktu wychowania młodego człowieka. Dlatego jako nauczyciel bibliotekarz stawiam przed sobą jeszcze jedno zadanie. Polega ono na nauczaniu dzieci czerpania radości z obcowania z literaturą piękną oraz ukazaniu płynących z tego faktu korzyści.

Jedną z możliwych form realizacji tego zamierzenia, mającego na celu wpływanie na pełny rozwój osobowości dziecka, jest stymulowanie jego stałego kontaktu z książką. Zadanie to wypełniam poprzez podejmowanie na terenie szkoły cyklicznych działań w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”.

Jak każdy nauczyciel-wychowawca powinien bowiem przede wszystkim dążyć do tego, by nasi podopieczni wyrosli na mądrych, dobrych i szczęśliwych ludzi. Uważam, że zaangażowanie w taką inicjatywę może okazać się szczególnie pomocne w osiągnięciu tego celu i przynieść wymierne efekty wychowawcze. Wystarczy jedynie podjąć trud systematycznego czytania wychowankom dobrych pod względem literackim oraz wartościowych wychowawczo tekstów. Dlatego kiedy kilka lat temu zainaugurowano

w naszym kraju Ogólnopolską Kampanię Społeczną „Cała Polska czyta dzieciom”, postanowiłam włączyć się do niej jako nauczyciel bibliotekarz. Założyłam sobie, że będę propagować najpiękniejsze teksty literackie wśród uczniów i przystąpiłam do zaplanowania konkretnych działań.

Pracę nad popularyzowaniem poezji dziecięcej rozpoczęłam od opracowania scenariuszy i przygotowania przedstawień teatralnych dla najmłodszych uczniów. Wykorzystywałam w nich najpiękniejsze wiersze polskich poetów. Wstępy, zakończenia i teksty wiążące do powstałych w ten sposób montażu słowno-muzycznych pisałam sama. W rolach aktorskich występowali uczniowie klas piątych i szóstych, należący do szkolnego aktywu bibliotecznego. Oni również, z moją pomocą, wykonywali rekwizyty, dekoracje i przynosili stroje potrzebne do występów. Przygotowane w ten sposób przedstawienia prezentowaliśmy uczniom klas pierwszych, uczestniczącym w organizowanych przeze mnie co roku uroczystościach **„Pasowania na czytelnika”**.

W dalszym etapie swojej działalności zaplanowałam rozszerzenie zasięgu akcji na wszystkich uczniów naszej szkoły. Bardzo dobrą sposobnością po temu okazały się doroczne uroczystości i różne imprezy szkolne. Udało mi się namówić do współpracy niemal całe Grono Pedagogiczne, w tym także Dyрекcję szkoły.

Wyboru tekstów do recytacji (zgodnie z preferowaną podczas imprezy tematyką) dokonuję sama, a następnie udostępniam zainteresowanym nauczycielom. Później koordynuję całe przedsięwzięcie. W wyznaczonym terminie pedagodzy prezentują zebranym na uroczystości uczniom i ich rodzicom najpiękniejsze wiersze polskich poetów. Każdy recytowany tekst jest zazwyczaj opatrywany dedykacją dla konkretnego ucznia, grupy podopiecznych czy całej klasy, co czyni go tym bardziej interesującym dla słuchaczy, ponieważ zmusza ich do szczególnej uwagi, a także poszukiwania ukrytych w nim sensów i znaczeń.

Stworzenie maluchom oraz starszym uczniom możliwości obcowania z tekstem literackim o odpowiednim poziomie artystycznym pozwala na rozbudzanie ich wrażliwości estetycznej i zainteresowań czytelniczych. Dzięki własnemu zaangażowaniu w akcję pokazuję wychowankom, że istnieją ciekawsze, a tym samym lepsze i bardziej wartościowe sposoby planowania i spędzania czasu wolnego niż na przykład oglądanie telewizji czy gry komputerowe. Słowem – wypracowuję u nich nawyk sięgania z własnej woli po słowo drukowane w przyszłości.

Za równie cenną inicjatywę o charakterze wychowawczym, której celem jest podnoszenie poziomu samoakceptacji u uczniów oraz wyrabianie wiary w siebie i własne możliwości, uważam przygotowywane przeze mnie **wystawy prac plastycznych**, eksponowane na korytarzu szkolnym.

Materiał do prezentacji stanowią wytwory plastyczne najmłodszych uczniów naszej

szkoły. Powstają one w ramach zajęć arteterapeutycznych podczas organizowanych dla uczniów spotkań z książką. Dzieci wykonują je różnymi technikami, wykorzystując do tego różnorodne, przygotowane przeze mnie materiały i tworzywa.

Odpowiedzialność za organizację wystawy pozwala mi pokazać nie tylko prace najzdolniejszych uczniów. Taka ekspozycja stanowi w zasadzie jedyne miejsce w szkole, w którym mają szansę zaistnieć również „dzieła” mniej interesujące i nieco gorzej wykonane od pozostałych. Poziom artystyczny i staranność wykonania tych prac nie są bowiem najważniejszymi wyznacznikami, które decydują o ich zakwalifikowaniu do zaprezentowania całej szkolnej społeczności, jak to ma miejsce w przypadku wszystkich innych szkolnych wystaw. Tutaj każda z prac staje się dziełem, wyrażającym różne sposoby pojmowania i ukazywania tych samych zjawisk, czy problemów na miarę możliwości i uzdolnień ich autorów. Razem stanowią jedną całość i nie sposób ich rozdzielać tym bardziej, że zaplanowana ekspozycja nie jest wynikiem konkursu ani żadnej rywalizacji między uczniami. Dlatego nie ma potrzeby dokonywać podziału prac na lepsze i gorsze, nagrodzone i odrzucone. Dzięki temu mniej uzdolnieni uczniowie również mogą „zaistnieć” wśród swoich rówieśników i wyróżnić się czymś w sposób pozytywny. Pozwala im to poczuć się pełnowartościowymi twórcami i podnieść własną samoocenę.

Sytuacja taka sprzyja więc swobodnej ekspresji twórczej uczniów, nie stawiając przed nimi żadnych wymogów czy ograniczeń. Wszelka twórczość bowiem, a plastyczna szczególnie, pozwala dzieciom zaspokajać potrzebę działania i ekspresji, a co za tym idzie – pomaga im w samorealizacji. Dzięki temu działalność plastyczna wpływa nie tylko pozytywnie na rozwój osobowości i wyobraźni dziecka, pełniąc tym samym funkcję wychowawczą, ale wykazuje również walory terapeutyczne. Prace dzieci są bowiem niejednokrotnie odbiciem ich uczuć i przeżyć. Dlatego analiza tych wytworów może pełnić funkcję diagnostyczną co do przebiegu rozwoju uczniów. Pozwala odnotowywać zarówno zachodzące w nim prawidłowości, jak też wykrywać ewentualne zaburzenia oraz problemy natury psychologicznej po to, by zastanowić się nad możliwościami udzielenia uczestnikom zajęć – autorom prac odpowiedniej pomocy w zależności od rodzaju istniejącego problemu.

Zanim jednak nauczyciel podejmie jakiegokolwiek działania o charakterze terapeutycznym, powinien dokładnie poznać przyczyny trudności i niepokojących zachowań uczniów. Dlatego, oprócz analizy wytworów plastycznych uczniów, dla postawienia prawidłowej diagnozy ważna okazuje się wnikliwa obserwacja zachowań dzieci oraz sposobów reagowania na różne zdarzenia i sytuacje problemowe. Wczesne bowiem wykrycie i zdefiniowanie nieprawidłowości w rozwoju ucznia stanowi podstawę do umiejętnego organizowania terapeutycznych form pomocy, które mają szansę zakończyć się powodzeniem.

Systematyczna obserwacja czytelników odwiedzających bibliotekę niejednokrotnie prowadzi do stwierdzenia, że wielu z nich wykazuje zaburzenia o charakterze

emocjonalnym i społecznym. Niektóre dzieci, zwłaszcza te najmłodsze i nieśmiałe, często czują się osamotnione, zagubione w rzeczywistości szkolnej, nieakceptowane przez rówieśników. W rezultacie izolują się od otoczenia, nie umiając nawiązywać poprawnych kontaktów koleżeńskich i przystosować do środowiska szkolnego, szczególnie w pierwszych tygodniach nauki.

Nie u wszystkich też uczniów proces wychowawczy – z powodu różnych ograniczeń i utrudnień – przebiega zgodnie z założonymi celami. Wielu podopiecznych bowiem ma poczucie niskiej wartości, nie radzi sobie z problemami. Niektórzy z nich wykazują poważne trudności w dostosowaniu się do wymogów i zasad panujących w szkole oraz grupie rówieśniczej czy zespole klasowym, a powstające w ten sposób frustracje odreagowują w postaci zachowań agresywnych. Pomoc terapeutyczna może być jednak adresowana nie tylko do uczniów o nieharmonijnym rozwoju, z zaburzeniami emocjonalno-społecznymi, ale też zagrożonych sięganiem po używki i w konsekwencji – uzależnieniem. W ostatnich latach odnotowuje się bowiem coraz większą ilość dzieci wymagających pomocy w tym zakresie. Szkoła zaś w coraz większym stopniu powinna przewidywać takie zagrożenia i odpowiednimi działaniami uprzedzać ich występowanie tym bardziej, że szeroko rozumiana profilaktyka wpisana jest w jej statutowe obowiązki.

Jak z powyższego wynika, istnieje wyraźna potrzeba zastosowania wobec niektórych wychowanków specjalistycznej opieki. Dlatego nauczyciel bibliotekarz może, a nawet powinien stale poszukiwać nowych sposobów i form docierania do ucznia i udzielania mu wsparcia. Jedną z ciekawych metod pracy z dzieckiem o zaburzonem funkcjonowaniu jest omawianie tekstów literackich, ukazujących problemy podobne do tych, które ono obecnie przeżywa. Lektura może więc stanowić punkt wyjścia do działań wychowawczych, nadając im jednocześnie wymiar terapeutyczny. Dlatego coraz więcej pedagogów w pracy terapeutycznej i profilaktycznej z dziećmi i młodzieżą opiera się na leczniczej mocy książek, czyli stosuje **biblioterapię**.

Należy jednak pamiętać o tym, by tematyka zajęć była dostosowana do potrzeb i rodzaju zaburzeń czy problemów jej uczestników. Dlatego głównymi celami, podejmowanych przeze mnie działań opartych o słowo drukowane, są: uspołecznianie uczniów, wypracowywanie korzystnych zmian w ich postawach i zachowaniu oraz zapobieganie podejmowaniu zachowań ryzykownych przez młodzież.

Jako nauczycielka z długoletnim stażem wiem, jak ważne jest **integrowanie** grup rówieśniczych. Obserwacja klas pierwszych pokazuje, że chociaż większość dzieci osiąga tzw. dojrzałość szkolną pod względem intelektualnym, to jednak nie wszystkie reprezentują ten sam poziom socjalizacji. Dlatego jednym z podstawowych założeń pracy **Formy pracy z uczniem w bibliotece szkolnej na przykładzie biblioteki Szkoły Podstawowej Nr 80 w Gdańsku** z grupami w młodszym wieku szkolnym jest wspieranie oraz ukierunkowywanie ich rozwoju emocjonalnego i społecznego. Moje kilkuletnie doświadczenia biblioterapeuty potwierdzają, że odpowiednio dobrana lektura

może mieć korzystny wpływ na ten rozwój.

Co roku prowadzę biblioterapeutyczne zajęcia integracyjne dla uczniów klas pierwszych, opierając się na tekstach znanych baśni. Przeżycia i uczucia doznawane przez dzieci pod wpływem ich treści pozwalają na kształtowanie odpowiednich postaw oraz prawidłowego stosunku do rówieśników. Baśnie uczą bowiem tolerancji dla cudzej odmienności, ukazują wzory postępowania i sposoby zachowań społecznie akceptowanych.

Podczas zajęć dzieci dowiadują się więc, że wygląd człowieka nie jest tak ważny jak jego wnętrze. Uczą się pomagać sobie nawzajem i opiekować słabszymi, okazywać życzliwość, dzielić z innymi tym, co posiadają. Uświadamiają sobie, że każde z nich dzięki swoim umiejętnościom i przymiotom może mieć własny wkład w sukcesy klasy, a dodatkowo, pracując razem i współdziałając z innymi, może osiągnąć dużo więcej niż w pojedynkę. Słowem – dzieci poznają te wartości, które cenione są przez ogół. Celem tych sesji jest więc lepsze zrozumienie oraz wzajemne poznanie się członków grupy, tak by dostrzegli oni stojące przed nimi możliwości i w rezultacie potrafili lepiej funkcjonować w klasie szkolnej.

Pod wpływem lektury baśni, w której następuje pomyślnie dla bohatera zakończenie, uczniowie utwierdzają się w przekonaniu, że dobro zwycięża nad złem, a bycie człowiekiem wytrwałym, uczciwym i sprawiedliwym pomaga w pokonywaniu pojawiających się trudności. Pozwala też liczyć na pomoc i opiekę ze strony innych. W tym właśnie, jak sądzę, zawiera się idea integracji i na tym polega jej wychowawcza i terapeutyczna funkcja.

Kolejnym problemem, w rozwiązaniu którego może okazać się pomocna biblioterapia, jest **agresja i stosowanie przemocy** przez dzieci i młodzież. Podejmowanie działań o charakterze terapeutycznym wydaje się zasadne tym bardziej, że zjawiska te stają się niemal powszechne. Niejednokrotnie pojawiają się nie tylko w domu, na podwórku, ale i w szkole, a wiek agresorów wyraźnie się obniża. Coraz częściej też stosują oni wobec kolegów zarówno agresję słowną, jak też przemoc fizyczną i psychiczną.

Zachowania takie i postawy powodowane są różnymi przyczynami. Wynikają one nierzadko z trudnej sytuacji rodzinnej, problemów w nauce, trudności w nawiązywaniu kontaktów z rówieśnikami i nieumiejętności rozwiązywania sytuacji konfliktowych na drodze pokojowej. Dlatego adresowany do uczniów klas starszych program biblioterapii zakłada przede wszystkim pracę nad podniesieniem samooceny oraz kształtowaniem poczucia własnej wartości, ale także rozpoznawania i wyrażania swoich uczuć. Zajęcia mają też na celu rozwijanie u uczniów empatii, niezbędnej w eliminowaniu zjawiska agresji i przemocy. Realizacja tego zadania dokonuje się poprzez poznanie i analizę wybranego tekstu, ukazującego omawiane zjawiska, oraz uczestnictwo w różnorodnych zabawach i ćwiczeniach, szczególnie dramatycznych. Wtedy uczniowie mogą postawić się

zarówno na miejscu agresora, jak i ofiary oraz wczuć się w sytuację i przeżycia obu tych postaci. Dodatkowo możliwość identyfikacji z bohaterem literackim, który przeżywa podobne problemy, okazuje się bardzo pomocna w ich przezwyciężaniu.

Moja kilkuletnia praktyka potwierdza, że działania biblioterapeutyczne można również z powodzeniem stosować w **profilaktyce uzależnień**. Zadanie to wydaje się ważne tym bardziej, że często niewielki odsetek młodzieży szkolnej ma już za sobą pierwsze kontakty z używkami. Należy przy tym pamiętać, że łatwiej jest zapobiegać niekorzystnym zjawiskom niż leczyć ich skutki. Głównym założeniem realizowanego przeze mnie programu biblioterapii z zakresu profilaktyki uzależnień jest promowanie zdrowego stylu życia w trzeźwości oraz przeciwdziałanie podejmowaniu przez młodzież tzw. zachowań ryzykownych.

Cykl spotkań biblioterapeutycznych ma więc na celu wskazanie czynników ryzyka sprzyjających sięganiu po używki oraz uświadomienie uczniom, jak działa mechanizm uzależnienia. Zależy mi nie tylko na ukazaniu konsekwencji zażywania substancji uzależniających, ale też na wyrabianiu w wychowankach umiejętności dokonywania właściwych, wartościowych wyborów życiowych ze szczególnym podkreśleniem konieczności kształtowania odpowiedzialności za siebie i innych. Podczas zajęć uczniowie uczą się też rozróżniania pożytecznych i szkodliwych sposobów spędzania czasu wolnego ze wskazaniem tych pierwszych jako pomagających zapobiegać popadaniu w nałogi i inne zachowania destrukcyjne.

Podczas cotygodniowych sesji uczniowie uświadamiają sobie, że jedną z przyczyn sięgania przez młodzież po używki jest niewiedza o ich szkodliwości. Młodzi ludzie uważają też często, że narkotyki i inne środki uzależniające pomogą im pokonać własną nieśmiałość i przezwyciężyć trudności w nawiązywaniu kontaktów z rówieśnikami, które zazwyczaj wynikają z niskiej samooceny. Dlatego równie ważnym zadaniem biblioterapeuty jest praca nad kształtowaniem poczucia własnej wartości uczniów, w dalszym etapie zaś kształtowanie ich umiejętności interpersonalnych, porozumiewania się, a także radzenia sobie w trudnych sytuacjach. Oprócz omawiania fragmentów tekstu i różnorodnych ćwiczeń uczestnicy spotkań uczą się postaw asertywnych i rozwijają umiejętność odmawiania w sytuacji nacisku ze strony grupy rówieśniczej, co stanowi nieodzowny element pracy w zakresie eliminowania ewentualnych czynników ryzyka.

Systematycznie prowadzona przeze mnie ewaluacja wykazuje, że programy biblioterapeutyczne spotykają się z bardzo przychylnym odbiorem uczniów, którzy chętnie w nich uczestniczą. Stała obserwacja dzieci po ich zakończeniu oraz rozmowy z wychowawcami świadczą o skuteczności działań opartych na terapeutycznych walorach książki.

PODSUMOWANIE

Nauczyciel bibliotekarz szkolny ma, jak widać z powyższego, różnorodne możliwości wpływania na proces wychowania oraz rozwoju dzieci i młodzieży. Podejmując

liczne inicjatywy o charakterze wychowawczym, terapeutycznym i profilaktycznym uczą dzieci dokonywania racjonalnych wyborów, odpowiedzialności za podejmowane decyzje, kształcą w nich umiejętności interpersonalne, zdolność prawidłowego porozumiewania się z otoczeniem. Podpowiada też, jak radzić sobie w trudnych sytuacjach i pomaga w rozwiązywaniu problemów, umożliwiając w ten sposób podopiecznym normalne funkcjonowanie nie tylko w szkole, ale i poza nią – w codziennym życiu.

Należy jednak podkreślić, że podejmowanie tak licznych inicjatyw i form pracy z młodzieżą nie byłoby możliwe i nie przynosiłyby one zakładanych efektów, gdyby nie stała współpraca nauczyciela bibliotekarza z wychowawcami klas, nauczycielami przedmiotów, pedagogiem i dyrekcją szkoły. Od tego współdziałania bowiem zależy pozytywny wynik wszystkich podejmowanych działań.

*mgr Gizela Turska,
Gimnazjum Nr 19 w Gdańsku*

„Fan Klub”, „Drewniane Kołki” i szkolni globtroterzy...

Do działań ciągłych, priorytetowych bez wątpienia należy edukacja i wychowanie. To, że książka kształci, a biblioteki tę funkcję książki wykorzystują bardzo dobrze wiedzą wszyscy bibliotekarze i czytelnicy. Obecnie stajemy jednak przed ogromnie ważnym problemem edukacji, a mianowicie wychowaniem.

Nauczyciel bibliotekarz, obok swoich kolegów pedagogów oraz innych pracowników szkoły, bardzo aktywnie uczestniczy we wszystkich działaniach wychowawczych szkoły, a tym samym odgrywa dużą rolę w kształtowaniu osobowości młodego człowieka. Żyjemy obecnie w ciekawych, ale trudnych czasach. Zmieniający się i pełen zagrożeń świat stawia przed edukacją bardzo poważne zadanie przygotowania młodego człowieka do tego, aby był w stanie sterować własnym życiem i potrafił być aktywny już od czasu bycia w gimnazjum. Wiemy doskonale o tym, że wychowywanie jest trudne i że nie wszyscy radzą sobie z tym na jednakowym poziomie, ale każdy ma obowiązek spróbować i oczekiwać efektów jeśli nie natychmiastowych, to przeniesionych w czasie.

Czy współczesna biblioteka ma dość siły i możliwości, by sprostać temu zadaniu? Uważam, że ma. Sądzę, że jest ona wyjątkowym miejscem, w którym można i należy próbować zmierzyć się z opisywanym zagadnieniem, a motorem sprawczym jest i będzie mądry, sympatyczny i kreatywny nauczyciel bibliotekarz. Wszystko zależy właśnie od niego i od wychowawczego programu, który będzie realizował. Ważne jest, by działania bibliotekarza akcentowały i podkreślały indywidualne traktowanie uczniów, by rozwijały ich zdolności i zainteresowania w wyjątkowo miłej i serdecznej, a nawet przyjacielskiej atmosferze. Inaczej mówiąc, uczeń nie może być w bibliotece intruzem, ale musi odczuwać akceptację i sympatię ze strony nauczyciela.

Działania wychowawcze w bibliotece powinny uczyć systematyczności, szacunku dla wiedzy, kształtować aktywną postawę, rozwijać wewnętrzną wrażliwość, pozwalać odkryć własne talenty twórcze i uzmysławiać istnienie drugiego człowieka.

Lubię młodzież i praca z nią daje mi dużo satysfakcji. Sądzę, że dzieje się tak dlatego, że traktuję młodych ludzi zgodnie z powyższymi zasadami.

Biblioteka Gimnazjum nr 19 w Gdańsku, którą reprezentuję, łączy typowe formy pracy z czytelnikami z zajęciami o charakterze regionalno-turystycznym. Wynika to z moich osobistych pasji i zainteresowań. Od 5 lat zajmuję się w swojej szkole turystyką. Od chwili, kiedy zdobyłam uprawnienia przewodnika turystycznego po Trójmieście, moja

praca nabrała charakteru bardziej systematycznych i przemyślanych działań. Sekcja szkolnych globtroterów wpisuje się w zadania programu wychowawczego gimnazjum. Praca turystyczna przebiega trójstopniowo: jedna grupa młodzieży określana mianem „Miłośników Gdańska” w ramach zadań poznaje historię, kulturę i walory krajoznawcze swojego miasta; druga chętna do przedsięwzięć turystycznych uczestniczy w rajdach, pieszych wycieczkach wydeptując ścieżki szlaków pomorskich; trzecia zaś grupa określona mianem „BiblInO” uczestniczy w marszach na orientację organizowanych przez wybrzeżowe kluby InO „Neptun” i „Kompas”.

Nasze imprezy odbywają się systematycznie, nie rzadziej niż 2 razy w miesiącu, najczęściej w soboty. Środowe wycieczki po Gdańsku przygotowuję sama wykorzystując wiedzę z kursu przewodnickiego. Każde wyjście poprzedza przygotowanie trasy, scenariusza i zadań do wykonania dla uczestników. Zwiedzamy zabytki, poznajemy zbiory muzeów, odwiedzamy pomniki. Jeździliśmy rowerami z Jelitkowa na Westerplatte, odbyliśmy rejs statkiem żeglugi Gdańskiej, przeszliśmy część „Żółtego Szlaku” w TPK, gościliśmy w ZOO i uczestniczyliśmy wspólnie w spektaklu teatralnym. Namacalnym efektem naszych działań jest zdobycie początkowo niebieskiej, a w stopniu drugim złotej odznaki „Miłośnika Gdańska”.

Przedsięwzięcia turystyczno-krajoznawcze dotyczą poruszania się po lesie z mapą i kompasem. Owocują ono zdobywaniem kolejnych odznak InO i OTP PTTK oraz z racji charakteru (rywalizacja o miejsca) dyplomami i nagrodami rzeczowymi. Uczestnicząc osobiście we wszystkich imprezach terenowych razem z młodzieżą uzyskuję

kolejne stopnie „wtajemniczenia” (odznaka mała brązowa InO, mała srebrna OTP) i dzielę się zdobytą wiedzą z zainteresowanymi. Dla mnie najcenniejsze jest to, że w przedstawione działania włącza się coraz więcej młodzieży, a ci, którzy zaczynali przed trzema laty, połąkali już bakcyła turystyki i udzielają się w organizacjach tego typu poza szkołą.

Wartość wychowawczy pracy turystycznej jest nie do przecenienia. Uczniowie spędzają czas w sposób twórczy, rozwijający ich wiedzę i zainteresowania. Przebywanie w grupie o podobnych zamiłowaniach zaspokaja jedną z ważniejszych potrzeb rozwojowych młodzieży. Kontynuuję program wychowawczy „Turystyka w Gimnazjum”. Chętnych mi nie brakuje. Zbieram wszystkie dzieciaki i staram się je zawsze zintegrować, nauczyć szacunku do kolegów, budować prawidłowy system wartości, przestrzegać norm i poczucia odpowiedzialności za swoje postępowanie. Pokazuję im, jak można spędzić czas wolny, uczę ich przełamywania barier psychicznych, podnoszenia

poczucia własnej wartości, a jednocześnie wyposażam ich w wiedzę dotyczącą naszego regionu. Zajęcia cieszą się dużym zainteresowaniem ze strony młodzieży, odbywają się na ogół w soboty, a mimo to przyciągają rzesze chętnych.

Gdyby ktoś nie czuł powołania do zajmowania się powyższymi działaniami poleciłabym do pracy wychowawczej coś bardziej literackiego, a mianowicie „fan klub” i kabaret. Były to inicjatywy lat wcześniejszych, ale są kontynuowane przez absolwentów gimnazjum w innych środowiskach. „Fan klub” Harrego Pottera był stowarzyszeniem ludzi pragnących pogłębić swoją wiedzę. Powstał z myślą, aby zjednoczyć wszystkich zainteresowanych wartościową literaturą oraz chętnych, chcących rozpowszechniać dobro. Podstawowym celem „fan klubu” było rozpowszechnianie miłości, uczciwości i wrażliwości na krzywdę i niesprawiedliwość.

Drogą do urzeczywistnienia tej idei było braterstwo panujące wśród członków „fan klubu”, którzy mieli obowiązek pomagania koleżankom i kolegom w nauce, opiekowanie się słabszymi. Szczególnie ważnym zadaniem była i jest opieka nad zwierzętami w myśl zasady: Człowiek oswoił zwierzęta, więc ma wobec nich obowiązki. Po pewnym czasie fanklub Harrego Pottera

przekształcił się w Klub Dobrej Książki. Powodem przekształcenia stało się zainteresowanie uczniów coraz lepszą literaturą. Nie zarzucono jednak działalności społecznej. Prezes fanklubu oraz jego zastępca zostali wybrani prezesem oraz zastępcą prezesa Koła Młodych Wolontariuszy działającego przy Schronisku dla Bezdomnych Zwierząt w Gdańsku - Oruni. Swoją pracą zainteresowali wielu kolegów.

Zwyczajem stało się cotygodniowe odwiedzanie schroniska i praca na rzecz zwierząt. Organizowano zbiórki pieniędzy, jedzenia dla zwierząt, koców, naczyń, środków czystości. Włączeni do pracy rodzice uczniów, wspólnie ze swoimi dziećmi, wspomagali schronisko po pożarze, który miał tam miejsce w październiku 2002 roku. Klub spełnił ważną rolę wychowawczą: uczniowie stali się bardziej wrażliwi na los słabych i pokrzywdzonych, potrzebujących pomocy ludzi i zwierząt.

Ponadto rozwinęła się ich pasja literacka. Zaczęli coraz lepiej pisać. Jedna z uczennic doszła do etapu wojewódzkiego konkursu polonistycznego, troje uczniów zakwalifikowało się do konkursu literackiego. Wszyscy klubowicze uzyskali bardzo wysokie wyniki w testach kompetencji, które odbyły się w maju 2003. Będąc już absolwentami naszej szkoły działają w kołach wolontariuszy w domach dziecka, domach starców i dalej w schronisku dla bezdomnych zwierząt. Praca w klubie mnie również

wzbogaciła wewnątrz. Uświadomiła mi, że pasją można zarazić innych, że przykład działa lepiej niż słowa. Wyjazdy do schroniska były smutnym przeżyciem, jednocześnie przynosiły satysfakcję z pracy na rzecz zwierząt. Młodzi ludzie przywieźli stamtąd przyjaciół, którzy znaleźli dom dla siebie, otrzymali nie tylko ciepły kąt, ale przede wszystkim serce. Swa psią wiernością odpracują to z nawiązką.

Wychodziłam z nimi na spotkania z pisarzami i odwiedzałam wystawy. Część osób zainteresowanych „czwartkowymi spotkaniami” namówiłam na pracę w kabarecie „BK19”. Do obsady dobraliśmy wielu chętnych i po licznych próbach wystawiliśmy dla zaproszonych gości z zaprzyjaźnionej szkoły z Cedrów Małych przedstawienie „Kopciuszek” z repertuaru kabaretu POTEM. Potem były kolejne występy i coraz to bardziej różnorodny repertuar. Było nas widać w czasie uroczystości gimnazjalnych na Międzyszkolnym Turnieju Kabaretów i Teatrów Szkolnych. Miło było patrzeć jak młodzież rozkwita. Z zahukanych dzieciaków wyrosli prawdziwi artyści. Piotrek, jeden z głównych aktorów naszego kabaretu, gra obecnie Zenka w spektaklu „Ten obcy” Wybrzeżaka. Nieśmiała Marta stanowi filar działającego już teraz poza naszą szkołą kabaretu „Drewniane Kołki”. W lecie tego roku występowali w hospicjum a jesienią dla dzieci w Ośrodku Czytelnictwa Niepełnosprawnych.

Ktoś może zapytać: Czy to wszystko musi dziać się w bibliotece? A dlaczego nie??? Wychodzę z założenia, że biblioteka powinna być dostrzegana z każdego kąta szkoły, aby nawet najbardziej oporny czytelnik, mógł ją dostrzec. Wychowywać młodzież można na każdej płaszczyźnie.

Przedstawiłam Państwu moją propozycję i twierdzę, że tyle ile tutaj osób, tyle pomysłów na pracę wychowawczą. Na pewno pomoże nam w tym uśmiech, otwarte serce i ogromna doza optymizmu, czego Państwu i sobie życzę.

Jeszcze jedna uwaga na koniec. Bardzo ważne jest to, aby ktoś wspierał nasze przedsięwzięcia, nasze pomysły na ulepszanie świata. Czasami jest to przyjaciółka polonistka, a innym razem mądry dyrektor. Rozglądamy się wokół i dajmy sobie pomóc.

*mgr Gabriela Skoracka
XX Liceum Ogólnokształcące
w Gdańsku*

Nie samą książką bibliotekarz żyje. O formach pracy wychowawczej i profilaktycznej biblioteki szkolnej

Szkolny bibliotekarz i profilaktyka – dlaczego nie? Bibliotekarz to przecież także nauczyciel, wychowawca, często autor (współautor) programów wychowania i profilaktyki. A przy tym ktoś, kto posiada atrybut szczególnie w profilaktyce przydatny – myślę tu o naszym miejscu pracy. Biblioteka bowiem to dla ucznia miejsce szczególne: zawsze „otwarte drzwi”, brak presji wymagań podyktowanych szkolnym ocenianiem, zasada dobrowolności udziału w proponowanych zadaniach i związane z tym poczucie bezpieczeństwa sprawiają, że jeżeli tylko nam – bibliotekarzom *chce się chcieć*, to możemy się stać jednymi z ważniejszych nauczycieli w „szkole wychowania”. Jednocześnie mamy szansę wpłynąć na zmianę, niekorzystnego i krzywdzącego, stereotypu bibliotekarza jako osoby, która wprawdzie w szkole pracuje, ale funkcjonuje poza głównym nurtem jej prawdziwego życia.

Od dawna próbuję wprowadzić w życie swoje pragnienie zmiany takiego obrazu naszego miejsca w szkole. Moim sojusznikiem w tych staraniach jest szkolny pedagog. Wspólnie udało nam się stworzyć zespół, który już od kilku lat porusza koło naszej szkolnej profilaktyki, nadając jej zarówno kierunek, jak i tempo.

Pomijając historię początkowych zmagania z konstruowaniem programu, szukaniem realizatorów i partnerów, chciałabym przedstawić kilka form naszej pracy profilaktycznej, zwłaszcza tych nietypowych. Wymagają one wprawdzie sporego wysiłku organizacyjnego, jednak ich skuteczność, procentująca dużym zaangażowaniem osobistym młodzieży w proponowane działania, jest warta polecenia. Wszystkie one weszły na stałe do planu wychowawczego i profilaktycznego naszego Liceum, a nawet stały się elementami promocji szkoły.

WARSZTATY TWÓRCZEGO MYŚLENIA to propozycja dla tych, których zmęczyła szkolna rutyna i nuda. Ćwiczymy na nich takie techniki twórczego myślenia, jak skojarzenia, abstrahowanie, metaforyzowanie, analogie i inne „zwyczajne” umiejętności, które pozwalają kreatywnie rozwiązywać konkretne problemy.¹

¹ NĘCKA, E. *Trening twórczości* : podręcznik dla psychologów, pedagogów i nauczycieli. Kraków : Wydawnictwo „Impuls”, 1998. 158, [1] s. ISBN 83-86994-69-X.

Dzięki zabawie słowami (także obrazami), odwracaniu ich znaczeń, wykorzystywaniu wieloznaczności, łączeniu przeciwieństw, nieskrępowanej grze z wyobraźnią uczymy jak twórczo wykorzystywać swoje wrodzone zdolności. Atmosfera ludyczności, ale i metody pracy, sięgające do pedagogiki zabawy oraz przemyślany dobór uczestników sprawiają, że uczniowie rozwijają na tych treningach otwartość i odwagę myślenia. Dzięki nieoczekiwanym, zaskakującym dla nich samym, efektom pracy zyskują wiarę w swoje możliwości, przekonują się, że twórczość nie zawsze musi być pisana wielką literą i że jest dostępna dla każdego. To odkrycie sprawia, że nawet nieśmiali mają szansę zaistnieć w grupie i przeżyć satysfakcję z nowo odkrytych talentów. Tematyka zajęć (rzadko ograniczamy się do „czystego” treningu technik) często się zmienia, dyktują ją konkretne potrzeby, którymi czasami bywają nasze profilaktyczne przedsięwzięcia, np. happening podsumowujący szkolny projekt edukacyjny o presji mediów, czy akcje tramwajowe, o których poniżej. Tak więc nasze warsztaty, choć mają charakter użytkowy, wpisują się doskonale w zadania programu profilaktyki, gdzie zdolność budowania adekwatnej samooceny, umiejętność dobrego komunikowania się z innymi, zdolność skutecznego rozwiązywania problemów wymieniane są jako ważne czynniki chroniące.

AKCJE PRZECIWTYTONIOWE to kolejna forma pracy profilaktycznej. Akcje te wiążą się z obchodzonym przez nas od lat Dniem bez Papierosa. Prowadzimy je, zgodnie z kalendarzem podyktowanym przez różnych organizatorów, dwutorowo – na terenie szkoły (w listopadzie) oraz w mieście (w maju).

Święto jesienne ma najczęściej formę projektów propagandowo-informacyjnych o charakterze prozdrowotnym, łączonych z forum dyskusyjnym i krótkimi inscenizacjami wiosennych zaś imprez terenowych, które organizujemy we współpracy z Pomorskim Towarzystwem Przeciwytytoniowym przy Klinice Alergologii i Chorób Płuc AMG. To nasz największy i najcenniejszy partner, dzięki niemu możemy więcej – tak pod względem organizacyjnym, finansowym, jak i pod względem zasięgu oddziaływania.

Współpracę rozpoczęliśmy od naszego autorskiego przedsięwzięcia w formie **akcji tramwajowych** pod hasłem *Rzuć palenie razem z nami*.² W realizacji projektu wzięła udział młodzież z naszej szkoły oraz studenci i lekarze z Akademii Medycznej. Trwał on kilka dni i objął środki komunikacji miejskiej Gdańska, Gdyni i Sopotu. Wykorzystując pomysły wypracowane na warsztatach twórczego myślenia zrobiliśmy na jego potrzeby transparenty, plakaty, kolorowe koszulki z hasłami, ulotki, nagrania z tekstami informacyjnymi i muzyką. Wszyscy uczestnicy zostali starannie przygotowani do udziału w tym nietypowym zadaniu. A polegało ono na nawiązaniu indywidualnych rozmów o paleniu z przypadkowymi osobami – pasażerami i przechodniami oraz zachęceniu ich

² Wcześniej przeprowadziliśmy podobną akcję pod hasłem *Stop przemocy słownej*.

do udziału w innej dużej imprezie profilaktycznej w ostatni dzień maja – **Marszu Przeciwytytoniowym** w Sopocie w roku 2004.

Marsz zorganizowało Pomorskie Towarzystwo Przeciwytytoniowe z okazji trójmiejskich obchodów *Światowego Dnia bez Papierosa*. Impreza miała ogromny zasięg społeczny, wzięli w niej udział mieszkańcy Trójmiasta oraz znakomici goście: lokalne władze samorządowe i kościelne, przedstawiciele krajowych i międzynarodowych organizacji związanych ze zdrowiem oraz naukowego środowiska medycznego. Nasz udział w marszu polegał na przejściu w pochodzie ulicą Monte Cassino z transparentami, chorągiewkami i balonikami, przedstawieniu po drodze kilku scenek oraz przeprowadzeniu krótkich akcji na sopockim moście, gdzie rozstawiono stoiska medyczne oferujące darmowe badania profilaktyczne i porady lekarskie.

W podobnej konwencji odbyły się kolejne imprezy o tej samej tematyce: akcja dla pracowników i pacjentów Akademii Medycznej, finisz przedsięwzięcia **Lokal przyjazny dla niepalących**³, **festyn rodzinny** na Targu Węglowym dla mieszkańców Gdańska, czy – ostatnio – **piknik przeciwytytoniowy** w ramach IV Bałtyckiego Festiwalu Nauki.

Omawiane tu imprezy przeciwytytoniowe, chociaż jednorazowe, składają się jednak na działalność o charakterze długofalowym, co w profilaktyce ma niebagatelne znaczenie. Nie chodzi tu nawet o ich odbiorców, którzy w przypadku naszych działań stale się zmieniają. W roli organizatorów występują przecież nasi uczniowie – wolontariusze, którzy angażują swój czas i potencjał w popularyzowanie postaw prozdrowotnych.

Całkiem odrębnym pomysłem na profilaktykę jest prowadzona przez nas także **DZIAŁALNOŚĆ MUZYCZNA**. Po uzyskaniu od dyrekcji szkoły do dyspozycji młodzieży dwóch wygodnych sal w szkolnej piwnicy, a następnie ich przystosowaniu do prób (przez samych zainteresowanych) – wygłuszeniu i wyposażeniu w sprzęt muzyczny, rozpoczęła się w szkole era amatorskich zespołów muzycznych. Ich efektem są otwarte dla szerokiej publiczności **koncerty rockowe**, które stały się „okrętem flagowym” szkoły.

Organizujemy je dwa lub trzy razy w roku. Jeden z nich odbywa się w czasie innej, cyklicznej, imprezy pod nazwą **Młodzieżowy Kalejdoskop – Giełda Pomysłów**. Jest to zakrojony na szeroką skalę pokaz talentów i pasji młodych ludzi organizowany przez Gdańskie Centrum Profilaktyki Uzależnień z myślą o promowaniu „alternatywy dla nudy”.

Nasza szkoła jest od początku gospodarzem giełdy, a ja – wraz ze szkolnym zespołem profilaktyki – jej współorganizatorem. Naszą rolę w jej corocznym przygotowaniu zawdzięczamy doświadczeniom zdobytym przy organizacji wspomnianych wcześniej koncertów.

³ Jego celem było wyłonienie - w drodze badań ankietowych przeprowadzonych przez członków PTP - pubów, restauracji, klubów dbających o przestrzeń wolną od dymu i nagrodzenie ich certyfikatami Towarzystwa.

Najnowszym przedsięwzięciem profilaktycznym, powstałym z mojej inicjatywy, jest **SZKOLNE KOŁO TURYSTYCZNE** o nazwie *Oblatywacze*. Działa ono dopiero drugi rok i powoli dopracowuje się własnej formuły. Dzięki niewielkiemu dofinansowaniu ze środków gminy proponujemy w nim sobotnie wycieczki dla osób zainteresowanych turystyką, lecz niekoniecznie tą „wielką”, kwalifikowaną. Naszym celem jest głównie „magiczne” miasto, organizujemy głównie wypad piesze – po zapomnianych dzielnicach, cmentarzach, dolinach potoków – opracowane pod kątem jednej tematyki (np. panoram miasta), ale również wycieczki rowerowe i kajakowe. Program przygotowuję bazując na osobistej wiedzy, pasji miłośnika Gdańska oraz doświadczeniach Strażnika Ochrony Przyrody PTTK.

ZAKOŃCZENIE

Podsumowując powyższy przegląd form pracy wychowawczej i profilaktycznej chcę podkreślić, że wszystkie one służą realizacji ogólnoszkolnego programu profilaktyki, którą realizujemy na poziomie **profilaktyki pierwszorzędowej**⁴, a więc skierowanej do grupy niskiego ryzyka. Ma ona dwa cele: promocję zdrowego stylu życia oraz opóźnienie wieku inicjacji. Moje działania, które realizuję we współpracy z wymienionymi osobami i instytucjami, mieszczą się głównie w obszarze trzeciego modułu programu, który podzieliliśmy według strategii przyjętych w profilaktyce: *INFORMACJA – EDUKACJA – ALTERNATYWA*. **Strategia alternatyw** zakłada stworzenie wychowankom takich warunków realizacji potrzeb i takich działań „ochronnych”, by nie podejmowali oni zachowań ryzykownych.

Pozwala ona na realizację takich działań, które z powodzeniem może realizować każdy nauczyciel i wychowawca, także bibliotekarz. Alternatywność proponowanych przez naszą szkołę działań polega głównie na stworzeniu odpowiedniego **miejsca** (np. sale prób muzycznych) oraz właściwej **oferty**. Oferta ta to takie propozycje, które wyzwalały w młodych ludziach pozytywną aktywność, angażują emocje, rozwijają umiejętności i doświadczenia, budują systemy wartości. Uczestnictwo uczniów w akcjach na rzecz walki z nikotynizmem sprzyja rozwijaniu postaw osobistego zaangażowania, zaspokaja potrzebę przynależności do grupy, a także potrzebę autorytetu⁵. Wszystkie nasze przedsięwzięcia mają charakter zespołowy, nikt z uczestników nie pozostaje bierny, każdy wnosi w nie swój osobisty entuzjazm. Nie bez znaczenia dla wpływu społecznego jest udział w wielu akcjach rówieśniczych autorytetów w osobach studentów medycyny i pedagogiki.

⁴ Poziomy i strategię profilaktyki za: SZYMAŃSKA, J. *Programy profilaktyczne : podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki*. Warszawa : Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej, 2000. 107 s. ISBN 83-86954-51-5.

⁵ O regule zaangażowania i konsekwencji zob.: CIALDINI, R. *Wywieranie wpływu na ludzi : teoria i praktyka*. Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 1998. 270 s. ISBN 83-85416-39-0.

Podobne walory mają organizowane przez nas koncerty – pokazują one młodym ludziom ich rówieśników, mających swoje pasje (muzykę) i reprezentujących pozytywne wartości. Na organizowanych w szkole imprezach deklarują oni umiejętność zabawy bez piwa, papierosów i narkotyków, a odrzucając akceptację dla używek osłabiają negatywne wzorce.

Niekwestionowaną wartość profilaktyczną i wychowawczą ma także turystyka, nie tylko jako dobry sposób zagospodarowania wolnego czasu, ale i kształtujący więź z miejscem pochodzenia, ułatwiający zawieranie przyjaźni, umiejętność współpracy, dzielenia się doświadczeniem.

Zaprezentowane tu przeze mnie działania nie korespondują na pewno z powszechnie przyjętym sposobem rozumienia zadań nauczyciela bibliotekarza, nie zagrażają jednak statutowym zadaniom biblioteki. Większość podejmowanych przeze mnie zadań ma charakter zajęć pozalekcyjnych i może stanowić ciekawą propozycję dla tych bibliotekarzy, którym nie odpowiadają takie tradycyjne formy pracy z uczniem, jak koła literackie, recytatorskie, teatralne, czy dziennikarskie. Warunkiem sukcesu jest tu jednak gotowość do podejmowania nowych wyzwań, otwartość na nieoczekiwane propozycje ze strony różnych instytucji lokalnych, częstokroć poszukujących z własnej strony partnerów w szkołach, a poza tym trochę zdolności organizatorskich i doświadczenie w pracy zespołowej.

mgr Hanna Oleksowicz, mgr Joanna Tomczak
Technikum Transportowe w Gdyni

Biblioteka jako strefa terapeutyczna „Zmieniamy świat, zaczynając od siebie”

1. Specyfika biblioteki szkolnej wobec innych typów bibliotek (praca pedagogiczna).

2. Plan pracy biblioteki zintegrowany z „Programem wychowawczym” i „Programem profilaktycznym” szkoły

- model absolwenta (część wychowawcza)
cechy charakteru: pracowity, systematyczny, ambitny, odważny, twórczy, konsekwentny, tolerancyjny, kulturalny;
- model absolwenta (część profilaktyczna)
postawy prospołeczne: empatia, wrażliwość, odpowiedzialność, zdolność tworzenia dobrych i trwałych związków, ukierunkowanie na współpracę, umiejętność rozwiązywania konfliktów bez przemocy, szacunek dla tradycji.

3. Wyjaśnienie znaczenia terminu „strefa terapeutyczna”

miejsce - Przytulisko:

- oswojone, bezpieczne, wolne od stresu, przyjazne, własne,
- „na luzie” ale działające według określonych zasad,
- stawianie granic i konsekwentne ich przestrzeganie (bez przemocy i wulgarności, empatia, troska, chęć niesienia pomocy),
- współgospodarzenie (remont biblioteki przez uczniów)

przestrzeń działań wychowawczych skierowanych ku konkretnemu adresatowi:

- uczniowie: z problemami rodzinnymi (nie mający oparcia w rodzinie, z rodzin uczuciowo chłodnych, rozbitych lub niekompletnych a także patologicznych, np. z problemem alkoholowym),
- o zaburzonych relacjach z innymi ludźmi (trudny kontakt z zespołem klasowym, skonfliktowani z nauczycielem),
- o wolniejszym rozwoju psychofizycznym lub delikatnej konstrukcji psychicznej,
- „drugorocznici” lub z niepowodzeniami szkolnymi,
- o złym stanie zdrowia (chorzy lub z wadami fizycznymi i rozwojowymi, np. jękający się, niepełnosprawni),
- z problemami „sercowymi” i egzystencjalnymi.

4. Zróżnicowanie działań wychowawczych:

I. Indywidualna praca z uczniem (praca na tzw. słabych i mocnych stronach ucznia, tworzenie warunków do uzyskiwania przez niego sukcesów, wzmacnianie poczucia własnej wartości):

- quizy i konkursy małych form takich jak: logogryfy, krzyżówki, rebusy, zagadki, koła fortuny i inne (dla uczniów o obniżonych wymaganiach edukacyjnych, w lekkiej, zabawowej formie, przełamujące stereotyp, że zdobywanie wiedzy jest trudne i nieciekawe),
- „konkursy sytuacyjne” (określony problem do rozwiązania: „Moja wieś/miasto w zjednoczonej Europie za 10 lat”, „Poeci bez koturnów” – przełamywanie niechęci do poezji, osvajanie z sytuacją wystąpienia publicznego),
- konkursy związane z realizacją „Programu profilaktycznego” szkoły (trzyletni cykl: „Pęknięte zwierciadło” – konkurs wiedzy o schizofrenii, konkurs „Współcześni niewolnicy” – o uzależnieniach we współczesnym świecie),
- konkursy międzyszkolne, np. „Gdynia w starej fotografii” oraz ostatnia część cyklu „Pęknięte zwierciadło” – konkurs o depresji; oba we współpracy z Zespołem Szkół Mechanicznych im. T. Wendy w Gdyni,
- konkursy literackie twórczości własnej: na najpiękniejszy wiersz o miłości, życzenia walentynkowe, fraszkę lub inny krótki utwór o tematyce zdrowotnej, opowiadanie niesamowite – rozwój ujawnionych w ten sposób talentów wspieramy na forum pozaszkolnym (biesiady literackie w gdyńskim „Strychu” – M. Lewandowski, P. Horbaczewski),
- rozwijanie hobby i zainteresowań na przykładzie **Koła Miłośników Kolei** przy bibliotece szkolnej (ratowanie zabytkowego taboru, propagowanie modelarstwa kolejowego, tworzenie dokumentacji zamykanych tras i kolejowych zabytków, tworzenie tradycji – coroczne uczestnictwo w międzynarodowym pikniku kolejowym w Wolsztynie; wspomaganie procesu dydaktycznego poprzez organizację wycieczek tematycznych z przedmiotów kolejowych, np. do lokomotywowni, warsztatów naprawy taboru kolejowego, skansenu w Kościerzynie, na targi techniki kolejowej **TRAKO** – wzbogacanie bazy dydaktycznej przedmiotów zawodowych: poprzez tworzenie pomocy naukowych takich jak: makiety obiektów, serwisy zdjęciowe taboru i urządzeń, wideo materiały, naprawy urządzeń kolejowych w gabinetach, zdobywanie regulaminów i instrukcji kolejowych; świadczenie pomocy koleżeńskiej uczniom z problemami z przedmiotów zawodowych, pomoc w przygotowywaniu materiałów do prac dyplomowych oraz początkującym nauczycielom przedmiotów zawodowych, stworzenie Szkolnego Serwisu Informacji Kolejowej.

II. Kształtowanie postaw prospołecznych w szkole i poza nią

A. Biblioterapia jako metoda diagnostyczna i terapeutyczna:

Metoda diagnostyczna – przy okazji zdobywanie tytułu „Szkoła z klasą” zajmowaliśmy się realizacją zasady: „Szkoła rozwija społecznie i uczy wrażliwości” (przeprowadzenie w klasach warsztatów biblioterapeutycznych pt. „Dobry człowiek, trudny wzór współczesności”, zredagowanie tzw. list potrzeb, wybór do realizacji zadań według kryteriów: konkretne, z efektami widocznymi w bliskim horyzoncie czasowym, kształtujące wrażliwość na potrzeby drugiego człowieka). Wyłoniliśmy również grupę młodzieży z predyspozycjami do pracy z ludźmi starszymi (warsztaty: „Jakie wartości wnoszą w nasze życie ludzie starsi”)

Metoda terapeutyczna: warsztaty pt. „Judym” dla najtrudniejszej wychowawczo klasy w szkole (tematy wiodące: możliwość i konieczność postaw altruistycznych we współczesnym świecie, model życia jako służby człowiekowi), warsztaty „Ja – kamień” uczące wyrażania uczuć i empatii, w tym roku szkolnym planujemy warsztaty pt. „Mobbing, odrzucenie i inne formy represji”).

B. Wolontariat:

Teatr integracyjny – współpraca z Warsztatami Terapii Zajęciowej przy Caritas Archidiecezji Gdańskiej w Rumii (współdziałanie przy realizacji inscenizacji teatralnych z młodzieżą niepełnosprawną intelektualnie): scenografia do „Jasełek”, wystawienie „Wesela” S. Wyspiańskiego i „Moralności pani Dulskiej” G. Zapolskiej; obecnie współpracujemy z Ośrodkiem Caritas im. Ojca Pio w Gdyni – Cisowej. Połączone zespoły teatralne przygotowują premierę „Tanga” S. Mrożka. Ogromne walory wychowawcze tej współpracy to: przełamywanie utrwalonych w społeczeństwie stereotypów myślenia na temat ludzi niepełnosprawnych, kształtowanie pozytywnych, normalnych relacji międzyludzkich w kontaktach z człowiekiem niepełnosprawnym.

Spartakiada Seniora – organizowana przez Caritas w Rumii, współzawodniczą w niej ośrodki pomocy społecznej z naszego regionu; obsługiwana jest przez naszych wolontariuszy (opieka nad zespołami podczas trwania konkurencji, pomoc w indywidualnych przypadkach, konferansjerka, przygotowanie konkurencji sportowych).

C. Współtworzenie pozytywnego wizerunku szkoły:

Dzień otwarty szkoły – kiermasz taniej książki, loteria fantowa, konkursy, np. na najciekawszą ilustrację do wybranego wiersza K. I. Gałczyńskiego, wystawa kolejowa dla uczniów pragnących podjąć naukę w jednej z specjalizacji kolejowych. Realizacja drugiego etapu „Szkoły z klasą” – przygotowanie przez uczniów pod kierunkiem nauczyciela scenariusza zajęć do zadania: czytanie ze zrozumieniem. Koło Miłośników Kolei pod moim kierunkiem przygotowało scenariusz dwugodzinnych zajęć uczących „czytania” dokumentów nietekstowych – rozkłady jazdy SKM i pociągów dalekobieżnych, korzystanie z sieciowych rozkładów jazdy. W części ćwiczebnej

opracowano zadania polegające na ustaleniu trasy przejazdu przy pomocy różnych środków transportu, skomunikowania rozkładów jazdy oraz obliczeniu ceny biletu.

D. Realizowanie cyklu „małe ojczyzny” (szacunek dla tradycji i wszechstronnie rozumianego dziedzictwa, przywiązanie do środowiska lokalnego):

- rajdy biblioteczne,
- wycieczki tematyczne przybliżające nam urodę i wartość „małej ojczyzny”, np. do Ogrodu Oliwskiego (zabytki, założenia ogrodowe, dziedzictwo kultury materialnej – wystawa stała w Spichrzu Opackim, wydarzenia kulturalne – Pałac Opatów),
- współpraca z Towarzystwem Przyjaciół Orłowa (finały konkursów recytatorskich, lekcje biblioteczne i wychowawcze, warsztaty biblioterapeutyczne).

MATERIAŁY TOWARZYSZĄCE

oprac.

mgr Anna Zawistowska, mgr Małgorzata Zienkiewicz

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku

Biblioterapia – zestawienie bibliograficzne

Zestawienie bibliograficzne zostało sporządzone w oparciu o wybrane zbiory Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku. Tematyka zestawienia wiąże się z biblioterapią. Opis bibliograficzny dla wydawnictw zwartych, ciągłych zgodny jest z obowiązującymi normami:

PN-82/N-01152.01: Opis bibliograficzny. Książki.

PN-97/N-0152-2: Opis bibliograficzny. Wydawnictwa ciągłe.

PN-85/N-01158: Skróty wyrazów i wyrażeń w opisie bibliograficznym.

Zastosowano drugi stopień szczegółowości opisu bibliograficznego.

Opis bibliograficzny poszczególnych pozycji wykonano na podstawie opisów zawartych w źródłach informacji pośredniej tj. baz komputerowych biblioteki (katalogu książek, Bieżącej Bibliografii Edukacji).

Zestawienie podzielone jest na następujące części:

dokumenty drukowane:

- wydawnictwa zwarte;
- wydawnictwa ciągłe.

DOKUMENTY DRUKOWANE

Wydawnictwa zwarte

ABOFF, Marcie

Nie lubię łaskotek! / Marcie Aboff ; il. Ewa Poklewska-Koziello ; [tł. z ang. Elżbieta Zubrzycka ; posł. Jane Annuziata]. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, cop. 2004. - [24] s. : il. kolor. ; 20 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci) (Bezpieczne Dziecko). - ISBN 83-89574-82-9

Bajki przydrożne. - Łódź : WSH-E, 2002. - 2 cz. ; 20 cm. - [Cz. 1] / [aut. Kuba Biernacki et al. ; oprac. graf. Katarzyna Szpilowska]. - 83 s. : il. kolor. - ISBN 83-87814-67-9

Bajki przydrożne. - Łódź : WSH-E, 2002. - 2 cz. ; 20 cm. - [Cz. 2] : Komentarze / red. Katarzyna Szpilowska. - 48 s. - ISBN 83-87814-68-7

Biblioteka a niepełnosprawność w rodzinie : materiały z konferencji „Rola biblioteki w edukacji czytelniczej i wychowaniu w rodzinie osób niepełnosprawnych”, Muszyna k. Krynicy, 15-17 IX 2002 r. / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; [red. t. Janusz Nowicki]. - Warszawa : SBP, 2003. - 171, [5] s. : il. ; 21 cm. - (Nauka, Dydaktyka, Praktyka / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 54). - ISBN 83-87629-99-5

Biblioteka otwarta dla czytelników niepełnosprawnych : materiały z konferencji Grudziądz 2001 - Warszawa 2002 / [oprac. red. Ewa Stachowska-Musiał, Franciszek Czajkowski]. - Warszawa : SBP, 2002. - 128, [4] s. : fot., rys., tab., wykr. ; 21 cm. - (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 50). - Tytuły równoległe w języku angielskim. - ISBN 83-87629-92-8

Biblioterapia i czytelnictwo w środowiskach osób niepełnosprawnych : zbiór studiów / pod red. Bronisławy Woźniczki-Paruzel. - Toruń : UMK, 2001. - 125 s. : rys. ; 24 cm. - ISBN 83-231-1317-3

Biblioterapia w praktyce : poradnik dla nauczycieli, wychowawców i terapeutów / pod red. Eweliny J. Koniecznej. - Kraków : Impuls, 2005. - 263, [3] s. ; 24 cm. - ISBN 83-7308-602-1

BORECKA, Irena

Biblioterapia - nowa szansa książki : [rozprawa habilitacyjna] / Irena Borecka. - Olsztyn : WSP, 1992. - 174 s., [2] k. tabl. złoż. ; 24 cm. - (Studia i Materiały / Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie. Bibliotekoznawstwo, ISSN 0860-7273 ; nr 390). - ISBN 83-85010-98-X

BORECKA, Irena

Biblioterapia : przewodnik metodyczny dla studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej / Irena Borecka. - Olsztyn : WSP, 1991. - 20, [1] s. ; 24 cm. - ISBN 83-85010-93-9

BORECKA, Irena

Biblioterapia : teoria i praktyka : poradnik / Irena Borecka. - Warszawa : SBP, 2001. - 143, [1] s. ; 21 cm. - (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 46). - ISBN 83-87629-61-8

BORECKA, Irena

Biblioterapia w edukacji czytelniczej i medialnej w szkole podstawowej i gimnazjum : materiały dydaktyczne dla nauczycieli i bibliotekarzy / Irena Borecka. - Wałbrzych : Unus, 2002. - 165, [3] s. ; 21 cm. - ISBN 83-916555-5-5

BORECKA, Irena

Biblioterapia w edukacji dziecka niepełnosprawnego intelektualnie : materiały dydaktyczne dla nauczycieli i bibliotekarzy / Irena Borecka, Sylwia Wontorowska-Roter. - Wałbrzych : Unus, 2003. - 243 s. : il. ; 21 cm. - ISBN 83-89520-02-8

BORECKA, Irena

Biblioterapia w szkole : poradnik dla bibliotekarzy / Irena Borecka. - Legnica : WODN, 1998. - 127 s. ; 29 cm. - ISBN 83-907996-4-2

BORECKA, Irena

Metodyka pracy z czytelnikiem chorym i niepełnosprawnym : wstęp do biblioterapii : [skrypt dla studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej] / Irena Borecka. - Olsztyn : WSP, 1991. - 130 s. ; 24 cm. - ISBN 83-85010-84-X

BRETT, Doris

Bajki, które leczą / Doris Brett ; [przekł. z ang.]. - Wyd. 2. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2003. - 2 cz. ; 21 cm. - Cz. 1 / przekł. [z ang.] Małgorzata Trzebiatowska. - 234, [1] s. : il. - (Czytajmy Dzieciom!). - ISBN 83-87957-65-8

BRETT, Doris

Bajki, które leczą / Doris Brett ; [przekł. z ang.]. - Wyd. 2. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2003. - 2 cz. ; 21 cm. - Cz. 2 / przekł. [z ang.] Hanna Dankiewicz. - 218, [1] s. - (Czytajmy Dzieciom!). - ISBN 83-87957-67-4

BRETT, Doris

Opowiadania dla Twojego dziecka / Doris Brett ; [przekł. z ang.]. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 1998. - 2 cz. ; 24 cm. - Cz. 1 / przekł. [z ang.] Małgorzata Majchrzak. - 235 s. : rys. - ISBN 83-85416-83-8

BRETT, Doris

Opowiadania dla Twojego dziecka / Doris Brett ; [przekł. z ang.]. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 1998. - 2 cz. ; 24 cm. - Cz. 2 : Opowiadania dla Twojego (nieco starszego) dziecka : koja, leczą, rozwiązują problemy / przekł. [z ang.] Hanna Dankiewicz. - 219 s. - ISBN 83-85416-86-2

CZERWIŃSKA, Małgorzata

Niepełnosprawność i osoba niepełnosprawna w polskojęzycznej literaturze pięknej i naukowej : bibliograficzny warsztat biblioterapeuty / Małgorzata Czerwińska. - Warszawa : Zakł. Nagrań i Wydaw. Związku Niewidomych, 2002. - 334, [1] s. ; 25 cm. - ISBN 83-86728-06-X

DEGÓRSKA, Izabela

Bajka o szczęściu / Izabela Degórska ; il. Aleksandra Kucharzewska-Cybuch. - Warszawa : Ezop, 2004. - [36] s. : il. kolor. ; 22x24 cm. - (Książka z Zebra). - ISBN 83-89133-09-1

DEPINO, Catherine

Śmierdzący ser / Catherine DePino ; il. Anna Ładecka ; [tł. z ang. Elżbieta Zubrzycka]. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, cop. 2004. - 47, [1] s. : il. kolor. ; 24 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci) (Bezpieczne Dziecko). - Na okł. podtyt.: jak się bronić przed przemocą w szkole. - ISBN 83-89574-83-7

Diagnostyczna i terapeutyczna funkcja biblioteki szkolnej : materiały konferencji Wrocław, 25-26 września 2003 r. / Stefan Kubów. - Wrocław : Dolnośl. Szk. Wyższa Eduk. Tow. Wiedzy Powszechnej, 2003. - 121 s. ; 24 cm. - ISBN 83-89518-05-8

Dziecko niepełnosprawne w bibliotece : materiały z seminarium w Gdańsku (14-15 XI 1994) oraz Krynicy Morskiej (7-8 XII 1995) / [red. Janusz Nowicki, Mieczysław Szyszko]. - Warszawa : SBP, 1996. - 79, [5] s. ; 21 cm. - (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 8). - Tytuł równoległy w języku angielskim. - ISBN 83-85778-65-9

FRIEBEL, Volker

Klucz w małe ręce : podróże do krainy fantazji, opowiadania i ćwiczenia wyobraźni / Volker Friebel ; [przekł. z niem. Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Jedność, 2000. - 126, [2] s. ; 22 cm. - (Opowieści dla Duszy Dziecięcej). - ISBN 83-7224-135-X

FUHRMANN-WÖNKHAUS, Elke

Spacer po tęczy : odprężające opowiadania dla chorych dzieci / Elke Fuhrmann-Wönkhaus ; [tł. z niem. Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Jedność, 2003. - 111 s. : il. ; 20 cm. - ISBN 83-7224-468-5

FRANCIA, Alfonso

Opowieści i legendy : indeks tematyczny, pytania aktywizujące do wykorzystania w grupie i lektury prywatnej : dla różnych grup wiekowych / Alfonso Francia, Gema Sánchez ; [przekł. z hisz. Sylwia Mazurkiewicz-Petek]. - Kraków : eSPe, 2003. - 206 s. : il. ; 21 cm. - (Wychowanie do Wartości). - ISBN 83-89167-57-3

FREY, Jana

Wszystko będzie dobrze! : pocieszające opowiadania dla dzieci / Jana Frey ; il. Erhard Dietl ; [tł. z niem. Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Jedność, cop. 2003. - 42, [2] s. : il. kolor. ; 24 cm. - ISBN 83-7224-657-2

GEISLER, Ursel

Ania się nudzi i inne opowiadania dla dzieci w wieku od 4 do 10 lat / Ursel Geisler, Hanne Viehoff ; [przekł. z niem. Magdalena Jałowiec ; il. Martina Špinková]. - Kielce : Jedność, 1999. - 115 s. : il. kolor. ; 21 cm. - ISBN 83-7224-077-9

GŁODKOWSKA, Joanna

Zabawa i nauka w kręgu baśni : metoda wspomagania wrażliwości edukacyjnej dziecka lekko upośledzonego umysłowo w wieku wczesnoszkolnym / Joanna Głodkowska. - Warszawa : ASP, 2001. - 218, [1] s. : il. ; 24 cm. - ISBN 83-87079-54-5

GOSTYŃSKA, Maria D.

Terapia Wielkiego Ładu / Maria D. Gostyńska ; [przedm. Bronisław Łagowski]. - Kraków ; Wrocław : Wydaw. Literackie, 1984. - 95, [4] s. ; 20 cm. - ISBN 83-08-01381-3

HARNISCH, Günter

Podróże w wyobraźni : jak pomagać dzieciom w uzyskaniu wewnętrznego spokoju / Günter Harnisch ; tł. [z niem.] Elżbieta Sujak. - Warszawa : Pax, 2001. - 137, [3] s. ; 20 cm. - (Wychowanie bez Porażek). - ISBN 83-211-1354-0

JĘDRZEJEWSKA-WRÓBEL, Roksana

Gębolud / Roksana Jędrzejewska-Wróbel ; il. Agnieszka Żelewska z pomocą Kasi. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, cop. 2004. - [32] s. : il. kolor. ; 20 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci). - ISBN 83-89574-53-5

JĘDRZEJEWSKA-WRÓBEL, Roksana

Królewna / Roksana Jędrzejewska -Wróbel ; il. Ewa Poklewska-Koziełto z pomocą Tosi. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, cop. 2004. - 32 s. : il. kolor. ; 20 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci). - ISBN 83-89574-52-7

JUNG, Joanna

Lila i bestia z szafy / Joanna Jung ; [oprac. graf. Joanna Jung]. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, cop. 2004. - [32] s. : il. kolor. ; 20 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci). - ISBN 83-89574-67-5

KASZUBA-DĘBSKA, Anna

Opowieść o drzewie figowym czyli jak nauczyć się cierpliwości / opowiedziała i zil. Anna Kaszuba-Dębska. - Kraków : WAM, cop. 2005. - 57, [3] s. : il. kolor. ; 23 cm. - ISBN 83-7318-455-4

KEYSERLINGK, Linde von

I nagle zrobiło się cicho : opowiadania o śmierci i pożegnaniach / Linde von Keyserlingk ; [przekł. z niem.] Magdalena Jałowiec. - Kielce : Jedność, 2001. - 124, [4] s. ; 22 cm - (Opowieści dla Duszy Dziecięcej). - ISBN 83-7224-394-8

KEYSERLINGK, Linde von

Nowe korzenie dla małych ludzi : o rozstaniach i nowych początkach / Linde von Keyserlingk ; [przekł. z niem. Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Jedność, 2000. - 123, [5] s. ; 22 cm. - (Opowieści dla Duszy Dziecięcej). - ISBN 83-7224-143-0

KEYSERLINGK, Linde von

Opowieści dla duszy dziecięcej / Linde von Keyserlingk ; [przekł. z niem. Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Jedność, 2000. - 121, [3] s. ; 22 cm. - ISBN 83-7224-125-2

KEYSERLINGK, Linde von

Opowieści o przyjaźni / Linde von Keyserlingk ; [przekł. z niem. Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Jedność, 2001. - 123, [5] s. ; 22 cm. - (Opowieści dla Duszy Dziecięcej). - ISBN 83-7224-381-6

KEYSERLINGK, Linde von

Opowieści przeciwko lękom / Linde von Keyserlingk ; [przekł. z niem. Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Jedność, 2000. - 130, [2] s. ; 22 cm. - (Opowieści dla Duszy Dziecięcej). - ISBN 83-7224-046-9

KOŁYSZKO, Wojciech

Bawian, Cudanna i pułapki zazdrości / napisał i zil. Wojciech Kołyszko. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, cop. 2004. - [48] s. : il. kolor. ; 24 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci). - ISBN 83-89574-84-5

KOŁYSZKO, Wojciech

Pogromca potworów i magia strachu / napisał i zil. Wojciech Kołyszko. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, cop. 2004. - [48] s. : il. kolor. ; 25 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci). - ISBN 83-89574-79-9

KOŁYSZKO, Wojciech

Smok Lubomił i tajemnice złości / napisał i zil. Wojciech Kołyszko. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, cop. 2004. - [48] s. : il. kolor. ; 24 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci). - Bajki o uczuciach (złości, smutku, strachu, zazdrości, wstydzie i radości) adresowane dla dzieci w wieku 5-9 lat. - ISBN 83-89574-29-2

KOŁYSZKO, Wojciech

Zakłęte miasto i sekrety smutku / napisał i zil. Wojciech Kołyszko. - Sopot : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, cop. 2004. - [56] s. : il. kolor. ; 24 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci). - ISBN 83-89574-60-8

KONIECZNA, Ewelina J.

Arteterapia w teorii i praktyce / Ewelina J. Konieczna. - [Wyd. 2 popr.]. - Kraków : Impuls, 2004. - 157 s., [3] s. tabl. : il. kolor. ; 24 cm. - ISBN 83-7308-338-3

Książka bez barier : materiały z ogólnopolskiej konferencji (Poznań-Stęszew, 18-20 IX 2000 r.) / [red. Janusz Nowicki]. - Warszawa : SBP, 2000. - 100, [3] s. ; 20 cm. - (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 43). - Tytuły równoległe w języku angielskim. - ISBN 83-87629-55-3

Książki, które pomagają żyć : rewalidacja i terapeutyczna funkcja książki w zakładach opieki zdrowotnej i społecznej : materiały z ogólnopolskiego seminarium w Ustroniu Zawodziu, 7-9 czerwca 1999 r. / oprac. materiałów Elżbieta Barbara Zybert ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. - Warszawa : SBP, 2000. - 112, [3] s. ; 20 cm. - (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 34). - Tytuły równoległe w języku angielskim. - ISBN 83-87629-36-7

MARCUS, Irene Wineman

Nocne straszidła : dlaczego dzieci boją się zasypiać / Irene Wineman Marcus, Paul Marcus ; przekł. [z ang.] Elżbieta Zubrzycka ; il. Justyna Chudzińska. - Sopot : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, [2005]. - [32] s. : il. kolor. ; 21 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci). - ISBN 83-60083-59-2

MEYER-GLITZA, Erika

Jakub pogromca strachu : terapeutyczne opowiadania dla dzieci przeżywających lęki / Erika Meyer-Glitza ; [tł. z niem. Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Jedność, 2001. - 89 s. ; 22 cm. - ISBN 83-7224-324-7

MEYER-GLITZA, Erika

Kiedy Pani Złość przychodzi z wizytą : terapeutyczne opowiadania dla impulsywnych dzieci / Erika Meyer-Glitza ; [tł. z niem. Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Jedność, 2001. - 96 s. : il. ; 22 cm

MEYER-GLITZA, Erika

Wiadomość od taty : terapeutyczne opowiadania o utracie i rozstaniach / Erika Meyer-Glitza ; [tł. z niem. Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Jedność, 2002. - 91 s. : il. ; 22 cm. - ISBN 83-7224-482-0

MEYER-GLITZA, Erika

Zaczarowany róg Kamila : terapeutyczne opowiadania na dobranoc / Erika Meyer-Glitza ; [tł. z niem. Magdalena Jałowiec ; il. Mathias Hütter]. - Kielce : Jedność, 2003. - 110 s. : il. ; 22 cm. - ISBN 83-7224-745-5

MOLICKA, Maria

Bajki terapeutyczne dla dzieci / Maria Molicka. - Poznań : Media Rodzina, cop. [199-]-. - 2 cz. ; 21 cm. - Cz. 2 : Bajki terapeutyczne. - cop. 2003. - 165, [1] s., [10] k. tabl. : il. kolor. - Stanowi całość z częścią pierwszą pt. "Bajki terapeutyczne dla dzieci". - ISBN 83-7278-099-4

MOLICKA, Maria

Bajki terapeutyczne dla dzieci / Maria Molicka. - Wyd. 2 popr. - Poznań : Media Rodzina, cop. 1999-. - 2 cz. ; 21 cm. - [Cz. 1]. - cop. 1999. - 137, [1] s., [7] s. tabl. : il. kolor. - Stanowi całość z częścią drugą pt. "Bajki terapeutyczne". - ISBN 83-85594-89-2

MOLICKA, Maria

Bajki terapeutyczne dla dzieci / Maria Molicka. - Wyd. 2 popr. i uzup. - Poznań : Media Rodzina, cop. 1999-. - 2 cz. ; 21 cm. - [Cz. 1]. - cop. 1999. - 207, [1] s., [10] s. tabl. : il. kolor. - Stanowi całość z częścią drugą pt. "Bajki terapeutyczne". - ISBN 83-7278-010-2

MOLICKA, Maria

Bajkoterapia : o lękach dzieci i nowej metodzie terapii / Maria Molicka. - Poznań : Media Rodzina, cop. 2002. - 222 s. ; 21 cm. - ISBN 83-7278-041-2

NITSCH, Cornelia

Bajki pomagają dzieciom : opowieści, które uzdrawiają, pocieszają i dodają odwagi / Cornelia Nitsch ; z niem. przeł. Monika Faryna-Lubecka. - Warszawa : Diogenes, 2001. - 207, [1] s. ; 21 cm. - ISBN 83-7311-116-6

OŻYŃSKA-ZBOROWSKA, Anna

Antologia literatury dla najmłodszych / Anna Ożyńska-Zborowska ; [oprac. graf. Edyta Majewska]. - Warszawa : Krajowa Ag. Wydaw., 2002. - 340, [11] s. : il. kolor. ; 24 cm. - ISBN 83-88072-76-5

PELLEGRINO, Marjorie White

Zbyt miła / Marjorie White Pelligrini ; przekł. [z ang.] Elżbieta Zubrzycka ; il. Grażyna Rigall. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2005. - 39, [1] s. : il. kolor. ; 21 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci). - ISBN 83-60083-38-X

POPIK, Emma

Wejście do baśni / Emma Popik. - Gdańsk : Wydaw. Gdańskie, 2004. - 97 s., [4] k. tabl. : fot. kolor. ; 29 cm. - ISBN 83-88836-60-9

REIDER, Katja

Nie kłóćmy się już! : opowiadania, które pomogą pogodzić się dzieciom / Katja Reider ; il. Kerstin Völker ; [tł. z niem. Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Jedność, cop. 2004. - 42, [1] s. : il. kolor. ; 25 cm. - ISBN 83-7224-876-1

ROGGE, Jan-Uwe

Krótkie opowiadania na pokonanie strachu / Jan-Uwe Rogge ; [tł. z niem. Justyna Rajczyk]. - Kielce : Jedność, 2005. - 96 s. : il. ; 21 cm + CD. - ISBN 83-7442-006-5

ROSEN, Michael

Książka o smutku / Michael Rosen ; il. Quentin Blake ; tł. [z ang.] Jarosław Mikołajewski. - Warszawa : Egmont, 2005. - [32] s. : il. kolor. ; 30 cm. - ISBN 83-237-1184-4

SZELIGA, Katarzyna

Historia Guziołka czyli Jak tworzyć i wykorzystywać bajki i opowiadania w biblioterapii oraz rozwoju aktywności twórczej dziecka w wieku przedszkolnym : poradnik dla dzieci, rodziców i nauczycieli / Katarzyna Szeliga ; [il. Agata Fuks]. - Kraków : Impuls, 2005. - 123, [1] s. : fot., il., portr. ; 23 cm + CD. - ISBN 83-7308-315-4

TIBO, Gilles

Dziewczynka, która przestała się uśmiechać / Gilles Tibo, Zaü ; [tł. z jęz. fr. Elżbieta Zubrzycka]. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, cop. 2004. - [26] s. : il. kolor. ; 29 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci). - ISBN 83-89574-80-2

WOŹNICZKA-PARUZEL, Bronisława

Biblioterapia w środowisku współzależnych z grup rodzinnych AI-Anon (od teorii do działań praktycznych) / Bronisława Woźniczka-Paruzel. - Toruń : UMK, 2002. - 213 s. ; 23 cm. - ISBN 83-231-1438-2

Wybrane formy terapii i rehabilitacji osób z autyzmem / pod red. nauk. Ewy Pisuli, Doroty Danielewicz. - Kraków : Impuls, 2005. - 270 s. : il. ; 24 cm. - ISBN 83-7308-586-6

YALOM, Irvin D.

Mama i sens życia / Irvin D. Yalom ; przeł. [z ang.] Krzysztof Zielnicki. - Warszawa : Jacek Santorski & Co, cop. 2003. - 263, [2] s. ; 21 cm. - ISBN 83-88875-50-7

ZIJNEN, Nicole

Szybko wyzdrowiej! : rady i wskazówki dla rodziców oraz opowiadania dla chorych dzieci / Nicole Zijnen ; [przekł. z jęz. niem. Magdalena Jałowiec] ; il. Brigitte Smith. - Kielce : Jedność, 2002. - 126, [2] s. : il. (w tym kolor.) ; 23 cm. - ISBN 83-7224-577-0

Wydawnictwa ciągłe

ADOPCJA sposobem na "kolce". Scenariusz zajęć z elementami biblioterapii w oparciu o książki Katarzyny Kotowskiej "Jeż" / Dorota Szczęśniak // *Biblioterapeuta*. - 2004, nr 3, s. 13-15

A MOŻE biblioterapia? / Iwona Zachciał // *Edukacja Pomorska*. - 2003, nr 5, s. 9

ARTETERAPIA / Małgorzata Kuśpit // *Remedium*. - 2003, nr 3, s. 6-7

BAJKA o misiu Bartłomieju / Anna Urgacz // *Biblioterapeuta*. - 2001, nr 2, 14-16

BAŚŃ, bajka i bajeczka w terapii pedagogicznej / Irena Borecka // *Biblioterapeuta*. - 1999, nr 4, s. 3-4

BAŚŃ, bajką jako element biblioterapii i terapii pedagogicznej / Irena Borecka // *Biblioterapeuta*. - 1999, nr 4, s. 3-4

BAŚNIOWA terapia / Maria Molicka // *Psychologia w Szkole*. - 2005, nr 4, s. 63-71

BAŚŃ i bajka w terapii dzieci z zaburzeniami depresyjnymi cz. II / Maria Molicka // *Remedium*. - 2005, nr 4, s. 6-8

BIBLIOGRAFIA zawartości kwartalnika "Biblioterapeuta" za lata 1998-2004 / Maria Grzeszyk // *Biblioterapeuta*. - 2005, nr 3, s. 1-24

BIBLIOGRAFICZNY warsztat biblioterapeuty / Genowefa Surmak // *Biblioterapeuta*. - 2005, nr 5, s. 14-21

BIBLIOMETRYCZNA analiza piśmiennictwa z zakresu biblioterapii / Agnieszka Pindelska // *Biblioterapeuta*. - 2003, nr 3, s. 7-12

BIBLIOTEKARZ, wobec zagrożeń współczesnej cywilizacji / Izabela Kula // *Poradnik Bibliotekarza*. - 2001, nr 11, s. 13-16

BIBLIOTERAPEUTA w świecie ciszy. O specyfice pracy z niesłyszącymi użytkownikami biblioteki / Bronisława Woźniczka-Paruzel // *Biblioterapeuta*. - 2003, nr 4, s. 12-19

BIBLIOTERAPIA / Dorota Sobczyńska // *Między nami bibliotekarzami*. - 2004, nr 2, s. 15-16, bibliogr.

BIBLIOTERAPIA / oprac. Nola Kortner Aiex // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 4, s. 1-2

BIBLIOTERAPIA / Krystyna Baranowicz // *Edukacja i Dialog*. - 1999, nr 2, s. 34-40

BIBLIOTERAPIA / Marzena Raczko // *Gazeta Szkolna*. - 2000, nr 24, s.18

BIBLIOTERAPIA / Tomasz Maciej Kruszewski // *Bibliotekarz*. - 2000, nr 3, s. 16-19, bibliogr.

BIBLIOTERAPIA (zestawienie bibliograficzne) / Magdalena Gutowska // *Biblioterapeuta*. - 2000, nr 1, s. 13-16

- BIBLIOTERAPIA a ergonomia / Inka Milewska // *Poradnik Bibliotekarza*. - 2002, nr 10, s. 7-9
- BIBLIOTERAPIA dzieci niepełnosprawnych / Ewa Drawnell // *Poradnik Bibliotekarza*. - 1998, nr 7-8, s. 38-40
- BIBLIOTERAPIA jako jedna z metod kształtowania osobowości dziecka z upośledzeniem umysłowym na lekcjach języka polskiego / Maria Niedźwiedzka // *Szkoła Specjalna*. - 2000, nr 4, s. 211-214, bibliogr.
- BIBLIOTERAPIA jako metoda pedagogiki specjalnej (podsumowanie programu z lat 1989-1996) / Ewa Tomasik // *Szkoła Specjalna*. - 1998, nr 1, s. 16-20, bibliogr.
- BIBLIOTERAPIA może pomóc / Zyta Chachowska // *Biblioterapeuta*. - 2005, nr 1, s. 7-12
- BIBLIOTERAPIA pedagogiczna / Ewelina Justyna Konieczna // *Opieka Wychowanie Terapia*. - 2003, nr 1, s. 30-33
- BIBLIOTERAPIA programem specjalnej troski / Teresa Grabowska // *Między nami bibliotekarzami*. - 2003, nr 2, s. 29-33
- BIBLIOTERAPIA reminiscencyjna / Eugenia Śmielska // *Biblioterapeuta*. - 2000, nr 2, s. 19-20
- BIBLIOTERAPIA w bibliotece pedagogicznej / Elżbieta Mieczkowska // *Między nami bibliotekarzami*. - 2002, nr 2, s. 6-8
- BIBLIOTERAPIA w Gorzowie Wielkopolskim / Krystyna Bieńkowska // *Biblioterapeuta*. - 2001, nr 4, s. 6-16
- BIBLIOTERAPIA w pedagogice specjalnej na przykładzie dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim / Joanna Świokło // *Między nami bibliotekarzami*. - 2005, nr 1-2, s. 31-39
- BIBLIOTERAPIA w podmiotowym podejściu do osób niepełnosprawnych / Agnieszka Andrzejewska // *Opieka Wychowanie Terapia*. - 2001, nr 1, s. 29-31
- BIBLIOTERAPIA w pracy domu dziecka // Sonia Labryga // *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*. - 2005, nr 8, s. 36-37
- BIBLIOTERAPIA w pracy z grupą / Katarzyna Chojnacka // *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*. - 2005, nr 2, s. 23-26
- BIBLIOTERAPIA w programach konferencji w roku 2003 / Irena Borecka // *Biblioterapeuta*. - 2003, nr 4, s. 23-24
- BIBLIOTERAPIA w przychodni / Zygmunt Podbielski // *Biblioterapeuta*. - 2004, nr 4, s. 1-6
- BIBLIOTERAPIA w szkole czyli o doskonaleniu nauczycieli bibliotekarzy / Irena Borecka // *Biblioteka w Szkole*. - 2000, nr 9, s. 22-23
- BIBLIOTERAPIA w Szpitalu Specjalistycznym im. Babińskiego w Krakowie / Beata Trzaska // *Biblioterapeuta*. - 2000, nr 2, s. 6-7
- BIBLIOTERAPIA w środowisku osób współuzależnionych / Bronisława Woźniczka-Paruzel // *Biblioterapeuta*. - 1999, nr 4, s. 10-11

BIBLIOTERAPIA w środowisku osób współzależnionych / Bronisława Woźniczka-Paruzel // *Biblioterapeuta*. - 2000, nr 1, s. 2-5

BIBLIOTERAPIA w środowisku współzależnionych / Bronisława Woźniczka-Paruzel // *Biblioterapeuta*. - 2000, nr 3, s. 5-8

BIBLIOTERAPIA w związkach z innymi naukami / Lidia Ippoldt // *Biblioterapeuta*. - 2000, nr 4, s. 1-6

BIBLIOTERAPIA - warto spróbować / Irena Borecka // *Biblioteka w Szkole*. - 1998, nr 9, s. 11-14

BIBLIOTERAPIA wobec kryzysów wieku dorastania / Irena Borecka // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 1, s. 1-3

BIBLIOTERAPIA wobec uczniowskiej agresji / Klaudia Luiza Matuszak // *Biblioterapeuta*. - 2005, nr 2, s. 8-12

BIBLIOTERAPIA z Internetu : na podstawie opracowania Nali Kostner Aiex / Wita Szulc // *Poradnik Bibliotekarza*. - 2000, nr 11, s. 11-13

BOIMY się zasnąć - książki, które pomagają rozwiązać wieczorne lęki / Maria Kulik // *Guliwer*. - 2006, nr 2, s. 27-29

CHORY i niepełnosprawny jako podmiot działań biblioterapeutycznych / Danuta Szymanowska-Waligóra // *Biblioterapeuta*. - 2005, nr 2, s. 5-8

CZY potrzebne są pracownie biblioterapeutyczne? / Iwona Bukowska // *Poradnik Bibliotekarza*. - 1998, nr 6, s. 22-23

CZYM są nerwice? / Maria Widerowska // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 1, s. 8-10

DOKĄD prowadzi symbol? / Halina Rezensztrauch // *Biblioterapeuta*. - 2005, nr 5, s. 1-14

EDUKACJA czytelnicza a biblioterapia / Aneta Błaszczyk-Smolec // *Biblioteka w Szkole*. - 2002, nr 6, s. 4-5

ELEMENTY biblioterapii w domach dziecka / Irena Borecka // *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*. - 1995, nr 9, s. 25-27

JAK "jeża" pozbawić kolców? / Iwona Bulik // *Biblioteka w Szkole*. - 2004, nr 2, s. 10

JAK leczyć słowem? / Piotr Klimczak // *Biblioterapeuta*. - 2003, nr 2, s. 18-20

KONSPEKT otwartych zajęć z biblioterapii dla nauczycieli / Mariola Halicka // *Biblioterapeuta*. - 2006, nr 2, s. 3-4

KSIĄŻKA jak balsam / Jadwiga Milewska // *Biblioterapeuta*. - 2003, nr 3, s. 13-16

KSIĄŻKA jako narzędzie terapeutyczne / Tomasz Kruszewski // *Wychowanie na co Dzień*. - 1999, nr 1-2, s. 12-13, bibliogr.

"KSIĄŻKA leczy" - biblioterapeutyczne działanie książki / Agnieszka Zych, Renata Tuli // *Poradnik Bibliotekarza*. - 2003, nr 6, s. 25-26

KSIĄŻKA pomaga w życiu dzieciom w rodzinach patologicznych (zajęcia warsztatowe) / Barbara Rzeźnikiewicz // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 3, s. 16-17

KSIĄŻKA to drogowskaz na krętych ścieżkach - czyli parę słów o biblioterapii / Alicja Leśniak // *Poradnik Bibliotekarza*. - 2003, nr 6, s. 10-11

KSIĄŻKI w życiu osób uzależnionych od narkotyków / Tomasz Kruszewski // *Poradnik Bibliotekarza*. - 2001, nr 11, s. 9-13

MODELE postępowania biblioterapeutycznego wobec nieuleczalnie chorych / Małgorzata Ciechanowska // *Biblioterapeuta*. - 2004, nr 4, s. 6-16

NADIA - Mała Iskierka Nadziei / Monika Spychalska // *Biblioterapeuta*. - 2005, nr 2, s. 12-24

NIE chrońmy kanionów przed wichurami / Hanna Dybel-Trzebiatowska // *Guliwer*. - 2003, nr 4, s.12-15

NIE kończąca się historia... / Urszula Bończak // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 3, s. 16-17

NIE tylko uczeń uczestnikiem procesu biblioterapeutycznego w szkole / Lidia Ippoldt // *Biblioterapeuta*. - 2006, nr 2, s. 5-7

"NIE zamykajmy drzwi..." / Urszula Derendarz // *Poradnik Bibliotekarza*. - 1997, nr 9, s. 10-12

O BIBLIOTERAPII // *Biblioterapeuta*. - 2003, nr 1, s. 19-21

O BIBLIOTERAPII reminiscencyjnej / Małgorzata Dudzikowska // *Szkoła Specjalna*. - 1998, nr 4, s. 279-284, bibliogr.

O GRANICACH odpowiedzialności w "Granicach" Zofii Nałkowskiej / Lucyna Olszewska // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 3, s. 21-22

O ZAJĘCIACH biblioterapeutycznych inspirowanych utworem "Ogrody" Marii Borowej. Wprowadzenie / Irena Borecka // *Biblioterapeuta*. - 2000, nr 3, s. 10-13

O ZAWODZIE i doskonaleniu zawodowym biblioterapeuty / Irena Borecka // *Bibliotekarz*. - 2001, nr 3, s. 11-12

OŚRODEK Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych w Toruniu / Franciszek Czajkowski // *Szkoła Specjalna*. - 1996, nr 4, s. 234-238

POEZJA jako terapia / Perie J. Longo // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 1, s. 1-4

POKONYWANIE słabości / Krystyna Janeczko-Witkowska // *Poradnik Bibliotekarza*. - 2005, nr 9, s. 39-40

POLSKIE Towarzystwo Biblioterapeutyczne już działa / Irena Borecka // *Poradnik Bibliotekarza*. - 1998, nr 10, s. 16-18

POMOC rodzinie dziecka niepełnosprawnego / Elżbieta Domarecka-Malinowska // *Edukacja i Dialog*. - 1994, nr 10, s. 31-32

PORADNIE opieki paliatywnej w Wałbrzychu / Małgorzata Ciechowska // *Biblioterapeuta*. - 2001, nr 2, s. 29-33

POTRAFIĘ afirmować życie : program zajęć z biblioterapii dla młodzieży gimnazjalnej / Teresa Mańczak // *Biblioterapeuta*. - 2005, nr 4, s. 8-24

PRACA biblioteczna z uczniem trudnym / Jadwiga Chmielewska // *Biblioteka w Szkole*. - 2004, nr 3, s.16-17

PRACA biblioterapeutyczna z niepełnosprawnymi intelektualnie osobami dorosłymi w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Zielonej Górze / Daria Heliot // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 1, s. 10-11

PRACA z czytelnikiem niepełnosprawnym / Bronisława Woźniczka-Paruzel // *Bibliotekarz*. - 1995, nr 3, s. 11-18

PRACA z dziećmi o zaburzonym funkcjonowaniu / Andrzej Zagajewski // *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*. - 1995, nr 9, s. 29

PRACA z trudnym czytelnikiem w skromnych warunkach materialnych / Emilia Kaczmarek // *Poradnik Bibliotekarza*. - 1996, nr 2, s. 20-22

PROGRAM postępowania biblioterapeutycznego pod hasłem "Rozumieć uczucia". "Radość". Do realizacji w bibliotekach i szkołach / Małgorzata Dzierła, Danuta Szmanowska-Waligóra // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 3, s. 12-15

PRAWO do czytania : dziesięć lat działalności Ośrodka Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych w Toruniu / Franciszek Czajkowski // *Poradnik Bibliotekarza*. - 1994, nr 6, s. 9-12

PROGRAM pracy terapeutycznej z elementami biblioterapii / Ewa Orłowska-Łata // *Biblioterapeuta*. - 2003, nr 1, s. 5-18

PROWADZĘ zajęcia z elementami biblioterapii / Joanna Walczak // *Biblioteka w Szkole*. - 2004, nr 1, s. 9

PRZYJAŹŃ - wielki skarb / Joanna Walczak, Ewa Wilmowska // *Biblioterapeuta*. - 2004, nr 2, s. 13-14

REWALIDACYJNA i terapeutyczna funkcja książki i biblioteki w zakładach opieki zdrowotnej i społecznej : ogólnopolskie seminarium w Ustroniu / Wiesława Szlachta, Małgorzata Wójcikiewicz // *Poradnik Bibliotekarza*. - 1999, nr 12, s. 10-14

SCENARIUSZ lekcji na podstawie dziennika Anny Frank "Droga Kity" / Barbara Rzeźnikiewicz // *Biblioterapeuta*. - 2001, nr 3, s. 3-4

SCENARIUSZ lekcji języka polskiego z elementami biblioterapii inspirowanej "Anią z Zielonego Wzgórza" L. M. Montgomery / Beata Chłopik // *Biblioterapeuta*. - 2003, nr 2, s. 3-8

SPECJALIZACJA z zakresu biblioterapii dla studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej - propozycja modelu i projektowanie przyszłości / Bronisława Woźniczka-Paruzel // *Biblioterapeuta*. - 2000, nr 1, s. 9-11

SPRAWOZDANIE z działalności Koła PTB w Gorzowie Wielkopolskim za 2003 rok / Krystyna Bieńkowska // *Biblioterapeuta*. - 2004, nr 2, s. 16

SPRAWOZDANIE z działalności Legnickiego Koła Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego / Regina Więclaw // *Biblioterapeuta*. - 2004, nr 1, s. 22

SPRAWOZDANIE z działalności Lubuskiej Sekcji PTB w Zielonej Górze / Helena Mużyłowska // *Biblioterapeuta*. - 2004, nr 1, s. 22-24

SPRAWOZDANIE z działalności Siedleckiego Koła PTB w roku 2003/2004 / Agnieszka Andrzejewska // *Biblioterapeuta*. - 2004, nr 1, s. 24

SPRAWOZDANIE z działalności Warszawskiego Koła Biblioterapeutycznego / Joanna Walczak, Ewa Wilmowska // *Biblioterapeuta*. - 2004, nr 2, s. 17

SPRÓBUJ pokonać nieśmiałość / Klaudia Luiza Matuszek // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 4, s. 11-17

SZTUKA w psychiatrii. Waler estetyczny i waler terapeutyczny (z doświadczeń szpitala opolskiego) / Maria Waloszek-Brzozóń // *Biblioterapeuta*. - 2006, nr 1, s. 5-10

"TEATR to moje życie" / Maria Pietruska-Budzyńska // *Biblioterapeuta*. - 1999, nr 4, s. 12-14

TERAPIA słowa / Tomasz Kruszewski // *Problemy Alkoholizmu*. - 2001, nr 1, s. 12-13

TWORZENIE tekstów terapeutycznych (relaksacyjnych) / Maria Widerowska // *Biblioterapeuta*. - 2004, nr 4, s. 16-18

W MAGICZNYM świecie baśni i bajek. Szkolny program edukacyjno-profilaktyczny / Ewa Arkuszewska, Mariola Kanas, Beata Krawiec // *Biblioterapeuta*. - 2004, nr 1, s. 7-11

W SŁUŻBIE biblioterapii. Biblioterapia w Szwecji / Aleksandra Erlandsson // *Biblioterapeuta*. - 2004, nr 2, s. 13-14

WARTOŚCI terapeutyczne lektur szkolnych / Lidia Ippoldt // *Poradnik Bibliotekarza*. - 1994, nr 9, s. 1-3

WYKORZYSTANIE poradników w procesie samopomocy. Wprowadzenie do biblioterapii rozwojowej / Edyta Zierkiewicz // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 3, s. 1-8

WYKORZYSTANIE utworu literackiego w kształtowaniu właściwych postaw dzieci i młodzieży niepełnosprawnej / Genowefa Surmiak // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 3, s. 9-11

Z KSIĄŻKI płynie odwaga, książka w życiu pomaga. Program profilaktyczno - edukacyjny dla dzieci w młodszej wieku szkolnym, zajęcia biblioterapeutyczne / Urszula Gieleciak // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 3, s. 17-20

Z NOTATNIKA biblioterapeutki / Anna Dąbek // *Biblioterapeuta*. - 2002, nr 4, s. 6-8

ZABAWY z bajką jako element biblioterapii i terapii pedagogicznej / Irena Borecka // *Biblioterapeuta*. - 1999, nr 4, s. 4-6

ZAJĘCIA biblioterapeutyczne dla osób dorosłych z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim i umiarkowanym / Małgorzata Grzelak // *Biblioterapeuta*. - 2001, nr 2, s. 11-13

ZAJĘCIA terapeutyczne dla dzieci z zaburzeniami nerwicowymi, ze szczególnym uwzględnieniem zajęć z biblioterapii / Anna Jarosz // *Biblioterapeuta*. - 1999, nr 4, s. 1-2

ZASTOSOWANIE komputera w biblioterapii / Violetta Trella, Katarzyna Wojciechowska // *Poradnik Bibliotekarza*. - 2005, nr 7-8, s. 10-12

oprac.

mgr Aleksandra Kirczuk, mgr Jolanta Kąkol

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku

Terapeutyczna, wychowawcza i diagnostyczna funkcja bibliotek – zestawienie bibliograficzne /w wyborze/

Zestawienie bibliograficzne zostało sporządzone w oparciu o wybrane zbiory Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku. Tematyka zestawienia wiąże się z terapeutyczną, wychowawczą i diagnostyczną funkcją bibliotek. Opis bibliograficzny dla wydawnictw zwartych, ciągłych zgodny jest z obowiązującymi normami:

PN-82/N-01152.01: Opis bibliograficzny. Książki.

PN-97/N-0152-2: Opis bibliograficzny. Wydawnictwa ciągłe.

PN-85/N-01158: Skróty wyrazów i wyrażen w opisie bibliograficznym.

Zastosowano drugi stopień szczegółowości opisu bibliograficznego.

Opis bibliograficzny poszczególnych pozycji wykonano na podstawie opisów zawartych w źródłach informacji pośredniej tj. baz komputerowych biblioteki (katalogu książek, Bieżącej Bibliografii Edukacji).

Zestawienie podzielone jest na następujące części:

- wydawnictwa zwarte;
- wydawnictwa ciągłe.

W ich obrębie publikacje uszeregowano alfabetycznie.

Wydawnictwa zwarte

FUNKCJA TERAPEUTYCZNA

ARCISZEWSKA-BINNEBESEL, Alina

Arteterapia : szczęśliwy świat tworzenia / Alina Arciszewska-Binnebesel. - Toruń : Bea-Bleja, 2003. - Teka (podręcznik: 32 s.+ 38 k. luz. : il.) ; 30 cm. - ISBN 83-88862-14-6

Bajki przydrożne. - Łódź : WSH-E, 2002. - 2 cz. ; 20 cm. - [Cz. 1] / [aut. Kuba Biernacki et al. ; oprac. graf. Katarzyna Szpilowska]. - 83 s. : il. kolor. - ISBN 83-87814-67-9

BALUCH, Alicja

Archetypy literatury dziecięcej / Alicja Baluch. - [Wyd. 2]. - Wrocław : Bagiński Wacław, 1993. - 99, [10] s. : il. ; 20 cm. - ISBN 83-86237-00-7

BALUCH, Alicja

Dziecko i świat przedstawiony czyli Tajemnice dziecięcej literatury / Alicja Baluch. - Wyd. 2 poszerz. - Wrocław : Bagiński Wacław, 1994. - 138, [6] s. ; 20 cm. - ISBN 83-86237-05-8

BORECKA, Irena

Biblioterapia : przewodnik metodyczny dla studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej / Irena Borecka. - Olsztyn : WSP, 1991. - 20, [1] s. ; 24 cm. - ISBN 83-85010-93-9

BORECKA, Irena

Biblioterapia : teoria i praktyka : poradnik / Irena Borecka. - Warszawa : SBP, 2001. - 143, [1] s. ; 21 cm. - (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 46). - ISBN 83-87629-61-8

BORECKA, Irena

Biblioterapia w edukacji dziecka niepełnosprawnego intelektualnie : materiały dydaktyczne dla nauczycieli i bibliotekarzy / Irena Borecka, Sylwia Wontorowska-Roter. - Wałbrzych : Unus, 2003. - 243 s. : il. ; 21 cm. - ISBN 83-89520-02-8

BRETT, Doris

Opowiadania dla Twojego dziecka / Doris Brett ; [przekł. z ang.]. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 1998. - 2 cz. ; 24 cm. - Cz. 1 / przekł. [z ang.] Małgorzata Majchrzak. - 235 s. : rys. - ISBN 83-85416-83-8

BRETT, Doris

Opowiadania dla Twojego dziecka / Doris Brett ; [przekł. z ang.]. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 1998. - 2 cz. ; 24 cm. - Cz. 2 : Opowiadania dla Twojego (nieco starszego) dziecka : koja, leczą, rozwiązują problemy / przekł. [z ang.] Hanna Dankiewicz. - 219 s. - ISBN 83-85416-86-2

DAMPS, Krystyna

Przysposobienie czytelnicze i informacyjne w szkole podstawowej / Krystyna Damps, Maria Marciszewska, Teresa Ciska. - Płock : WOM, 1996. - 59 s. : tab. ; 21 cm.

DEPINO, Catherine

Śmierdzący ser / Catherine DePino ; il. Anna Ładecka ; [tł. z ang. Elżbieta Zubrzycka]. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, cop. 2004. - 47, [1] s. : il. kolor. ; 24 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci) (Bezpieczne Dziecko). - Na okł. podtyt.: jak się bronić przed przemocą w szkole. - ISBN 83-89574-83-7

FREY, Jana

Wszystko będzie dobrze! : pocieszające opowiadania dla dzieci / Jana Frey ; il. Erhard Dietl ; [tł. z niem. Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Jedność, cop. 2003. - 42, [2] s. : il. kolor. ; 24 cm. - ISBN 83-7224-657-2

GANERI, Anita

Ciekawe dlaczego wieje wiatr i inne pytania z naszej planety / Anita Ganeri ; il. Chris Forsy ; [tł. z ang. Janusz Ochab] . - Warszawa : Inwestycje, 2005. - 32 s. : il. kolor. ; 28 cm. - ISBN 83-7423-47

GMOSIŃSKA, Danuta

Czytam, rozumiem, wiem : teksty i ćwiczenia dla uczniów z trudnościami czytaniu / Danuta Gmośńska. - Wyd. 2. - Łódź : Res Polona, [2004]. - 96 s. : il. ; 29 cm. - ISBN 83-7071-358-0

IWANEK, Ryszard

Przysposobienie czytelnicze i informacyjne w szkołach ponadpodstawowych : poradnik dla nauczyciela – bibliotekarza / Ryszard Iwanek. - Wrocław : CDN, 1989. - 61 s. ; 24 cm.

JUNG, Joanna

Lila i bestia z szafy / Joanna Jung ; [oprac. graf. Joanna Jung]. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, cop. 2004. - [32] s. : il. kolor. ; 20 cm. - (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci). - ISBN 83-89574-67-5

KAROLAK, Wiesław

Rysunek w arteterapii / Wiesław Karolak ; [oprac. graf. Hanna Opala] . - Łódź: WSH-E, 2005 . - 103 s. : fot., il. (w tym kolor) ; 30 cm . - ISBN 83-7405-182-5

KASZUBA-DĘBSKA, Maria

Opowieść o drzewie figowym czyli jak nauczyć się cierpliwości / opowiedziała i zil. Anna Kaszuba-Dębska. - Kraków : WAM, cop. 2005. - 57, [3] s. : il. kolor. ; 23 cm. - ISBN 83-7318-455-4

LAWSON, Sarah

Jak pomóc zastraszonemu dziecku : poradnik dla rodziców i wychowawców / Sarah Lawson ; [tł. z ang. Zofia Barczewska-Zabroń] . - Kielce : Jedność, 2006 .- 128 s. ; 21 cm .- ISBN 83-7224-809-5

LEWANDOWSKA, Kinga

Muzykoterapia dziecięca: zbiór rozpraw z psychologii muzycznej dziecka i muzykoterapii dziecięcej / Kinga Lewandowska. - Gdańsk : [s. n.], 1996 .-154, [1] s. ; 21 cm . - ISBN 83-906764-0-0

MINCZAKIEWICZ, Elżbieta Maria

Jak krok po kroku wprowadzać dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych w świat zabawy i nauki / Elżbieta Maria Minczakiewicz. - Kraków: Impuls, 2006. - 199 s. : rys. ; 24 cm. - ISBN 83-7308-693-7

MINCZAKIEWICZ, Elżbieta Maria

Rysowane wierszyki i zagadki w rozwijaniu sprawności mówienia, czytania i pisanie / Elżbieta Maria Minczakiewicz. - Kraków: Wydaw. Edukacyjne, cop. 1997. - 86 s. : rys. ; 28 cm. - ISBN 83-86663-23-5

MOLICKA, Maria

Bajki terapeutyczne dla dzieci / Maria Molicka. - Wyd. 2 popr. I uzup. - Poznań : Media Rodzina, cop. 1999-. - 2 cz. ; 21 cm. - [Cz. 1]. - cop. 1999. - 207, [1] s., [10] s. tabl. : il. kolor. - Stanowi całość z częścią drugą pt. "Bajki terapeutyczne". - ISBN 83-7278-010-2

MOLICKA, Maria

Bajkoterapia : o lękach dzieci i nowej metodzie terapii / Maria Molicka. - Poznań : Media Rodzina, cop. 2002. - 222 s. ; 21 cm. - ISBN 83- 7278-041-2

NEMIROFF, Marc

Pierwsza dziecięca książka o terapii / Marc Nemiroff, Annunzita Jane; tł. [z ang.] Anna Wąsik ; il. Margaret Scott .- Warszawa : Profi, 1994. - [30] s. il. kolor. ; 28 cm . - ISBN 83-85476-38-5

NITSCH, Cornelia

Bajki pomagają dzieciom : opowieści, które uzdrawiają, pocieszają i dodają odwagi / Cornelia Nitsch ; z niem. przeł. Monika Faryna - Lubecka. - Warszawa : Diogenes, 2001. - 207, [1] s. ; 21 cm. - ISBN 83-7311-116-6

NOŻYŃSKA-DEMANIUK, Agnieszka

Bajki ortograficzne / Agnieszka Nożyńska-Demaniuk ; oprac. graf. Katarzyna Derkacz-Gajewska. - Warszawa : eremis, 2005. - 168 s. : il. kolor. ; 26 cm. - ISBN 83-88559-99-4

PAPUZIŃSKA, Joanna

Pims, którego nie ma / Joanna Papużyńska ; il. Wojciech Kołyszko. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychol., cop. 2004. - [24] s. : głównie il. kolor. ; 16 cm.- ISBN 83-89574-49-7

PIOTROWSKA, Bożena

Muzykoterapia / Bożena Piotrowska. - Jelenia Góra : Wydaw. Nauczycielskie, 1998. - 30 s. ; 20 cm. - ISBN 83-85814-39-6

POPIK, Emma

Wejście do baśni / Emma Popik. - Gdańsk : Wydaw. Gdańskie, 2004. - 97 s., [4] k. tabl. : fot. kolor. ; 29 cm. - ISBN 83-88836-60-9

REID, Gavin

Dysleksja / Gavin Reid ; [tł. z ang. Robert Waliś]. - Warszawa: K.E. Liber, 2005. - 79, [1] s. ; 21 cm. - ISBN 83-60215-01-4

Sztuka w edukacji i terapii / red. Mirosława Knapik, Wiesława Aleksandra Sacher [aut. Krystyna Heska-Kwaśniewicz et al.] ; Uniwersytet Śląski. Wydział Pedagogiki i Psychologii. Zakład Arteterapii. - Kraków : Impuls, 2004. - 270 s. ; 24 cm. - ISBN 83-7308-330-8

SKOREK, Ewa Małgorzata

100 [Sto] tekstów do ćwiczeń logopedycznych / Ewa Małgorzata Skorek. - Gdańsk : Harmonia, 2005. - 183, [3] s. ; 21 cm. - ISBN 83-7134-195-4

STADNICKA, Janina

Terapia dzieci muzyką, ruchem i mową / Janina Stadnicka ; [nuty Magdalena Bogdan, Jacek Iliaszewicz]. - Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedag., 1998. - 319 s. : fot., nuty ; 29 cm. - ISBN 83-02-06345-2

Twórcza kinezylogia w praktyce : praca zbiorowa / [wybór i red. Joanna Zwoleńska, Ewa Kujawińska et al.]. - Warszawa : Kined, 2003. - 161 s. : tab., wyk. ; 20 cm. - ISBN 83-02-04760-0

TARKOWSKI, Zbigniew

Jąkanie wczesnodziecięce / Zbigniew Tarkowski. - Wyd. 2. - Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedag., 1997. - 230, [1] s. : tab., wyk. ; 20 cm. - ISBN 83-02-04760-0

WOŹNICZKA-PARUZEL, Bronisława

Biblioterapia w środowisku współzależnych z grup rodzinnych Al-Anon (od teorii do działań praktycznych) / Bronisława Woźniczka-Paruzel. - Toruń : UMK, 2002. - 213 s. ; 23 cm. - ISBN 83-231-1438-2

FUNKCJA WYCHOWAWCZA

Animacja czytelnictwa dziecięcego : koncepcje, doświadczenia, postulaty : praca zbiorowa / red. Joanna Papużyńska, Grażyna Walczewska-Klimczak ; Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej im. Heleny Radlińskiej. - Płock : Książnica Płocka, 2004. - 168 s., [12] s. tabl. kolor. : fot. ; 22x24 cm + CD. - ISBN 83-88028-27-8

Animacja współpracy środowiskowej / red. Maria Mendel ; wstęp Jan Żebrowski [tekst częściowo tł. z różnych języków]. – Toruń : Adam Marszałek, 2002. – 367 s. : faks., wykr. ; 24 cm. – ISBN 83-7322-159-X

BANACH, Kazimierz

Konkurs dobrego czytania / Kazimierz Banach. – Warszawa : Centr. Kom. ds. Młodz. Wiejskiej, 1933. – 63 s. ; 23 cm.

Biblioteka szkolna : przewodnik dla bibliotekarza / red. Emilia Białkowska ; [aut. Emilia Białkowska, Helena Falkowska, Ignacy Jurewicz]. – Wyd. 2 zm. i uzup. – Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedag., 1986. – 423 s. : il., err. ; 21 cm. – ISBN 83-02-02655-7

Biblioteka i informacja w systemie edukacji / red. Marcin Drzewiecki. – Warszawa : SBP, 1993. – 202, [2] s. : tab. ; 21 cm. – ISBN 83-900042-9-1

BEDNAREK, Józef

Społeczeństwo informacyjne : media w opinii osób niepełnosprawnych / Józef Bednarek ; Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. – Warszawa : APS, 2005. – 291 s. ; 22 cm. – ISBN 83-89600-12-9

Bibliologia, biblioteki, bibliotekarze : praca zbiorowa / red. Dariusz Grygowski, Elżbieta B. Zybert. ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa : SBP, 2005. – 214 s. [2] s. ; 24 cm.

Biblioteka otwarta dla czytelników niepełnosprawnych : materiały z konferencji Grudziądz 2001 - Warszawa 2002 / [oprac. Ewa Stachowska-Musiał, Franciszek Czajkowski]. – Warszawa : Stow. Bibliotekarzy Pol., 2002. – 128, [4] s. : fot., rys., tab., wykr. ; 21 cm. – ISBN 83-87629-92-8

Bibliotekarstwo / red. Zbigniew Żmigrodzki, Jerzy Ratajewski, Anna Tokarska. – Warszawa : Stow. Bibliotekarzy Pol., 1994. – 370, [1] s. ; 21 cm. – ISBN 83-85778-22-5

BULA, Danuta

Dziecko w świecie języka / aut. Danuta Bula [et al.]. – Kraków : Impuls, 2004. – 271, [1] s. ; 24 cm. – ISBN 83-7308-000-7

BYSTROŃ, Jan Stanisław

Człowiek i książka / Jan Stanisław Bystron. – Wyd. 3. – Warszawa : SBP, 2003. – 102, [1] s. ; 21 cm. – ISBN 83-89316-12-9

DRZEWIECKI, Marcin

Edukacja biblioteczna i informacyjna w polskich szkołach / Marcin Drzewiecki. – Warszawa : SBP, 2005. – 135, [1] s. ; 21 cm. – ISBN 83-89316-37-4

DUNIN, Janusz

Pismo zmienia świat : czytanie, lektura, czytelnictwo / Janusz Dunin. – Warszawa ; Łódź : Wydaw. Nauk. PWN, 1998. – 237, [2] s. ; 20 cm. – ISBN 83-01-12512-8

Dziecko w świecie muzyki : praca zbiorowa / red. Bronisława Dymara. – Kraków : Impuls, 2000. – 300, [1] s. ; 23 cm. – ISBN 83-88030-50-7

Dydaktyczne i wychowawcze funkcje bibliotek : praca zbiorowa / red. Irena Jon-Jondzel ; [aut. Henryk Smyczyński et al.]. – Warszawa : IKN, 1978. – 2 cz. w 1 vol. – 364 s. ; 20 cm.

Dylematy animacji kulturalnej / red. Janusz Gajda, Wiesław Żardecki. - Lublin : UMCS, 2001. - 279, [2] s. : rys. ; 24 cm. - ISBN 83-227-1810-1

Edukacja terapeutyczna : Toruńska Szkoła Terapeutyczna - dziesięć lat doświadczeń / red. Jadwiga Jastrząb. - Toruń : Wydaw. Eduk., 2002. - 447 s., XVI s. tabl. : fot. kolor. ; 24 cm. - ISBN 83-915496-3-9

FABJAŃSKI, Marcin

Europowieści / Marcin Fabjański ; oprac. graf. Maciej Szymanowicz. - Warszawa : Jacek Santorski, 2005. - 113, [1] s. : il. ; 24 cm. - ISBN 83-89763-48-6

FUHRMANN-WONKHAUS, Elke

Spacer po tęczy : odprężające opowiadania dla chorych dzieci / Elke Fuhrmann-Wonkhaus ; [tł. z niem. Magdalena Jałowicz]. - Kielce : Jedność, 2003. - 111 s. ; 20 cm. - ISBN 83-7224-468-5

GORISZOWSKI, Włodzimierz

Biblioteka szkolna jako instytucja systemu oświaty i wychowania / Włodzimierz Goriszewski ; Instytut Kształcenia Nauczycieli im. Władysława Spasowskiego. - Warszawa : IKN, 1987. - 185 s. : rys. , tab. ; 24 cm.

GRAD, Janusz

Organizacja i upowszechnianie kultury w Polsce : zmiany modelu : skrypt dla studentów kulturoznawstwa / Janusz Grad, Urszula Kaczmarek. - Wyd. 3 popr. i uzup. - Poznań : UAM, 2005. - 296, [1] s. : faks. ; 24 cm + CD. - ISBN 83-232-1471-9

Jak pomóc nauczycielowi w rozwiązywaniu problemów wychowawczych w gimnazjach? / [wybór, oprac. Bożena Brauer, Wojciech Książek] ; Sekcja Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” Regionu Gdańskiego. - Gdańsk : Inst. Promocji Nauczycieli Solidarność , 2004. - 77 s. : fot., tab. ; 29 cm. - ISBN 83-89340-13-5

JEDLEWSKA, Barbara

Animatorzy kultury wobec wyzwań edukacyjnych / Barbara Jedlewska. - Lublin : UMCS, 1999. - 263 s. ; 24 cm. - ISBN 83-227-1466-1

JUSZCZYK, Stanisław

Media wobec wielorakich potrzeb dziecka / Stanisław Juszczyk, Irena Polewczyk. - Toruń : Adam Marszałek, 2006. - 345 s. : rys. ; 24 cm. . - (Biblioteka „The New Educational Review”./ red. Stanisław Juszczyk). - ISBN 83-7441-301-8

KALMANOWICZ, Beata

Program wychowawczy dla dzieci od 3 do 10 roku życia na podstawie serii książek „Kamyczek” : kamyczkowe rady / aut. Beata Kalmanowicz [et al.]. - Warszawa : Rea, 2005. - 133, [1] s. : il. kolor. ; 23 cm. - ISBN 83-7141-699-7

KARGUL, Józef

Od upowszechniania kultury do animacji kulturalnej / Józef Kargul. - Wyd. 3. - Toruń : Adam Marszałek, 1998. - 139 s. ; 24 cm.

KOŁODZIEJSKA, Jadwiga

Biblioteka a świat współczesny / Jadwiga Kołodziejska. - Wrocław : Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1973. - 230 s. : fot., il. ; 19 cm.

KOŁODZIEJSKA, Jadwiga

Szerokie okno biblioteki / Jadwiga Kołodziejska. - Warszawa : SBP, 2006. - 161, [3] s. ; 21 cm. - ISBN 83-89316-57-9

KRAUSE, Amadeusz

Człowiek niepełnosprawny wobec przeobrażeń / Amadeusz Krause. – Kraków : Impuls, 2004. – 274 s. ; 23 cm. - ISBN 83-7308-341-3

KRUK, Jolanta

Dziecko w świecie przedmiotów : studium projektowe pomocy dydaktycznych / Jolanta Kruk. – Kraków : Impuls, 2002. – 115, [1] s. : fot., il. kolor. ; 29 cm. – ISBN 83-7308-192-5

Kultura literacka dzieci i młodzieży u progu XXI stulecia : praca zbiorowa / red. Joanna Papuzińska, Grzegorz Leszczyński ; [aut. Ryszard Waksrud, Gertruda Skotnicka et al.] ; Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej UW. - Warszawa : CEBID, 2002. – 295 s. ; 24 cm. - ISBN 83-88-581-06-6

LEWANDOWICZ, Grażyna

W bibliotece dla dzieci / Grażyna Lewandowicz. – Warszawa : Fund. „Książka dla dziecka”, 1994. – 95, [1] s. ; 21 cm. - ISBN 83-9782-3-6

LEWANDOWSKA, Barbara

Techniki stymulacyjne i terapeutyczne dla dzieci i młodzieży / Barbara Lewandowska, Kinga Lewandowska, Józefa Sołowiej. - Wyd. 2. – Gdańsk : UG, 1990. – 99 s. : err. ; 24 cm. – ISBN 83-7017-294-6

MATERSKA, Katarzyna

Edukacyjna funkcja biblioteki publicznej w życiu młodzieży / Katarzyna Materska. – Warszawa : Stow. Bibliotekarzy Pol., 1993. – 154, [2] s. : tab., wyk. ; 21 cm. - ISBN 83-85778-00-4

MIERZWIŃSKA-SZYBKA, Zofia

Praca pedagogiczna bibliotekarza / Zofia Mierzińska-Szybka. – Warszawa : Inst. Badań Edukacyjnych, 1995. – 128 s. ; 21 cm. – ISBN 83-85295-36-4

MOCZYDŁOWSKA, Joanna

Profilaktyka w szkole dla młodzieży niedostosowanej społecznie : elementy programu i scenariusze zajęć dla uczniów klas VI szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych / Joanna Moczydłowska, Izabela Pełczyńska. – Rzeszów : Fosze, [2004]. – 95 s. ; 24 cm. - ISBN 83-88845-14-4

OKUN, Barbara F.

Skuteczna pomoc psychologiczna / Barbara F. Okun ; [tł. z ang. Jacek Suchecki]. Warszawa : Inst. Psychologii Zdrowia, 2002. – 339 s. ; 24 cm. – ISBN 83-85452-73-7

PAPUZIŃSKA, Janina

Dziecko w świecie emocji literackich/ Janina Papuzińska. – Warszawa : Stow. Bibliotekarzy Pol., 1996. – 110, [1] s. ; 21 cm. - ISBN 83-85778-58-6

PLUTA-OLEARNIK, Mirosława

Rozwój usług edukacyjnych w erze społeczeństwa informacyjnego / Mirosława Pluta-Olearnik. - Warszawa : Pol. Wydaw. Ekonomiczne, 2006. – 186, [1] s. ; tab., wyk. ; 24 cm. - ISBN 83-208-1661-0

Psychospołeczne problemy rozwoju dziecka : aspekty diagnostyczne i terapeutyczne / red. Alina Czipiga ; [aut. Maria Straś-Romanowska et al.]. - Toruń : Adam Marszałek, 2004. – 398 s. : tab., wyk. ; 24 cm. – ISBN 83-7322-665-6

Przysposobienie czytelnicze i informacyjne : program szkoły podstawowej / red. Barbara Tomkiewicz, Wiesława Papierska ; Ministerstwo Edukacji Narodowej, - Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedagog., 1990. - 7, [1] s. ; 21 cm. - ISBN 83-02-04572-1

RADLIŃSKA, Helena

Zagadnienia bibliotekarstwa i czytelnictwa / Helena Radlińska ; wstęp i oprac. Irena Lepalczyk. - Wrocław : Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1961. - XXVIII, 262 s. : tab. ; 24 cm. - (Źródła do Dziejów Myśli Pedagogicznej ; t. 6).

RADWAŃSKI, Aleksander

Komputery, biblioteki, systemy : podręcznik / Aleksander Radwański. - Warszawa : Stow. Bibliotekarzy Pol., 1996. - 1256, [1] s. ; 20 cm. - ISBN 83-85778-66-7

Rola bibliotek pedagogicznych w inspirowaniu i upowszechnianiu nowatorstwa pedagogicznego : materiały z sesji zorganizowanej w dniu 11 czerwca 1990 r. w Olsztynie / oprac. Zbigniew Ślesieński ; Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Olsztynie. - Olsztyn : PBW, 1991. - 97 s. ; 21 cm.

Rola i miejsce technologii informacyjnej w okresie reform edukacyjnych w Polsce / red. Tadeusz Lewowicki, Bronisław Siemieniecki. - Toruń : Adam Marszałek, cop. 2002. - 466 s. : rys. ; 24 cm. - ISBN 83-7322-183-2

SANIEWSKA, Danuta

Nowe vademecum nauczyciela bibliotekarza / Danuta Saniewska. - Warszawa : Sukurs, 2000. - 112 s. : err. ; 21 cm. - ISBN 83-904529-5-2

SZARUGA, Leszek

Co czytamy? : prasa kulturalna 1945-1995 / Leszek Szaruga [pseud.] . - Lublin : UMCS, 1999. - 102 s. ; 24 cm. - Nazwa aut.: Aleksander Wirpsza. - ISBN 83-227-1341-X

SZEFLER, Elżbieta

Kompetencje czytelnicze uczniów w młodszy wieku szkolnym : stan obecny / Elżbieta Szefler. - Bydgoszcz : Akademia Bydgoska, 2003. - 2 t. ; 24 cm. - T. 1 : Stan obecny. - 449 s., [1] k. tabl. złoż. : tab., err. - ISBN 83-7096-491-5

SZEFLER, Elżbieta

Kompetencje czytelnicze uczniów w młodszy wieku szkolnym : stan obecny / Elżbieta Szefler. - Bydgoszcz : Akad. Bydgoska, 2003. - 2 t. ; 24 cm. - T. 2 : Szanse, możliwości. - 247 s. : tab., err. - ISBN 83-7096-491-5

TOMKOWSKI, Jan

Zamieszkać w Bibliotece / Jan Tomkowski. - Ossa : Wydaw. dom na wsi, 2004. - 196, [4] s. ; 21 cm. - ISBN 83-919992-2-X

FUNKCJA DIAGNOSTYCZNA

BAK, Joanna

Bajkowe spotkania : program zajęć wychowawczo-profilaktycznych dla uczniów szkoły podstawowej / Joanna Bąk, Elżbieta Wiewiórka-Pyka. - Kraków : Rubikon, 2003. - 107 s. ; 23 cm. - ISBN 83-88-725-33-5

Biblioteki pedagogiczne warsztatem pracy nauczyciela : materiały z sympozjum Zielona Góra 1-2.10.1976 : praca zbiorowa / [red. Julian Dobosz, Aleksandra Niemczykowa et al.] ; Kuratorium Oświaty i Wychowania ; Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Zielonej Górze. - Zielona Góra : IKN, 1978. - 182 s. ; 20 cm

CHILES, John

Encyklopedia wiedzy o uzależnieniach : depresje nastolatków a narkotyki / John Chiles ; [tł. z ang. Adam Bujnik]. - Warszawa : „Profi”, 1994. - 88, [8] s. : fot. ; 24 cm. - ISBN 83-85476-68-7

Diagnostyczna i terapeutyczna funkcja biblioteki szkolnej : materiały konferencji Wrocław, 25-26 września 2003 r. / red. Stefan Kubów. - Wrocław : Dolnośl. Szk. Wyższa Eduk. Tow. Wiedzy Powszechnej, 2003. - 121 s. ; 24 cm. - ISBN 83-89518-05-8

Diagnostyka pedagogiczna i profilaktyka w szkole i środowisku lokalnym / red. Maria Deptuła ; [aut. Stanisław Kawula]. - Bydgoszcz : Akad. Bydgoska, 2004. - 265 s. : tab. ; 24 cm. - ISBN 83-7096-513-X

DZIEWIECKI, Marek

Integralna profilaktyka uzależnień : krótki poradnik psychologiczny / Marek Dziewiecki. - Kraków : Rubikon, [2003]. - 77 s. ; 19 cm. - ISBN 83-88725-39-4

GĄŚ, Zbigniew B.

Psychoprofilaktyka : procedury konstruowania programów wczesnej interwencji / Zbigniew B. Gaś. - Lublin : UMCS, 2000. - 166 s. : tab. ; 24 cm. - ISBN 83-227-1124-7

GRIFFITHS, Mark

Gry i hazard : uzależnienia dzieci w okresie dorastania / Mark Griffiths ; tł. [z ang.] Anna Sawicka-Chrapkiewicz. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2004. - 93 s. ; 20 cm. - ISBN 83-89574-14-4

GRODOWSKA, Małgorzata

Wychowawczy program profilaktyczny gimnazjum / Małgorzata Grodowska, Maria Kowalska. - Kraków : Rubikon, 2003. - 47 s. ; 23 cm. - ISBN 83-88725-37-8

GWIZDEK, Bożena

Gimnazjalny projekt profilaktyczno – wychowawczy / Bożena Gwizdek, Elżbieta Sołtys. - Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedag., 2002. - 150 s. ; 23 cm. - ISBN 83-02-08351-8

KNEZ, Renata

Poznaję - wybieram / Renata Knez, Wojciech Słonina. - Kraków : Rubikon, 2003. - 126, [3] s. ; 23 cm. - ISBN 83-88725-30-0

KNEZ, Renata

SAPER, czyli jak rozminować agresję : program profilaktyczno-wychowawczy dla klas 1-3 gimnazjum oraz klasy 1 szkół ponadgimnazjalnych / Renata Knez, Wojciech M. Słonina. - Kraków : Rubikon, 2002. - 149 s. ; 23 cm. - ISBN 83-88725-22-X

KUCHARSKI, Tomasz

Fascynujący świat psychologicznych programów komputerowych / Tomasz Kucharski. - Toruń : Adam Marszałek, 2005. - 108 s. : rys. ; 24 cm. - ISBN 83-7441-040-X

Programy profilaktyki uzależnień : z doświadczeń autorów / red. Lucyna Telka. - Katowice : Śląsk, 2003. - 210 s. ; 21 cm. - ISBN 83-7164-400-0

Poradnik dla rodziców : bliżej siebie - dalej od narkotyków / [oprac. Barbara Jakubowska, Danuta Muszyńska]. – Warszawa : Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, [2006]. - 31 s. ; 15x15 cm. - ISBN 83-917846-6-X

Poradnik dla rodziców : nasze dzieci i narkotyki / Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. – Warszawa : Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, [2004]. - 16 s. ; 11 cm

Psychopedagogika działań twórczych / red. nauk. Krzysztof Szmidt, Monika Modrzejewska-Świgulska. – Kraków : Impuls, 2005. - 350, [2] s. ; 24 cm. - ISBN 83-7308-486-1

RUDEN, Ronald A.

Żarłoczny mózg : pułapki uzależnień / Ronald A. Ruden, Marcia Byalick ; [tł. z ang. Arkadiusz Miller]. – Warszawa : G + J Gruner + Jahr Polska, 2003. - 182 s. ; 21 cm. - ISBN 89221-78-0

RYLKE, Hanna

Powrót do źródeł : o profilaktyce w szkołach / Hanna Rylke, Tomasz Tuszewski. - Kielce : Oficyna Wydaw. Nauczycieli, 2004. - 214 s. ; 24 cm. - ISBN 83-918755-5-5

SIMM, Małgorzata

Budowanie szkolnego programu profilaktyki / Małgorzata Simm, Ewa Węgrzyn-Jonek ; [rys. Marzena Astramowicz]. – Kraków : Rubikon, cop. 2000. - 725 s. : il. ; 23 cm. - ISBN 913275-3-1

SZCZEGODZIŃSKA, Lucyna

Biblioteka, książka, czytelnik : poradnik metodyczny dla bibliotekarzy / Lucyna Szczegodzińska. – Warszawa : Wydaw. Zw. CRZZ, 1970. - 268 s. : fot., rys ; 19 cm

WOJCIESZEK, Krzysztof Andrzej

Na początku była rozpacz... : antropologiczne podstawy profilaktyki / Krzysztof Andrzej Wojcieszek. - Kraków : Rubikon, 2005. - 249 s. ; 20,cm.- ISBN 83-89937-15-3

ZAWORSKA-NIKONIUK, Dorota

Metody pomocy i samopomocy w uzależnieniach / Dorota Zaworska-Nikoniuk. – Toruń : Akapit, 2001. - 224 s. ; 24 cm. - ISBN 83-915476-2-0

Zawód bibliotekarza dziś i jutro : materiały z ogólnopolskiej konferencji Nałęczów 18-20 września 2003 / [red. Janusz Nowicki] ; Stowarzyszenie Nauczycieli Bibliotekarzy. – Warszawa : SBP, 2003. - 173, [1] s. ; 21 cm. - ISBN 83-89316-10-2

Wydawnictwa ciągłe

MIEJSCE biblioteki w rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami : ogólnopolskie seminarium w Toruniu / Genowefa Surniak // *Poradnik Bibliotekarza*. - 1999, nr 4, s. 12-15

BIBLIOTECZNA przygoda dzieci sprawnych inaczej / Bożena Kłosiewicz // *Poradnik Bibliotekarza*. - 2001, nr 6, s. 24-26

BIBLIOTERAPIA dzieci niepełnosprawnych / Ewa Drawnel // *Poradnik Bibliotekarza*. – 1998, nr 7-8, s. 38-40

KSIĄŻKA - moja Arkadia, kraina szczęścia : propozycja zajęć profilaktyczno-edukacyjnych w bibliotece szkolnej / Urszula Gieleciak // *Biblioteka w Szkole*. – 2001, nr 10, s. 18-19

TERAPEUTYCZNA rola utworu literackiego i możliwości jej wykorzystania w pracy bibliotekarzy / Marianna Borawska // *Biblioteka w Szkole*. – 1994, nr 2, s. 5-9

ROLA biblioteki w pracy z uczniem zdolnym i trudnym / Anna Nowak // *Biblioteka w Szkole*. – 1992, nr 9, s. 1-4

Oprac.

mgr Aleksandra Kirczuk, mgr Jolanta Kąkol

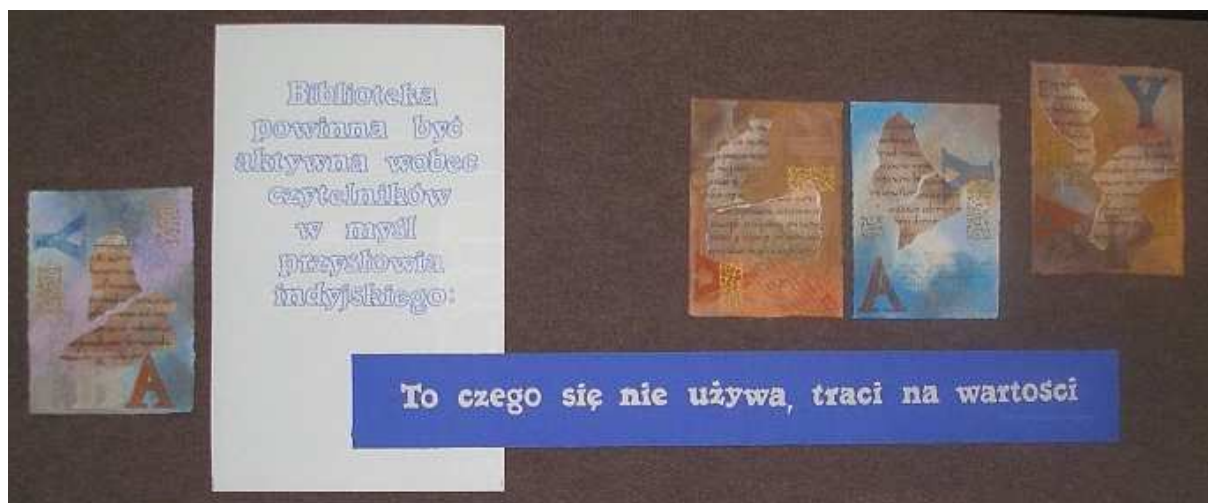
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku

Diagnostująca, terapeutyczna i wychowawcza rola bibliotek szkolnych i pedagogicznych

(wystawa towarzysząca)

Spotkaniu towarzyszyła wystawa prezentująca bogaty zbiór publikacji wspomagających pracę dydaktyczną, wychowawczą i terapeutyczną nie tylko bibliotekarzy, ale wszystkich nauczycieli, dla których wiedza i doświadczenie przekazywane wychowankom idą w parze z zaangażowaniem, szczerością, kompetencją, nawet pasją.

Biblioteka pedagogiczna wspierająca wszystkie działania oświatowe przez interesującą ofertę dydaktyczną, bogate i różnorodne zbiory, wykorzystanie nowoczesnych technologii oraz wykwalifikowaną kadrę, stanowi stabilny pomost dla wszystkich nauczycieli, którzy pragną rzetelnie, a jednocześnie ciekawie realizować powierzone im zadania.

Biblioteka powinna być aktywna wobec czytelników w myśl przysłowia indyjskiego poety, prozaika, filozofa, kompozytora, malarza i pedagoga Rabindranatha Tagore :

To czego się nie używa, traci na wartości.

Funkcja wychowawcza biblioteki – wystawa prezentująca zbiory PBW w Gdańsku (fot. W. Krótki, 2006)

Funkcja wychowawcza biblioteki – wystawa prezentująca zbiory PBW w Gdańsku (fot. W. Krótki, 2006)

Funkcja wychowawcza biblioteki – wystawa prezentująca zbiory PBW w Gdańsku (fot. W. Krótki, 2006)

Funkcja diagnostyczna biblioteki – wystawa prezentująca zbiory PBW w Gdańsku (fot. W. Krótki, 2006)

Funkcja diagnostyczna biblioteki – wystawa prezentująca zbiory PBW w Gdańsku (fot. W. Krótki, 2006)

Funkcja terapeutyczna biblioteki – wystawa prezentująca zbiory PBW w Gdańsku (fot. W. Krótki, 2006)

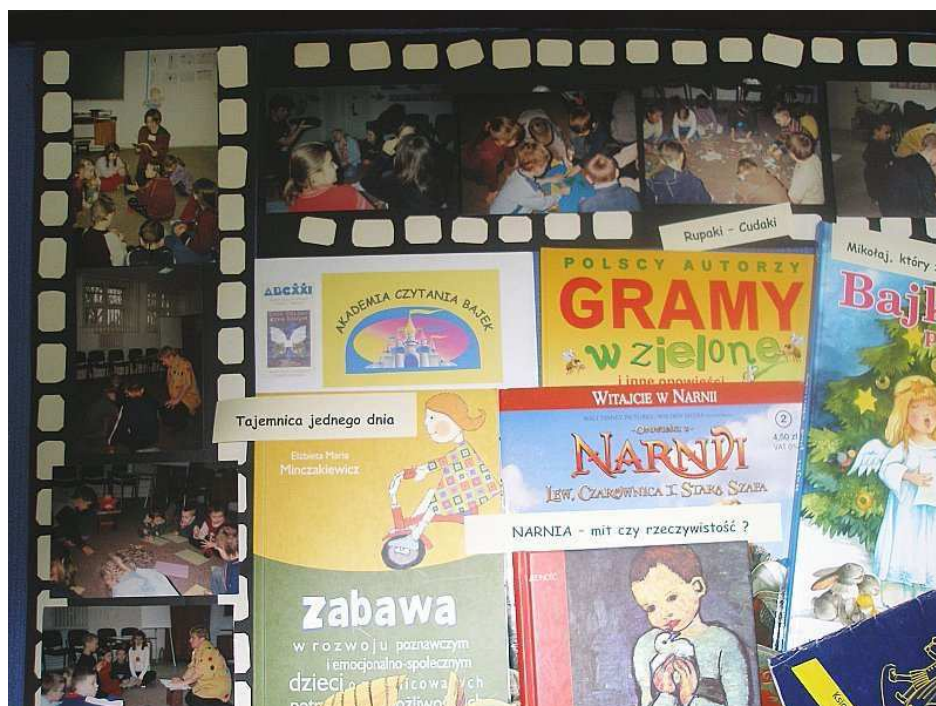
Funkcja terapeutyczna biblioteki – wystawa prezentująca zbiory PBW w Gdańsku
(fot. W. Krótki, 2006)

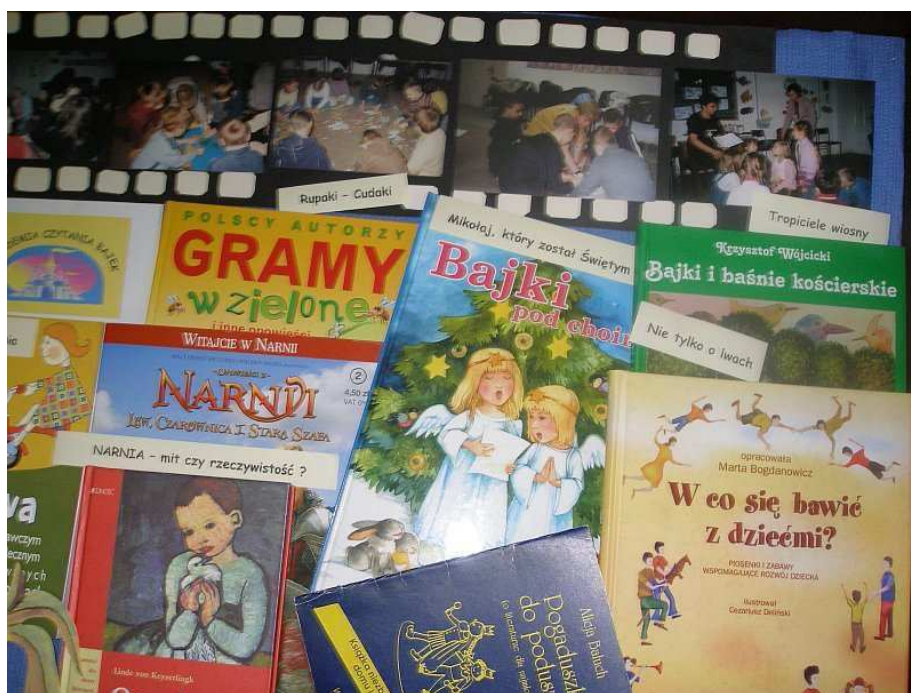
Funkcja terapeutyczna biblioteki – wystawa prezentująca zbiory PBW w Gdańsku
(fot. W. Krótki, 2006)

Funkcja terapeutyczna biblioteki – wystawa prezentująca zbiory PBW w Gdańsku
(fot. W. Krótki, 2006)

Funkcja terapeutyczna biblioteki – wystawa prezentująca zbiory PBW w Gdańsku
(fot. W. Krótki, 2006)

Funkcja terapeutyczna biblioteki – wystawa prezentująca zbiory PBW w Gdańsku
(fot. W. Krótki, 2006)

Funkcja diagnostyczno-terapeutyczna biblioteki – wystawa prezentująca zbiory PBW w Gdańsku
(fot. W. Krótki, 2006)

MATERIAŁY PODSUMOWUJĄCE

oprac.

mgr Halina Menegon-Kozel

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku

**Opracowanie ankiety ewaluacyjnej przeprowadzonej
podczas IV sesji metodycznej
„Diagnostująca, terapeutyczna i wychowawcza rola
bibliotek szkolnych i pedagogicznych”**

Ankieta skierowana była do uczestników IV sesji metodycznej, głównie nauczycieli bibliotekarzy ze szkół Trójmiasta. Na sesję wpłynęło 52 zgłoszenia; przygotowano i wręczono uczestnikom 60 ankiet ewaluacyjnych, z których do organizatorów wróciło 42. Celem ankiety było uzyskanie opinii dotyczących organizacji, przeprowadzenia i wartości merytorycznej spotkania. Część pytań stanowiło diagnozę potrzeb i oczekiwań nauczycieli bibliotekarzy.

Pytanie 1.

Formuła sesji „Diagnostująca, terapeutyczna i wychowawcza rola...” odpowiada Pani/Panu?

tak – 40 (95,2%)

inne – 2 (4,8%)

Zdecydowana większość udzielonych odpowiedzi była twierdząca. Dwie osoby zakresliły odpowiedź „inne”, wyrażając swoją opinię: *zbyt mało prezentacji, zbyt dużo czytania z kartki, niektóre wystąpienia zbyt długie (ponad 20 minut to za długo)*.

Większość osób prezentująca referaty w czasie sesji wzbogacała swoje wystąpienia prezentacjami multimedialnymi (4 – tak, 3 – nie). Referat Pani dr I. Zachciał przedstawiający w większości dane statystyczne nie wymagał zastosowania takiej formy; natomiast czytanie referatów Pani J. Kąkol i Pani M. Franaszczuk-Truszkowskiej wynikało z ograniczeń czasowych. Każdy z prelegentów miał określoną ilość czasu na przedstawienie swojego materiału i osoby, które robiły to po raz pierwszy w obawie przed „rozgadaniem się” przygotowały informacje na określony czas (do odczytania).

Pytanie 2.

Zaprezentowane podczas sesji zagadnienia ocenia Pani/Pan jako?

niezbędne 4 (9,5%)

bardzo przydatne 18 (42,9%)

przydatne 19 (45,2%)

nieprzydatne 1 (2,4%)

Zdecydowana większość (97,6%) udzieliła odpowiedzi twierdzących, z których wynikało, że przedstawione podczas sesji zagadnienia były przydatne lub nawet niezbędne w codziennej pracy. Tylko jedna osoba udzieliła odpowiedzi, że zagadnienia przedstawione podczas sesji były nieprzydatne. Z odpowiedzi jasno wynikało, że tematyka IV sesji metodycznej będącej odpowiedzią na zapotrzebowanie nauczycieli sprawdziła się.

Pytanie 3.

Informację na temat sesji „Diagnostująca, terapeutyczna i wychowawcza...” uzyskał/a Pani/Pan:

- drogą mailową (zaproszenia rozesłane do szkół i placówek) **23 - (54,8%),**
- na stronie biblioteki www.pbw.gda.pl **9 - (21,4%),**
- podczas konferencji metodycznej lub szkolenia **3 - (7,1%),**

- inne **7 - (16,7%)**,
- Wydział Edukacji (**2 osoby**),
- warsztaty biblioterapeutyczne w Ośrodku Biblioterapii w PBW (**1 osoba**),
- od nauczyciela bibliotekarza z innej szkoły (**1 osoba**),
- przypadkiem od metodyka (**1 osoba**),
- podczas zajęć seminaryjnych na UG (**1 osoba**),
- zaproszenie (**1 osoba**),
- polecenie-sugestia przełożonego (**pismo**).

Odpowiedzi na pytanie 3 były potwierdzeniem, iż najnowsze technologie informacyjne stanowią podstawowy sposób komunikowania się. Najwięcej informacji o planowanych działaniach dotarło do nauczycieli i osób zainteresowanych proponowaną tematyką drogą mailową. Z tej formy korzystamy najczęściej i najchętniej (szybkość i wygoda). Pozytywnym sygnałem było również częste odwiedzanie strony domowej naszej biblioteki. Prawie co 5 uczestnik sesji informację uzyskał właśnie na stronie www.

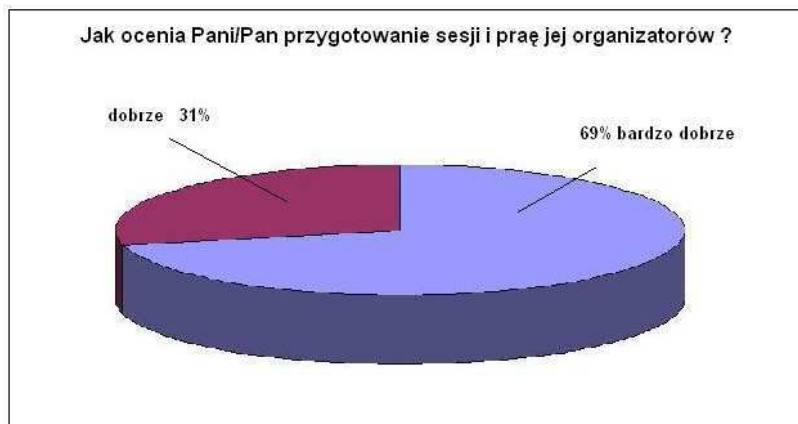
Pytanie 4.

Jak ocenia Pani/Pan przygotowanie sesji i pracę jej organizatorów:

bardzo dobrze 29 (69%)
dobrze 13 (31%)

Odpowiedzi na 4 pytanie są dla organizatorów bardzo ważne i stanowią wskazówki do lepszego przygotowywania podobnych spotkań oraz spełniania oczekiwań uczestników.

Wszyscy ocenili przygotowanie sesji metodycznej i pracę jej organizatorów bardzo pozytywnie; większość oceniła nasze działania jako bardzo dobre, połowa mniej jako dobre. Nie było ocen negatywnych.

Pytanie 5.

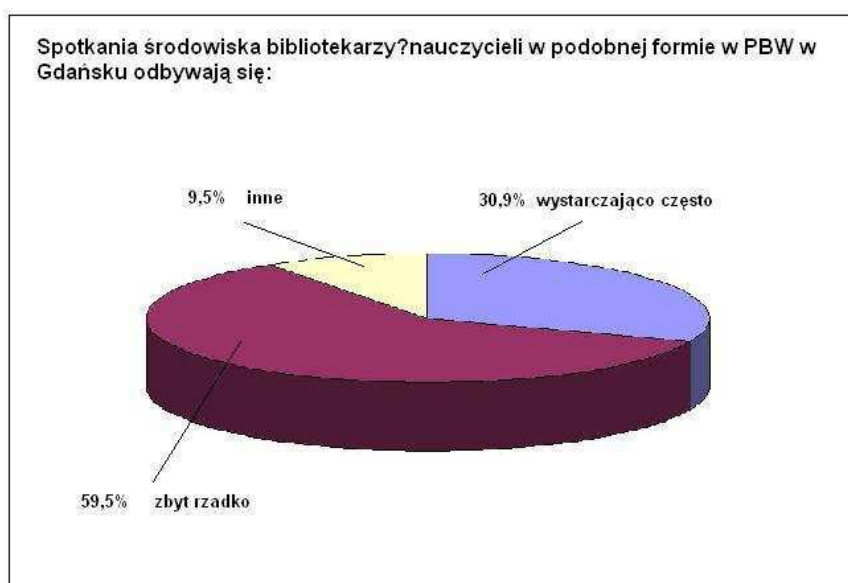
Spotkania środowiska bibliotekarzy/nauczycieli w podobnej formie w PBW w Gdańsku odbywają się:

wystarczająco często **13 (30,9%)**

zbyt rzadko **25 (59,5%)**

inne **4 (9,5%)**

- częstotliwość bardzo dobra, ale są zbyt długie **(1 osoba)**,
- nie mam wiedzy na ten temat, jestem po raz pierwszy **(2 osoby)**,
- nie mam zdania, jestem spoza Gdańska **(1 osoba)**.

1/3 ankieterów stwierdziła, że spotkania dla bibliotekarzy odbywają się wystarczająco często. Prawie dwa razy więcej osób uważało, iż podobna forma spotkań organizowana jest zbyt rzadko. Blisko 10% to pojedyncze odpowiedzi osób, uczestniczących w spotkaniu po raz pierwszy bez wcześniejszych doświadczeń.

Pytanie 6.

Proszę podać tematykę spotkań metodycznych, które interesowałyby Panią/Pana w przyszłości:

Na pytanie 6 udzieliło odpowiedzi 28 osób co stanowi 66,7% wszystkich zwróconych ankiet. Zgłoszone propozycje zgrupowano w 3 blokach tematycznych:

- I.** Praca pedagogiczna i organizacja biblioteki szkolnej – **14 tematów (31,7%)**.
- II.** Działania terapeutyczne (biblioterapia, profilaktyka, przeciwdziałanie patologiom...) – **14 tematów (34,1%)**.
- III.** Internetowe Centra Informacji Multimedialnej – **11 tematów (29,3%)**.
- IV.** Inne – **2 tematy (4,9%)**.

I. Praca pedagogiczna i organizacja biblioteki szkolnej

- Czy relacja bibliotekarz ma być typowo belferska, czy raczej by była bardziej przyjacielska.
- Prezentacja działań bibliotek głównie szkolnych.
- Status nauczycieli bibliotekarzy: normy zatrudnienia, choroby zawodowe, współczesne obowiązki nauczycieli bibliotekarzy (te podstawowe i ponad); jakimi sprawami szkolnymi nie powinni nas obarczać (np. zastępstwa – płatne czy nie?); gdzie dociekać swoich praw? kto nas broni?
- Dokonania, osiągnięcia, ciekawe pomysły w pracy nauczycieli bibliotekarzy cd.
- Współpraca biblioteki (szkolnej) z różnymi instytucjami kulturalnymi (płaszczyzny tej współpracy).
- Zajęcia związane z bibliografią, komputeryzacja czasopism.
- Współpraca bibliotek szkolnych z różnymi instytucjami kultury – zakres i możliwości współpracy.
- Co należy zrobić aby książka nie przegrała z komputerem? (w kształceniu młodzieży szkoły średniej).
- Aktywizujące metody pracy w działaniach nauczyciela bibliotekarza.
- Rozwijanie aktywności czytelniczej.
- Prawa nauczyciela bibliotekarza.
- Edukacja czytelnicza i medialna.
- Możliwości sensownego prowadzenia ścieżki edukacji czytelniczo-medialnej.
- Edukacja czytelnicza i medialna dla wszystkich klas szkoły podstawowej.

II. Działania terapeutyczne (biblioterapia, profilaktyka, przeciwdziałanie patologiom...)

- Kontynuacja rozpoczętej tematyki, stworzenie cyklu spotkań.
- Biblioterapia z dzieckiem trudnym (np. w świetlicach socjoterapeutycznych).
- Biblioterapia cd.
- Profilaktyka uzależnień – szerzej.
- Praca z uczniem zdolnym i słabym.
- Warsztaty z profilaktyki uzależnień.

- Biblioterapia czytelników w podeszłym wieku, agresja.
- Praca z uczniem trudnym.
- Praca z czytelnikiem, który nie chce czytać.
- Biblioterapia; pomoc terapeutyczna w pracy z osobami uzależnionymi.
- Biblioterapia i jej wykorzystanie na zajęciach grupowych w czytelnicy.
- Praca z uczniem zdolnym i sprawiającym problemy wychowawcze oraz stroniącym od książki.
- Czytelnictwo chorych i niepełnosprawnych, obsługa czytelników niepełnosprawnych.
- Przemoc wobec kobiet i ich powrót do równowagi (terapia).

III. Internetowe Centra Informacji Multimedialnej

- Rola Internetu w bibliotece szkolnej.
- Wykorzystanie mediów w edukacji.
- Elektroniczne źródła informacji.
- Przydatne bazy danych, strony www w pracy bibliotekarza.
- Metody gromadzenia i selekcji informacji a także ich opracowywanie przy pomocy nowoczesnych technologii informatycznych.
- Pełniejsze wykorzystanie ICIM.
- Rola i zadania bibliotekarza w multimedialnym centrum informacyjnym.
- Pracownie multimedialne a biblioteki szkolne.
- Komputeryzacja.
- Technologie informatyczne w bibliotece.
- Prezentacje multimedialne w pracy nauczyciela bibliotekarza.

IV. Inne (tematy, które trudno było zakwalifikować do wcześniejszych bloków).

- *Dla mnie każda tematyka „narzucona” z góry jest interesująca.*
- *Tematyka dotycząca pracy nauczycieli bibliotekarzy szkół ponadgimnazjalnych, którzy są pozostawieni od lat sami sobie przez WPB [?], jak również konsultanta ds. bibliotek szkolnych CEN, który nie może nic zaoferować dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych. Nawet na kursach dla nauczycieli tłucze się ciągle lekturę „Dzieci z Bullerbyn”.*

Podsumowanie:

Pracownicy biblioteki pedagogicznej organizując IV już sesję metodyczną starali się wykorzystać wszystkie uwagi i wskazówki zgłoszone w badaniach ankietowych w czasie wcześniejszych spotkań. Wyniki z bieżącej ankiety są bardzo zadawalające i pokazują, że jakość organizowanych spotkań jest coraz wyższa. Wyrazem tego jest wysoka ocena pracy organizatorów – przygotowanie i prowadzenie spotkania.

Rozpoczęta i kontynuowana reforma systemu edukacji zmierzająca do tworzenia społeczeństwa informacyjnego wyznacza nowe kierunki działań także dla nauczycieli bibliotekarzy. Spory wpływ na zmianę oferty placówek ma również obecna sytuacja w polskiej szkole. Przedstawione w czasie sesji zagadnienia związane z różnymi rolami bibliotek okazały się bardzo przydatne lub wręcz niezbędne w codziennej pracy.

Nauczyciele stwierdzili, że chętnie będą uczestniczyć w krótszych spotkaniach, najlepiej o charakterze cyklicznym. Liczą na spotkania, w czasie których będzie możliwa wymiana doświadczeń, uzyskanie ciekawych informacji o aktualnościach w dziedzinie

edukacji i bibliotekoznawstwa, a także nawiązanie współpracy, dzięki której wzmogą warsztat pracy z pożytkiem dla uczniów i czytelników. Zgłoszone propozycje tematyczne są obrazem różnorodnych potrzeb środowiska, które pracownicy biblioteki pedagogicznej będą się starali zaspokajać.